

Bevorderende en belemmerende factoren van burgerinitiatieven

gemeente
Lelystad

Universiteit Utrecht

Student:	Jasper Timmerman – 3399206
Opleiding:	Sociologie – Vraagstukken van Beleid en Organisatie
Scriptiebegeleider:	Rob Gallenkamp
Tweede lezer:	Mark Veenbrink
Begeleider stage:	Marjo Croes
Datum:	30-06-2014

Voorwoord

Utrecht, Lelystad, Dronten, juni 2014

Trots en voldaan, dat is hoe ik me voel als ik terugkijk op mijn studietijd. In zes jaar maakte ik hele bewuste keuzes over de praktijkervaring die je bij een academische studie vaak zelf moet opzoeken. Ik nam plaats in opleidingscommissie en faculteitsraad, rende me een jaar rot in een fulltime bestuursfunctie, begeleidde eerstejaars studenten tijdens hun eerste stapjes op de Faculteit Sociale Wetenschappen, en had er toch al twee stages op zitten voor ik aan de start stond van het laatste kunstje: de master. Bij sociale onderneming SOON leerde ik in twee stagetrajecten over duurzaamheid, organisatieontwikkeling en ten slotte over een bijzonder burgerinitiatief: samen met twee andere stagiairs werkte ik aan de doorstart van een buurthuis dat zonder subsidie verder zou moeten. Mijn interesse in burgerparticipatie en de veranderende verhouding tussen burger en overheid werd zodanig aangewakkerd, dat dit thema op nummer één stond voor mijn scriptie-onderwerp.

Bij gemeente Lelystad kreeg ik hiervoor de kans: een afstudeeronderzoek over de bevorderende en belemmerende factoren van burgerinitiatieven. Voor u ligt het eindresultaat van vijf maanden lezen, vragen, luisteren, praten, zwoegen, peinzend nadenken, aha-momentjes en begeleidingsgesprekken in Le Journal in Utrecht of in de 1^e klas restauratie, perron 2 op Amsterdam Centraal. Ik wil Joldert de Vries bedanken voor de potentie die hij in mijn brief zag en de kans die hij me heeft gegeven, en Marjo Croes voor de goede begeleiding en ondersteuning bij gemeente Lelystad. Zij wees mij de weg, dacht heel goed met mij mee en zorgde ervoor dat ik me thuis voelde in de organisatie. Veel dank gaat ook uit naar Rob Gallenkamp, voor de goede en positieve begeleiding namens de Universiteit Utrecht. Onze gesprekken gaven me vertrouwen en bevestiging.

Het was een gek half jaar, ook voor mijn ouders, die wonen op dertien minuten treinreizen van mijn stage-adres. Elke maandag zagen ze me komen, elke donderdag zei ik ze gedag. Ik wil ze heel erg bedanken voor hun onvoorwaardelijke steun en de rust die ze me gaven. De laatste fase van deze scriptie vond vooral in Utrecht plaats, waar ik met mijn studiegenoten vele uren in de universiteitsbibliotheek heb gesleten. Bedankt voor alle koffiepauzes en momenten waarop we even tegen elkaar aan konden praten.

Met deze woorden laat ik zes mooie, uitdagende en leerzame jaren achter me. Ik hoop dat deze scriptie mensen aan het denken kan zetten, dat de laatste woorden over dit onderwerp nog lang niet gezegd zijn en dat ik me ook beroepsmatig nog met burgerparticipatie kan bezighouden. De volgende uitdaging wacht, ik ben er klaar voor!

Jasper Timmerman

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Hoofdstuk 1: Inleiding	5
1.1 Van government naar governance.....	6
1.2 The Big Society	6
1.3 De Doe-democratie	7
1.4 Lelystad in vogelvlucht.....	9
1.5 Huidige problematiek.....	10
1.6 Doel- en vraagstelling.....	11
1.7 Begripsbepaling	11
1.8 Relevantie	13
1.9 Leeswijzer.....	14
Hoofdstuk 2: Beleidscontext.....	16
2.1 Lelystad in kaart	17
2.2 Burgerparticipatie in het Lelystadse beleid	20
2.3 Beleid op het gebied van stedelijke vernieuwing	21
2.4 Stedelijke vernieuwing op uitnodiging.....	22
2.5 Subsidies voor een betere buurt	24
Hoofdstuk 3: Theoretisch kader.....	26
3.1 Factoren die burgerparticipatie beïnvloeden.....	27
3.2 Factoren die het participatieproces beïnvloeden	31
3.3 De rol van de overheid.....	34
3.4 Conclusies en verwachtingen	38
Hoofdstuk 4: Methoden	42
4.1 De keuze voor kwalitatief.....	43
4.2 De respondenten	43
4.3 Methoden van dataverzameling	45
4.4 Data-analyse.....	46
4.5 Betrouwbaarheid en validiteit	46
Hoofdstuk 5: Resultaten.....	50
5.1 Beginnen met participeren	51
5.2 Het participatieproces.....	54
5.3 Ondersteuning.....	57

Hoofdstuk 6: Conclusies en aanbevelingen	68
6.1 Conclusies.....	69
6.2 Discussie.....	75
6.3 Aanbevelingen	77
Literatuur	81
Bijlage 1: Overzicht initiatieven respondenten*	87
Bijlage 2: Topiclijst semigestructureerd interview maatschappelijke initiatieven.....	88
Bijlage 3: Topiclijst semigestructureerd interview ondersteunende partijen	90
Bijlage 4: Codebomen.....	93
Bijlage 5: lijst maatschappelijke initiatieven Lelystad na inventarisatie	96

Samenvatting

In Nederland ontplooiën zich steeds meer initiatieven van burgers in het publieke domein. Zij regelen de opvang van hun kinderen zelf, nemen een buurthuis in zelfbeheer of adopteren een stuk openbare ruimte van de gemeente. Er is al veel onderzoek gedaan naar burgerinitiatieven, maar dat onderzoek is hoofzakelijk bestuurskundig. Deze scriptie begint bij de burgers: vanuit hun perspectief is in gepoogd om factoren te onderscheiden die voor hen bevorderend of belemmerend werken in het proces van het opzetten en uitvoeren van een burgerinitiatief. Het antwoord op de hoofdvraag van deze thesis biedt inzicht in de manier waarop gemeenten (Lelystad in het bijzonder) in hun beleid kunnen inspelen op burgerinitiatieven.

De negentien initiatieven die voor deze kwalitatieve studie geïnterviewd zijn, hebben als doel leefbaarheidsverbetering van de wijk. Ze zijn vaak kleinschalig van aard, en hebben de intentie om langdurig te zijn. De initiatieven zijn vaak ondersteund (financieel en in het proces) door gemeente Lelystad of Welzijn Lelystad. Met vijf van de ambtenaren die een rol spelen in de ondersteuning zijn ook interviews gehouden.

Uit het onderzoek komen verschillende factoren naar voren die bevorderend werken. Het is belangrijk dat burgers betrokkenheid bij hun buurt voelen, dat zij gevraagd worden om in actie te komen, dat zij over sociale, bureaucratische en ondernemende vaardigheden beschikken en dat zij ondersteund worden in het proces. Voor ondersteunende partijen is het belangrijk dat zij beschikbaar zijn, open staan voor de ideeën van burgers en dat ze uitleg geven over de actieve rol van burgers. Factoren die belemmerend werken, zijn een gebrek aan bureaucratische vaardigheden, de lengte van het proces van het opzetten van een initiatief, de ervaren traagheid van de gemeente en de niet-optimale match tussen burgerrol en bestuursstijl. Dit is een selectie, overige bevorderende en belemmerende factoren zijn te lezen in de volledige versie van de scriptie.

De aanbevelingen zijn gebaseerd op de bevindingen uit dit onderzoek en richten zich op zowel de organisatie, de praktijk als het beleid. Op organisatieniveau is het belangrijk dat de hoeveelheid regelgeving wordt beperkt, en dat werknemers meer ruimte krijgen om te experimenteren met burgerinitiatieven. Voor de praktijk wordt aanbevolen om burgers vaker bij elkaar te brengen, ze meer verantwoordelijkheid te geven en om organisatorische en bureaucratische vaardigheden van burgers te stimuleren en te versterken. Voor het beleid is het belangrijk dat er een lange termijnvisie komt met daarin een rolverdeling voor Stedelijke vernieuwing op uitnodiging.

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Van government naar governance

In Nederland ontpoppen zich steeds meer maatschappelijke initiatieven in het publieke domein (WRR, 2012). De overheid, het bedrijfsleven en het maatschappelijke middenveld zijn niet langer de enigen die de samenleving vormgeven; steeds meer creatieve burgers staan op om kwesties die zij voor de kwaliteit van hun leven belangrijk vinden met en voor elkaar te regelen (VNG, 2013). Maatschappelijke initiatieven kunnen vele vormen aannemen: van het onderhouden van het openbaar groen tot het zelf beheren van een buurthuis, en van het runnen van een met sluiting bedreigde supermarkt tot het opzetten van een buurtpreventieteam in de wijk (SCP, 2012; WRR, 2012).

Dit soort initiatieven kunnen beschouwd worden als een onderdeel van de transitie van 'government' naar 'governance'. De klassieke verzorgingsstaat, waarin de overheid primaire verantwoordelijkheid draagt voor het welzijn van haar burgers (government), is in de twintigste eeuw langzaam afgebrokkeld. Hieraan lag in eerste instantie ontzuiling en toenemende individualisering ten grondslag, later zag de overheid zich door de economische crisis in de jaren tachtig genoodzaakt om te bezuinigen (ROB, 2012). De oplossing werd gezocht in de markt: verschillende staatsbedrijven werden geprivatiseerd, en er werd een begin gemaakt met het invoeren van marktwerking in de zorgsector. Ook overheden moesten steeds meer als bedrijven gaan functioneren: outputsturing en prestatiebeloning werden steeds gewoner in het overheidshandelen, en burgers werden gezien als 'klanten'. Deze 'New Public Management'-benadering kreeg op haar beurt weer kritiek. Na recente crises wordt de nadruk nu gelegd op de negatieve gevolgen van het marktdenken: de markt wordt niet in staat geacht om recht te doen aan het publieke karakter van publieke taken (ROB, 2012). Een nieuwe vorm van sturing ontstaat, die ook wel als 'interactieve governance' is te typeren (Edelenbos & Klijn, 2005). Hier heeft de overheid een minder sturende en leidende rol, en betreft zij maatschappelijke organisaties, marktpartijen en burgers bij de beleidsvoering en de uitvoering van publieke taken.

1.2 The Big Society

Recentelijk verschuift de focus nog meer richting burgers: steeds vaker wordt er gekeken naar wat zij zelf nog kunnen doen en steeds nadrukkelijker probeert de overheid om burgers verantwoordelijkheid voor zichzelf en hun omgeving te laten nemen (ROB, 2012). Deze verandering kan geschaard worden onder het gedachtegoed van David Cameron, de

premier van Groot-Brittannië. Hij pleitte aan de vooravond van de verkiezingen in 2010 in zijn verkiezingsprogramma voor drastische maatschappelijke verandering, die hij 'the Big Society' noemt (Kisby, 2010). Dit is een politiek systeem waarin mensen meer controle hebben over hun eigen leven, en waar de overheid faciliterend is. Lijnrecht hier tegenover staat de 'Big Government', waar de overheid de regie voert en sturend is richting haar burgers. Het idee van de Big Society gaat uit van een collectieve verantwoordelijkheid en betrokkenheid van haar burgers. Dit is volgens de premier van Groot-Brittannië, in tegenstelling tot de staat, de drijvende kracht voor maatschappelijke vooruitgang (Cameron, 2010).

Ook in Nederland krijgt het gedachtegoed van de Big Society steeds meer voet aan de grond. Het regeerakkoord van Kabinet-Rutte II stelt dat er ruimte geboden moet worden aan initiatief en ondernemerschap, en dat ieder mens allereerst zelf verantwoordelijk is voor 'succes in het leven' (Rutte & Samsom, 2012). De recent hervormde Wet maatschappelijke ondersteuning (Van Rijn, 2014) en de nog in te voeren Participatiewet (Asscher, 2014) wijzen in dezelfde richting: meer verantwoordelijkheid voor burgers (en gemeenten) en minder 'vangnet' voor burgers om een beroep op te doen. Een typerend moment was de eerste troonrede van koning Willem-Alexander, waarin hij sprak van een 'participatiesamenleving'. "Van iedereen die dat kan, wordt gevraagd verantwoordelijkheid te nemen voor zijn of haar eigen leven en omgeving." (NOS, 2013).

1.3 De Doe-democratie

De hierboven beschreven ontwikkeling kan op twee verschillende manieren worden benaderd. Enerzijds meent de overheid een flinke bezuiniging te moeten realiseren, waardoor er een noodzaak lijkt te zijn om publieke diensten aan de samenleving over te dragen (WRR, 2012). In dat licht kan 'participeren' of 'eigen verantwoordelijkheid nemen' opgevat worden als pure noodzaak. Anderzijds zijn burgers anno 2014 mondiger en kundiger dan ooit. Ze kunnen zich, mede door het internet, verbinden met gelijkgestemden die zich voor hetzelfde doel willen inzetten. De mondige burger wil meer invloed op zijn eigen leefomgeving, zonder dat daar per se overheidsbemoediging bij komt kijken (WRR, 2012). Deze benadering ziet, in lijn met de governance-trend, maatschappelijke initiatieven juist als een mogelijkheid om burgers te betrekken bij de veranderende samenleving.

Vrijwel alle grote adviesraden schreven de afgelopen jaren over deze thematiek (WRR, 2012; SCP, 2012; ROB, 2012; RMO, 2013). De adviezen wijzen op de veranderende verhouding tussen overheid, markt en samenleving, en vragen van de overheid om meer ruimte te bieden aan de betrokkenheid van burgers in het publieke domein. De term 'burgerparticipatie' valt hierbij regelmatig. Dit is een breed begrip, maar over het algemeen worden er drie vormen van burgerparticipatie onderscheiden: beleidsparticipatie, maatschappelijke participatie en maatschappelijke initiatieven of burgerinitiatieven (WRR, 2012). Bij de eerste twee ligt het initiatief vooral bij beleidsmakers, en mogen burgers 'meedoen' door bijvoorbeeld het leveren van inspraak of vrijwilligerswerk. Bij de derde vorm, waarop in deze studie wordt gefocust, ligt het initiatief veelal bij burgers zelf. Maatschappelijke initiatieven vinden op kleine en grote schaal plaats, zijn eenmalige of langdurige projecten en zijn informeel of formeel georganiseerd. Soms wordt er geheel onafhankelijk van de overheid of het maatschappelijk middenveld gehandeld, maar het komt ook voor dat er vanuit bijvoorbeeld de gemeente of een welzijnsinstelling ondersteuning en activering plaatsvindt om maatschappelijke initiatieven te stimuleren en ondersteunen (WRR, 2004, Tonkens & Verhoeven, 2011).

De rapporten van de adviesraden zijn niet in een bureaulade beland: het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties kwam in 2013 als reactie met de publicatie 'De Doe-democratie: kabinetsnota ter stimulering van een vitale samenleving' (BZK, 2013). De term Doe-democratie wijst op een nieuwe vorm van collectieve besluitvorming, die naast de representatieve democratie van formele beslissingsstructuur is ontstaan. Deze vorm uit zich in zelfsturende gemeenschappen en coproductie in netwerken. Dit leidt tot maatschappelijke initiatieven die, weliswaar in het publieke domein, maar (deels) los van het overheidswezen handelen. Deze twee werelden kunnen schuren, en van de overheid wordt gevraagd om de initiatieven niet dicht te timmeren met strikte regels (BZK, 2013). Het kabinet stelt daarom ruimte te willen bieden aan maatschappelijke initiatieven. Dit lijkt tot stand te kunnen komen door een steeds bescheidener rol van de overheid; in deze context wordt er vaak gesproken over 'loslaten', 'faciliteren' en 'bijsturen waar nodig' (ROB, 2012).

De vraag is vaak nog wel hoe de overheid, de gemeente, de woningcorporatie of een zorginstelling deze nieuwe rol kan en moet aannemen. In de nota is te lezen dat deze rolbepaling een proces is van vallen, opstaan en al doende leren (BZK, 2013). Een andere

vraag die relevant is: waar varen maatschappelijke initiatieven wel bij? Onder welke omstandigheden zullen zij slagen, en op welke manier kunnen overheden inspelen op deze omstandigheden? Dit vraagstuk wordt in deze studie onderzocht in het Flevolandse Lelystad.

1.4 Lelystad in vogelvlucht

Als een van de jongste woonplaatsen van Nederland kent Lelystad een korte, maar goed gedocumenteerde geschiedenis. Lelystad is als hoofdstad van Flevoland in de jaren zestig in een hoog tempo gebouwd, in een bouwstijl die zich laat omschrijven als functioneel. Nieuwe bewoners werden gelokt met 'licht, ruimte en centrale verwarming' (Van Casteren, 2008). Aanvankelijk ging het goed met Lelystad: er was genoeg werk, er heerste een pioniersgeest ('handen uit de mouwen!') en in de eerste jaren schoten clubs en verenigingen als paddenstoelen uit de grond (Andere Tijden, 2008). In het begin waren de bewoners vooral afkomstig uit het noorden en oosten van het land, maar vanaf de jaren zeventig veranderde de bevolkingssamenstelling drastisch. In Amsterdam werd er op grote schaal gesaneerd en bewoners werden sterk aangemoedigd om naar Lelystad te verhuizen. Deze bewoners bleken niet allemaal waardevolle aanwinsten voor de stad: lang niet alle nieuwkomers hadden werk, en bovendien waren zij vaak afkomstig uit lagere sociale milieus (Van Casteren, 2008).

De recessie in de jaren tachtig wierp Lelystad verder terug. Een snelweg en spoorlijn bleven uit, waardoor Lelystad slecht bereikbaar en onaantrekkelijk voor nieuwe bewoners was. Bovendien zorgde het nieuwe beleid op het gebied van ruimtelijke ordening ervoor dat Almere aanzienlijk groeide. Het gevolg was dat Lelystad in de jaren tachtig een enorme werkloosheid en de hoogste criminaliteitscijfers van Nederland kende (Andere Tijden, 2008). Eind jaren tachtig klimt Lelystad langzaam uit het dal: sneltrein en spoorlijn worden aangelegd en er worden strengere criteria bij woningtoewijzing gehanteerd. Mede dankzij de economische bloei van de jaren negentig en doortastende overheidsbemoediging wordt Lelystad een meer leefbare stad, en groeit het bewonersaantal gematigd tot ongeveer 76.000 (Gemeente Lelystad, 2014).

1.5 Huidige problematiek

De wijken die in de beginfase van Lelystad zijn ontstaan, kenmerken zich door een eenzijdige en functionele bouwstijl. Zij zijn veelal gebouwd als sociale huurwoningen, hoewel een deel van de huurvoorraad tegenwoordig koophuizen zijn. Kenmerkend voor de eerste wijken is een opeenstapeling van sociaaleconomische problemen (Gemeente Lelystad, 2013a). Naast de sociale problemen verkeren veel woningen in een staat van achterstallig onderhoud. Ook de staat van straten, pleinen en het openbaar groen blijft vaak achter (Gemeente Lelystad, 2006). Deze combinatie heeft als gevolg dat de sociale en fysieke leefbaarheid in verschillende Lelystadse wijken door de jaren heen sterk achteruit is gegaan.

De gemeente Lelystad ziet de noodzaak tot het verbeteren van de leefbaarheid in deze wijken, maar is er nog niet geslaagd om een grootschalige verandering te realiseren. In het verleden heeft een collectieve aanpak om de leefbaarheid te verbeteren niet goed uitgepakt, en bovendien zijn de Rijksbudgetten voor dit soort beleidsinterventies in het kader van bezuinigingen niet meer beschikbaar (Gemeente Lelystad, 2013a). Daarom wil gemeente Lelystad het nu over een andere boeg gooien: Stedelijke vernieuwing op uitnodiging. Dit beleid, dat in hoofdstuk 2 verder wordt besproken, gaat uit van de kracht van burgers en andere organisaties. De gemeente wil bewoners, maatschappelijke en commerciële partijen 'uitnodigen' om zelf initiatieven te ontplooiën op het gebied van het verbeteren van de sociale en fysieke leefbaarheid. In dat proces streeft de gemeente ernaar om een bescheiden overheid te zijn: initiatieven faciliteren, soms een duwtje geven, ondersteunen maar niet overnemen (Gemeente Lelystad, 2013a).

Het bovenstaande beleid lijkt in overeenstemming te zijn met de hierboven geschetste (inter)nationale ontwikkeling van een terugtrekkende overheid en de nadruk die wordt gelegd op de collectieve verantwoordelijkheid van burgers. In dat opzicht is Lelystad een bruikbare en interessante casus voor deze studie. In deze studie wordt gefocust op factoren die bevorderend en belemmerend werken voor het slagen van bestaande maatschappelijke initiatieven in Lelystad, om zo kennis te genereren die bijdraagt aan het beleid en de 'nieuwe' rol die de gemeente ten opzichte van deze initiatieven wil aannemen.

1.6 Doel- en vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is tweeledig. Enerzijds heeft deze studie ten doel om kennis te genereren over de bevorderende en belemmerende factoren van maatschappelijke initiatieven. Anderzijds is het doel om aanbevelingen te formuleren aan de gemeente Lelystad, zodat zij de kennis uit dit onderzoek kunnen gebruiken in het verder vormgeven en uitvoeren van hun beleid. De hoofdvraag die in dit onderzoek centraal staat is als volgt geformuleerd¹:

- hoe kan de gemeente in haar beleid inspelen op maatschappelijke initiatieven?

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden, worden er verschillende deelvragen opgesteld:

- hoe ziet het gemeentelijke beleid op het gebied van stedelijke vernieuwing en burgerparticipatie eruit?;
- welke maatschappelijke initiatieven zijn er in Lelystad te onderscheiden?;
- welke factoren zijn in Lelystad bevorderend of belemmerend voor het slagen van maatschappelijke initiatieven?;
- wat zijn de ervaringen van de initiatiefnemers met ondersteunende partijen en andersom?

1.7 Begripsbepaling

Voor het lezen van deze studie is het belangrijk dat er uitleg wordt gegeven over een aantal begrippen die vaak terugkomen in deze studie, en die in ander onderzoek wellicht anders gehanteerd worden. Ten eerste kwam uit de inleiding al naar voren dat 'burgerparticipatie' een breed begrip is. Als er in dit onderzoek over burgerparticipatie wordt gesproken, wordt er geduid op de derde vorm van burgerparticipatie die de WRR (2012) onderscheidt: maatschappelijke initiatieven. Veel literatuur over burgerparticipatie maakt echter geen onderscheid tussen beleidsparticipatie, maatschappelijke participatie en maatschappelijke initiatieven. Hoe hiermee wordt omgegaan, is te lezen in het theoretisch kader (hoofdstuk 3).

---

¹ De begrippen 'maatschappelijke initiatief', 'bevorderende en belemmerende factoren' en 'ondersteunende partijen' worden in paragraaf 1.7 verder toegelicht.

De vraag die nu wellicht rijst, is wat in deze studie precies onder een ‘maatschappelijk initiatief’ (in deze studie soms ook ‘burgerinitiatief’ genoemd) verstaan wordt. In dit onderzoek wordt een definitie gehanteerd die door gemeente Lelystad (2013) opgesteld is: een maatschappelijk initiatief is een initiatief van burgers en/of rechtspersonen (verenigingen, stichtingen, bedrijven) dat onverplicht en onbetaald wordt opgestart ten behoeve van de samenleving. Een initiatief ontstaat vaak uit ideële overwegingen, en heeft vaak een maatschappelijk doel. Een initiatief komt zoveel mogelijk uit eigen beweging tot stand, al kan een andere partij (zoals de gemeente) het initiatief ondersteunen of zelfs de eerste aanzet tot een initiatief geven. Een initiatief kan een groepje burgers zijn dat zichzelf organiseert, en hoeft (nog) geen formeel organisatiestatoot te hebben (zoals een stichting of een vereniging). Daarnaast kan een initiatief een kleinschalig en eenmalig karakter hebben, maar het kan ook gaan om langdurige, meer grootschalige initiatieven. Een laatste aspect van de definitie is dat alle maatschappelijke initiatieven in dit onderzoek beogen de sociale en fysieke leefbaarheid van straat, buurt, wijk en/of stad te verbeteren, teneinde bij te dragen aan stedelijke vernieuwing in Lelystad.

Het volgende begrip dat nader wordt gedefinieerd, is ‘leefbaarheid’. Deze term is erg diffuus: iedereen heeft wel een idee over het begrip leefbaarheid, maar de betekenis is erg afhankelijk van tijd en plaats. In dit onderzoek wordt de volgende definitie van leefbaarheid gehanteerd: de subjectieve beleving en waardering van leef- en woonomgeving. Deze subjectieve beleving kan vanuit bewoners, maar ook vanuit gemeente of woningcorporatie komen, en kan daarnaast twee kanten op werken: een *negatieve* waardering (slechte of lage leefbaarheid) en een *positieve* waardering (goede of hoge leefbaarheid).

Een begrip dat in de laatste deelvraag aan bod komt, is ‘ondersteunende partijen’. Maatschappelijke initiatieven worden door verschillende organisaties ondersteund. Dit kan alleen op financieel gebied zijn, maar het is ook mogelijk dat een organisatie een initiërende of ondersteunende rol in het proces speelt. Er zijn drie partijen in Lelystad die regelmatig op deze manier betrokken zijn bij maatschappelijke initiatieven: gemeente Lelystad, welzijnsinstelling Welzijn Lelystad en woningcorporatie Centrada.

Een laatste definitie gaat over de bevorderende en belemmerende factoren van het slagen van maatschappelijke initiatieven, omdat dit bij de lezer ook verwarring kan veroorzaken. In de literatuur wordt onder andere gesproken over succescondities,

faalfactoren en knelpunten. In dit onderzoek worden er met de bevorderende en belemmerende factoren alle mogelijke condities en omstandigheden bedoeld die invloed kunnen hebben op het slagen van maatschappelijke initiatieven. Het kan hierbij zowel gaan om eigenschappen van betrokkenen, als om kenmerken van de omgeving of context waarbinnen het initiatief plaatsvindt. Het *slagen* van een maatschappelijk initiatief houdt daarnaast in dat een initiatief uitgevoerd wordt, en het een (in de ogen van initiatiefnemers) goede afloop heeft of goede ontwikkeling kent .

Tot slot worden er nog twee opmerkingen gemaakt over gehanteerde begrippen in de vraagstelling. Ten eerste wordt er in de hoofdvraag gesproken over ‘beleid’. Hiermee wordt in eerste instantie het beleid ‘Stedelijke vernieuwing op uitnodiging’ bedoeld. De kennis uit dit onderzoek kan echter ook bruikbaar zijn voor gemeentebreed beleid. Ten tweede spreekt de tweede deelvraag over ‘maatschappelijke initiatieven in Lelystad’. Hiermee wordt geïmpliceerd dat er voor heel Lelystad een overzicht gegeven wordt van alle maatschappelijke initiatieven. De vraag zal echter gebruikt worden om een beeld te krijgen van de inhoud, hoeveelheid en aard van de maatschappelijke initiatieven in Lelystad, binnen de definitie van ‘maatschappelijke initiatieven’ die hierboven is weergegeven. In de methodensectie en de conclusie is het antwoord op de tweede deelvraag te lezen.

1.8 Relevantie

Dit onderzoek geeft inzicht in bevorderende en belemmerende factoren van maatschappelijke initiatieven, en poogt op deze manier bij te dragen aan de bestaande wetenschappelijke kennis over dit onderwerp. Veel onderzoek naar burgerparticipatie focust zich bovendien op beleidsparticipatie en maatschappelijke participatie, en onderzoek naar maatschappelijke initiatieven is nog schaars (Dezeure et al., 2008).

Voor gemeenten wordt burgerparticipatie ook steeds belangrijker. Recent onderzoek (Lenos et al., 2006; Peeters, 2012) laat zien dat burgerparticipatie steeds vaker terugkomt in gemeentelijke coalitieakkoorden, raadsagenda’s en beleidstukken. Ook Lelystad besteedt in zijn (op het moment van schrijven) laatste coalitieakkoord (‘Samen verder Werken’) aandacht aan burgerparticipatie. In het hoofdstuk ‘Samen verder Werken aan een leefbare Stad’ wordt bijvoorbeeld de rol van particuliere eigenaren in hun woningverbetering expliciet genoemd (Gemeente Lelystad, 2010). Vanwege het bovenstaande kan worden gesteld dat dit onderzoek voor de maatschappij en de

beleidspraktijk ook relevant is. Kennis over bevorderende en belemmerende factoren kan ten eerste nuttig zijn voor enthousiaste burgers en bestaande maatschappelijke initiatieven. Ten tweede kan dit onderzoek relevante kennis opleveren waaruit gemeenten en beleidsmakers kunnen putten in de zoektocht naar hun nieuwe rolbepaling en het daarbij behorende beleid.

1.9 Leeswijzer

In het afgelopen hoofdstuk is dit onderzoek ingeleid. De achtergrond van de problematiek is weergegeven, er is een vraagstelling gepresenteerd, de relevantie is behandeld en er is afgesloten met een paragraaf over begripsbepaling. Dit stuk zal verder gaan met de beleidscontext (hoofdstuk 2), waarin meer inzicht gegeven zal worden in het Lelystadse beleid op het gebied van stedelijke vernieuwing en burgerparticipatie. Vervolgens wordt er in hoofdstuk 3 een theoretisch kader opgesteld over burgerparticipatie, maatschappelijke initiatieven en factoren die daarop van invloed zijn. Hoofdstuk 4 bevat de methodologische verantwoording en de opzet van dit onderzoek. De resultaten van deze studie staan in hoofdstuk 5, waarna er in het laatste hoofdstuk afgesloten wordt met de conclusies en de aanbevelingen die daaruit voortvloeien.

Met z'n allen voor een mooi resultaat

'Het eindresultaat is perfect. Het is heel mooi geworden.' Lucas Thijssen (72) heeft zich in de grijze Kempenaar lang druk gemaakt om de achterpaden bij de woningen, maar nu de werkzaamheden bijna klaar zijn, is hij dik tevreden. Het was al die inspanning meer dan waard.

Zo'n tien jaar geleden kaartte Thijssen de situatie aan bij de gemeente. Probleem: voor op straat is er nauwelijks ruimte voor de grijze, groene en blauwe container. Toen deze huizen gebouwd werden, waren er nog geen vuilcontainers en bij de inrichting van de straat is daar ook geen rekening mee gehouden. Vroeger bewaarde je de vuilniszakken in de schuur tot de vuilniswagen langskwam.' En daar dient zich ook het volgende probleem aan: veel woningen in de Kempenaar hadden geen achterpaden bij de tuin en de tuin grensde in zijn geval zelfs aan dikke prikstruiken, waardoor het stallen van de container geen optie was.

Thijssen kaartte de zaak via de Wijkraad aan, waar hij zelf deel van uitmaakte. Samen met een wijkopzichter ging hij vervolgens twee keer de Kempenaar door, om de situatie tot in detail in beeld te brengen. 'De brandweer vond die containers voor de woning brandgevaarlijk.' Uiteindelijk kwam de zaak drie jaar geleden in een stroomversnelling, toen de gemeente en Centrada groot onderhoud in de wijk planden en de aanleg van achterpaden daarin werd meegenomen. Misschien heeft het rapport van de brandweer de doorslag gegeven. Ook de jarenlange inspanning van de Wijkraad heeft hieraan bijgedragen, zelfs toen ik er geen deel meer van uitmaakte,' is de stellige overtuiging van Thijssen. Overigens is er wat dat betreft nog wel een tweede actie nodig, want nu zijn de bewoners zelf aan zet en moeten zij daadwerkelijk de containers achter gaan stallen.

Maar dat is stap twee. De gezamenlijke inspanning van de betrokkenen in de wijk, de gemeente, Centrada, de Wijkraad en bewoners, heeft een resultaat opgeleverd waar

Thijssen buitengewoon tevreden mee is. Of de buurt er blij mee is? Dat dacht ik wel! Vrijwel iedereen stond achter dit plan, en kijk nu zelf, het is prachtig geworden.'

Lucas Thijssen, Jan Broekhuis, Karel Cocheret en wethouder Wout Jansen.

Wethouder Wout Jansen: "Ik ben blij met dit soort initiatieven omdat het voor alle betrokkenen alleen maar voordelen oplevert. Het verplaatsen van de containers komt de [brand]veiligheid ten goede en dat is natuurlijk het belangrijkste. Daarnaast is de openbare ruimte prachtig opgeknapt, waardoor een betere woonomgeving ontstaat waarin mensen nog prettiger kunnen wonen. Het project in de Kempenaar laat wederom zien dat we door samenwerking veel kunnen bereiken, waardoor de leefbaarheid en de veiligheid van de stad behouden en vergroot wordt."

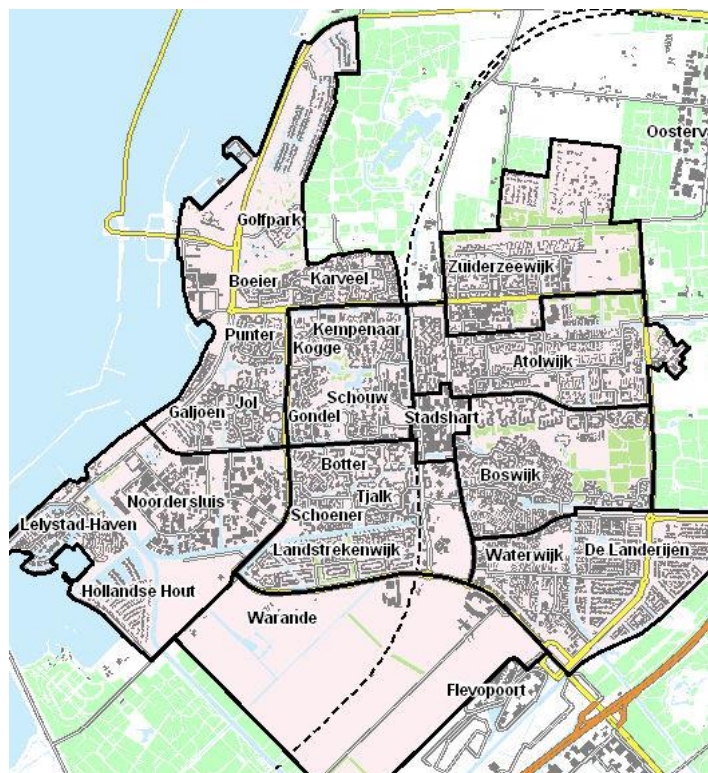
In het project 'Mensen maken de straat' ondersteunt de gemeente initiatieven van bewoners die een actieve rol spelen in het verbeteren van de eigen woon- en leefomgeving. Voor meer informatie: www.Lelystad.nl/maakdestraat.

Hoofdstuk 2: Beleidscontext

Dit hoofdstuk bespreekt de beleidscontext van dit onderzoek. De eerste paragraaf bevat Lelystad en zijn wijken geografisch weergegeven, gevolgd door een aantal statistieken. Dit brengt de casus van deze studie tot leven. Vervolgens wordt burgerparticipatie in de gemeente Lelystad behandeld, waarna er in twee paragrafen wordt ingegaan op het beleid waarbinnen burgerparticipatie een prominente rol moet gaan krijgen: Stedelijke vernieuwing op uitnodiging. Ten slotte wordt er stilgestaan bij de mogelijkheden die gemeente Lelystad, Welzijn Lelystad en woningcorporatie Centrada bieden om een maatschappelijk initiatief op te zetten.

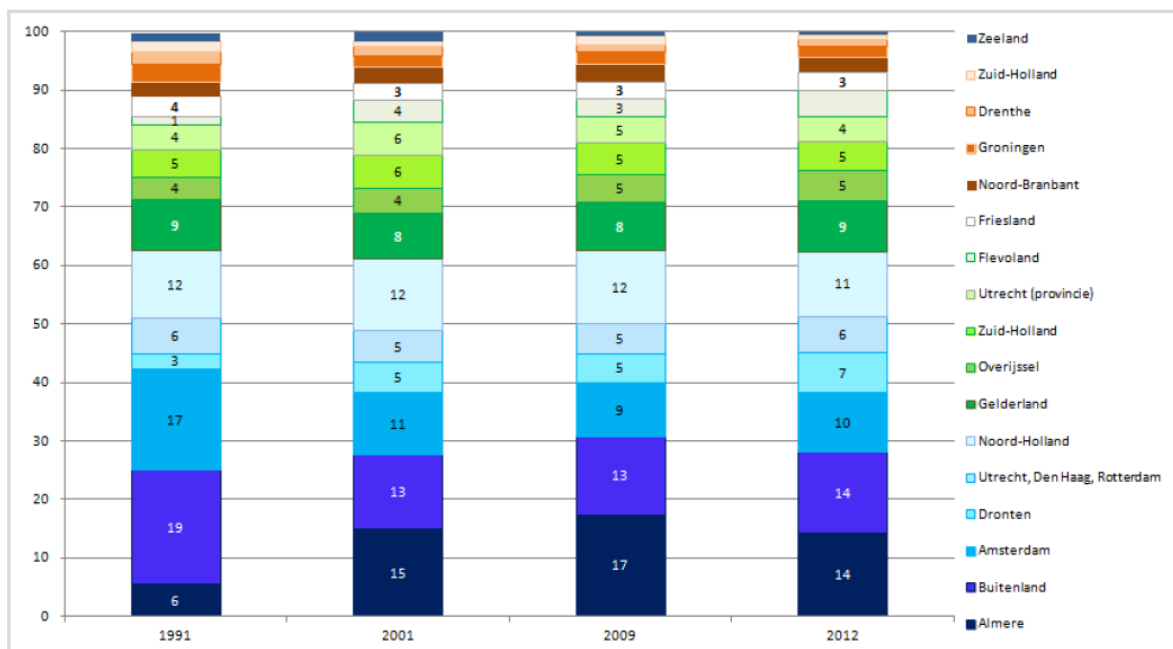
2.1 Lelystad in kaart

Figuur 2.1 De wijken van Lelystad weergegeven

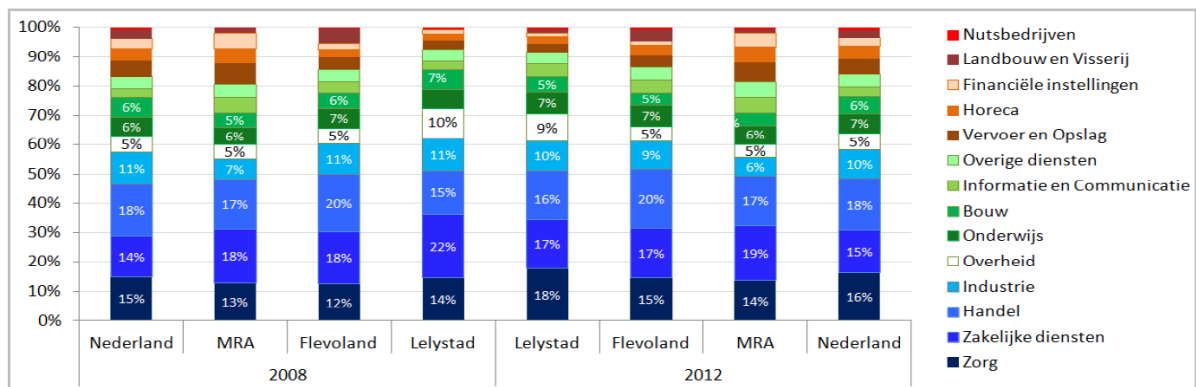
Lelystad is onder te verdelen in tien wijken. In het noordwesten liggen De Bolder en Kustwijk, in het noordoosten Zuiderzeewijk en Atolwijk, in het zuidoosten Boswijk en Waterwijk en in het zuidwesten Havendiep, Lelystad-Haven en Warande. In het midden ligt het Stadshart. De wijken worden ook wel wooneilanden genoemd, vanwege hun niet aaneengesloten bebouwing. De grootste wijken zijn Kustwijk, Boswijk en Waterwijk. (Gemeente Lelystad, 2014b).

Het Trendrapport Zicht op Lelystad (Gemeente Lelystad, 2013b) geeft inzicht in de feiten en cijfers van de stad. Op het moment van schrijven telt Lelystad 76.241 inwoners. Ongeveer 72% van de inwoners is van Nederlandse afkomst, ongeveer 19% is niet-westerse allochtoon en ongeveer 9% van de inwoners is westerse allochtoon. Ongeveer de helft van alle wereldnationaliteiten is in Lelystad vertegenwoordigd, en de grootste groep niet-westerse allochtonen is van Surinaamse afkomst. Na een onstuimige groei in het verleden kent Lelystad nu een bescheiden bevolkingsgroei: ongeveer 700 nieuwe inwoners per jaar. In figuur 2.2 is te zien dat de meeste 'vestigers' komen uit Almere (14%), het buitenland (14%) of Amsterdam (10%). Als de bevolkingsopbouw wordt vergeleken met die van het Nederlandse gemiddelde, dan valt een aantal zaken op: in Lelystad wonen minder jongeren (17 t/m 25), relatief veel jonge mensen (25-35) en relatief weinig ouderen (70+). Lelystad is dus minder vergrijsd dan gemiddeld Nederland. De huidige prognoses geven het beeld dat Lelystad langzaam, maar gestaag zal doorgroeien naar 80.000 inwoners in 2023. Daarnaast zal Lelystad vergrijzen en ontgroenen (minder jonge kinderen). Dit hangt met elkaar samen, maar ook de economische crisis lijkt een rol te spelen: mensen stellen het krijgen van kinderen uit, of zelfs af.

Figuur 2.2 Herkomst nieuwe bewoners Lelystad

Economisch gezien gaat het Lelystad niet slecht af. De werkgelegenheid groeit in de eenentwintigste eeuw sneller dan de beroepsbevolking. Het aantal voltijdbanen in april 2012 bedraagt 29.600. De economische groei heeft zich vooral voorgedaan in de zorgsector, het onderwijs en de handel. In 2012 waren zorg (16%), zakelijke diensten (15%) en handel (18%) de sectoren met de meeste werknemers (zie figuur 3.2). Ongeveer de helft van de werkzame beroepsbevolking gaat de stad uit richting werk. Van deze 17.500 forensen werkt ongeveer een kwart buiten de provincie Flevoland. Daartegenover komen 22.500 forensen elke dag naar Lelystad toe om te werken. Economisch en toeristisch belangrijk is Factory Outlet Center Batavia Stad, dat jaarlijks twee miljoen bezoekers trekt.

Figuur 2.3 Aandeel banen naar sectoren, in en rondom Lelystad, 2008 en 2012²

Op het gebied van arbeidsparticipatie brengt Lelystad het er minder goed van af. De werkloosheid liep op tot 12% in het voorjaar van 2013, een percentage dat ver boven de provinciale (9%) en landelijke (8%) cijfers ligt. Bovendien is de jeugdwerkloosheid in Flevoland het hoogste van Nederland, en ligt het aandeel inwoners met een uitkering (18%) in 2012 hoger dan het Nederlandse gemiddelde (14%). Met name 45-plussers en bewoners van allochtone afkomst ontvangen een uitkering.

Ten slotte ligt de politieke participatie in Lelystad onder het landelijke gemiddelde. Bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer in 2012 vond 69% zijn weg naar de stembus, tegenover het landelijke gemiddelde van 75%. Eerdere verkiezingen laten soortgelijke verschillen zien. In de gemeenteraad van Lelystad zijn de PvdA en de VVD al jaren de grootste partijen, al heeft de Inwonerspartij Lelystad bij de gemeenteraadsverkiezingen

² MRA staat voor Metropool Regio Amsterdam.

van 2014 een opmars gemaakt: na de VVD is zij samen met de PvdA de tweede partij (Gemeente Lelystad, 2014c, Gemeente Lelystad, 2014f).

2.2 Burgerparticipatie in het Lelystadse beleid

In het vorige hoofdstuk is een ontwikkeling in de samenleving geschetst die erop wijst dat er steeds meer mondige en kundige burgers zijn die op allerlei manieren ‘participeren’ in het publieke domein. Lokale overheden zijn op zoek naar een nieuwe rol, om zo optimaal ruimte te kunnen bieden aan verschillende vormen van burgerparticipatie. Als het over deze nieuwe rol gaat, wordt er vaak in termen van ‘loslaten waar mogelijk’, ‘ondersteunen waar noodzakelijk’ of ‘faciliteren’ gesproken (ROB, 2013).

Ook in Lelystad zijn de ambtenaren volop aan het experimenteren met deze nieuwe houding. De gemeenteraad heeft in dat kader een initiatiefvoorstel ingediend, ‘De gemeente doet mee’ (Gemeente Lelystad, 2014j). In deze notitie wordt een set van principes opgesteld voor het gemeentelijk handelen op het gebied van burgerparticipatie. Deze principes zijn de basis voor het burgerparticipatie-beleid van de gemeente Lelystad en beogen ambtenaren houvast te geven in het omgaan met burgerinitiatieven. In het kort gaat het om de volgende principes:

- a. handel vanuit de kernwaarde maximale vrijheid voor burgers te bevorderen;*
- b. stem met betrokkenen vooraf beperkte, maar scherpe randvoorwaarden af;*
- c. respecteer ieders rol in het participatieproces en handel transparant;*
- d. laat los, geef ruimte en schep vertrouwen;*
- e. de nieuwe professional heeft een grote handelingsvrijheid;*
- f. haal actief informatie op uit de samenleving;*
- g. beslis met mensen, niet over mensen;*
- h. actieve burgers en een actieve overheid gaan hand in hand.*

De gemeenteraad heeft deze principes vastgesteld tijdens de raadsvergadering van 14 januari 2014 (Gemeente Lelystad, 2014a). Daarnaast is besloten dat het College van Burgemeester en Wethouders deze principes in haar handelen zal overnemen, de toepassing daarvan in haar handelen en bij de besluitvorming zichtbaar zal maken, en halfjaarlijks over de voortgang rapporteren (Gemeente Lelystad, 2014j). Met ‘het College

van B&W' lijken ook alle beleidsmakers en ambtenaren van de gemeente Lelystad bedoeld te worden.

De notitie besteedt weinig aandacht aan *hoe* deze principes vertaald moeten of kunnen worden. In het stuk wordt ook niet gepretendeerd dat dit het doel van de notitie is: het gaat om een richtsnoer, een kader waarbinnen beleidsmakers, wethouders en andere ambtenaren kunnen handelen als het om burgerparticipatie gaat. In het kader van 'vallen en opstaan' (BZK, 2013) kan deze notitie opgevat worden als een hulpmiddel om dat proces bij te staan.

Een ander voorbeeld van hoe gemeente Lelystad zich bezighoudt met burgerparticipatie, is te vinden op het internet. Na de gemeenteraadsverkiezingen van 19 maart 2014 verscheen er overdrachtswebsite voor de nieuwe raadsleden en alle geïnteresseerde burgers (Gemeente Lelystad, 2014g). Voor elk actueel beleidsthema, variërend van de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning tot het beheer en onderhoud van openbare ruimten, is er een overdrachtsdocument met daarin de belangrijkste informatie geschreven. Elk thema heeft bovendien een kop 'Wat zijn de verschillen met de traditionele aanpak?', waarin aanwijzingen staan voor de nieuwe gemeenterol. Voorbeelden van kreten die in deze alinea's terugkomen zijn 'zelfbeheer', 'dat bepalen inwoners zelf', 'ruimte biedend' en 'verbindend en faciliterend' (Gemeente Lelystad, 2014h, p. 3; Gemeente Lelystad, 2014i, p. 2).

2.3 Beleid op het gebied van stedelijke vernieuwing

In Lelystad zijn een aantal wijken in de beginjaren van de stad gebouwd. De meest treffende voorbeelden zijn de Atolwijk en de Zuiderzeewijk. Deze wijken zijn in hoog tempo neergezet, en kenmerken zich door hun functionele en eenzijdige bouwstijl (Huizinga & Oudeman, 2006). Zoals in het vorige hoofdstuk al omschreven is, kennen deze wijken een cumulatie aan sociaaleconomische problemen: bewoners met een laag opleidingsniveau, veel schulden, te hoge hypotheek en vaak een sociaal isolement (Gemeente Lelystad, 2013a). Een gevolg is dat de sociale en fysieke leefbaarheid door de jaren heen sterk achteruit is gegaan. Huizen verkeren in achterstallige conditie, tuinen staan soms vol met witgoed en schuttingen zijn soms vervallen of helemaal niet aanwezig. Bovendien laat de kwaliteit van de openbare ruimte te wensen over (Gemeente Lelystad, 2004).

Verschillende beleidsplannen- en instrumenten zijn opgesteld en ingevoerd om de problematiek in de Atol- en de Zuiderzeewijk aan te pakken. In 2004 werd het Wijkontwikkelingsplan Noordoost opgesteld, dat een aantal thema's centraal stelt. Voorbeelden zijn binding en ontmoeting stimuleren, woningen renoveren, een kwaliteitsslag in de openbare ruimte maken en het werken in de wijk aanpassen (Gemeente Lelystad, 2004). Als onderdeel van dit plan sloegen gemeente Lelystad en woningcorporatie Centrada de handen ineen om een grootschalige renovatie van de woningvoorraad te realiseren (Gemeente Lelystad, 2013a). Centrada ging ongeveer 1700 huurwoningen opknappen, en particuliere eigenaren konden tegen een 'zachte lening' meeliften op deze renovaties. Dit was voor Centrada ook nuttig: er was veel 'versnipperd bezit' ontstaan (huur- en koopwoningen in dezelfde blokken huizen), en het was veel gunstiger als gevel en dak in één keer werden gerenoveerd (Huizinga & Oudeman, 2006). De lening kon voordelig gemaakt worden met behulp van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) van het Rijk.

Deze grootschalige aanpak wierp op een aantal thema's zijn vruchten af: zo werd bijvoorbeeld het wijkgericht werken verbeterd en vond er een aantal ingrepen plaats aan de openbare ruimte (Gemeente Lelystad, 2004). Veel particuliere woningen werden er echter niet gerenoveerd (c.a. 66); bewoners bleken een renovatie financieel niet te kunnen opbrengen (Gemeente Lelystad, 2013a). De Atolwijk en de Zuiderzeewijk hebben nu prioriteit, maar over vijftien jaar gelden de hierboven geschetste problemen ook voor andere wijken in Lelystad. Bovendien droogt het Rijksbudget op: Het ISV is na 2014 niet meer beschikbaar en de gemeente heeft zelf minder te besteden. Dit lijkt erin te resulteren dat een grootschalige aanpak in de toekomst niet meer tot de mogelijkheden behoort.

2.4 Stedelijke vernieuwing op uitnodiging

Gemeente Lelystad ziet zich genoodzaakt om het roer om te gooien, en is op het moment van schrijven bezig met het opstellen van beleid dat een andere invalshoek kiest: de gemeente gaat zich, *samen* met burgers, maatschappelijke en commerciële partijen inzetten om een kwaliteitsverbetering te realiseren in de oude wijken (Gemeente Lelystad, 2013a). Hierbij gaat het niet alleen om verbetering op het fysieke vlak (woningverbetering, openbare ruimte), maar ook de sociale leefbaarheid (cohesie, ontmoeting, binding) wordt belangrijk geacht.

Stedelijke vernieuwing op uitnodiging, zo heeft de gemeente de nieuwe werkwijze genoemd. Deze term is geadopteerd van onderzoeksinstituten KEI en NICIS (2012), die hier een essay over schreven. De gemeente streeft ernaar burgers en andere partijen letterlijk 'uit te nodigen' tot het ontplooiën van initiatieven. Het kan hierbij gaan om kleinschalige initiatieven zoals een schoonmaakactie, maar het opzetten van een wijkbedrijf wordt ook aangemoedigd. Incidentele financiële ondersteuning vanuit de gemeente is een optie, maar structurele subsidies zijn niet meer mogelijk. In de nota die over Stedelijke vernieuwing op uitnodiging is geschreven (Gemeente Lelystad, 2013a), wordt er benadrukt dat er geen 'blauwdruk' met een vaststaand programma stedelijke vernieuwing opgesteld wordt; de nieuwe werkwijze vraagt niet om een top-down-programma, maar om ruimte voor *bottom-up*-initiatieven.

Stedelijke vernieuwing op uitnodiging is een open proces, zo lijkt de gemeente te beseffen. Het risico van een bescheiden overheid is dat er weinig initiatieven tot ontplooiing komen, maar aan de andere kant is het (financiële) risico voor de gemeente in deze aanpak ook kleiner (Gemeente Lelystad, 2013a). Voor de eigen organisatie stelt de gemeente in de nota dat er een andere werkwijze en een andere cultuur wordt gevraagd bij stedelijke vernieuwing op uitnodiging. Enerzijds moeten burgers en andere partijen klantgericht benaderd worden, anderzijds lijkt de gemeente te beseffen dat maatschappelijke initiatieven niet altijd uit zichzelf ontstaan. Er wordt gesteld dat de organisatie steeds moet laveren tussen twee uitersten: loslaten en er zijn; flexibel meedenken en gezonde tegenspraak; financieel veilig spelen en risico's accepteren (Gemeente Lelystad, 2013a).

Voor 2013 en 2014 zijn de Atolwijk en de Zuiderzeewijk als prioritaire wijken aangewezen. Om te wennen aan de werkwijze, en om frisse nieuwe energie in de wijken te brengen, is de gemeente samen met Platform 31³ een traject gestart in de Zuiderzeewijk. Tijdens rondetafelconferenties worden bewoners en andere maatschappelijke en commerciële partijen aan elkaar verbonden, om zo proposities te vormen die tot initiatieven zouden kunnen leiden. Platform 31 treedt in dit proces op als aanjager, de gemeente schuift steeds aan en volgt het proces op afstand. Op het moment van schrijven zijn er drie rondetafelconferenties geweest, en zijn er drie proposities uitgewerkt: een wijkonderneming, een klusbedrijf en een energienotaloze woning. Dit laatste initiatief betreft het zodanig renoveren van een woning dat deze energieneutraal

---

³ Een kennis- en netwerkorganisatie voor stedelijke en regionale ontwikkeling, zie ook www.platform31.nl.

wordt (Gemeente Lelystad, 2014d). Het traject is bedoeld om gemeente en bewoners kennis te laten maken met Stedelijke vernieuwing op uitnodiging, en in dit geval is Platform 31 aanjager van initiatieven, die uiteindelijk door bewoners en andere partijen zelf uitgevoerd gaan worden. Het beleid, zoals geformuleerd in de hierboven besproken nota (Gemeente Lelystad, 2013a; Gemeente Lelystad, 2014d) zegt echter niets over de toekomstige rol van Platform 31. Voor de toekomst is het dus nog onduidelijk hoe Stedelijke vernieuwing op uitnodiging exact vormgegeven en uitgevoerd gaat worden.

2.5 Subsidies voor een betere buurt

De grote geldstromen vanuit het Rijk drogen op, maar dat wil nog niet zeggen dat burgers helemaal nergens financiële ondersteuning voor hun initiatief kunnen vinden. Gemeente Lelystad kent een Buurtbudget, waar burgers onder de noemer 'Mensen maken de straat' subsidie voor hun initiatief kunnen aanvragen (Gemeente Lelystad, 2014e). Ook met gelden van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing, dat in 2014 afloopt, worden verschillende initiatieven vanuit gemeente Lelystad financieel ondersteund. Deze initiatieven worden regelmatig vanuit Welzijn Lelystad geïnitieerd. In de periode 2012-2014 was er vanuit het ISV €332.504 voor burgerinitiatieven beschikbaar, en vanuit het Buurtbudget voor 2014 €91.381 (Gemeente Lelystad, 2012, Gemeente Lelystad, 2014k). Daarnaast heeft woningcorporatie Centrada een 'Beter Buurt Bijdrage' (Centrada, 2014), waar bewoners met een idee een subsidieaanvraag kunnen doen. In 2013 is er €25.000 begroot (Centrada, 2014a).

Initiatieven die met behulp van deze financiële ondersteuning ontstaan, zijn er altijd op gericht om de leefbaarheid in de straat, buurt of stad te verhogen, en zijn vaak kleinschalig en eenmalig van aard. Gemeente Lelystad, Welzijn Lelystad en Centrada richten zich in de samenwerking met of ondersteuning van burgers wel steeds meer op de eigen kracht van mensen: burgers krijgen meer autonomie en verantwoordelijkheden bij de uitvoering en steeds vaker worden er adoptiecontracten en zelfbeheerovereenkomsten afgesloten nadat er ingrepen hebben plaatsgevonden aan de openbare ruimte. Met name gemeente Lelystad heeft de intentie om meer continuïteit te laten ontstaan, door bijvoorbeeld het stimuleren van initiatieven die een langdurig karakter hebben en/of worden vormgegeven in een rechtsverband (zoals een stichting of een vereniging).

Mooi wonen in de Haringvlietlaan

Gezellig was het al in de Haringvlietlaan in Lelystad. Sinds een jaar of vijf is het er ook een stuk mooier op geworden. Rondom nummer 61 zijn een viertal huizen waarvan het houtwerk nodig vervangen moest worden, zienderogen opgeknaapt. Een gezamenlijke actie van de bewoners, die als inspiratie kan dienen voor elders in Lelystad.

Een woning opknappen kan in vele soorten en gradaties en als het op de vervanging van houtwerk aankomt, kan dat een gepeperde rekening opleveren. 'We konden het houtwerk op de gevel wel weer gaan schilderen, maar dat was het eigenlijk niet meer waard. We zijn toen met z'n allen om de tafel gaan zitten en hebben offertes aangevraagd,' legt Jacqueline Kooij uit. Die offertes waren niet mals. 'Daarom zijn we op zoek gegaan naar een alternatief. Buurman Edgar, die in de scheepsbouw werkte, stelde hout voor dat wordt gebruikt bij de bouw van woonarken. Hout met een soort van laagje eroverheen, waardoor het kunststof lijkt en niet geverfd hoeft te worden.' Dat bleek qua kosten een goed alternatief dat ruim vier keer goedkoper was dan het oorspronkelijke bedrag van de offerte. Vier huizen besloten het uit te voeren en om de kosten nog verder te drukken, gingen ze het werk zelf doen. 'We hebben een steiger gehuurd en zijn samen aan de slag gegaan. Uiteindelijk werd de klus snel en goedkoop geklaard. Achteraf bleken meer voordelen. 'Het ziet er prachtig uit en het heeft een sterk isolerende werking.

De werkzaamheden zijn bovendien in grote harmonie uitgevoerd. 'We hebben alles zelf geklaard en als ik nu hoor van het project 'Mensen maken de straat', dan hadden we daar graag gebruik van gemaakt en was enige hulp bij het afvoeren van het oude hout welkom geweest', zegt Jacqueline. Iedereen die meer informatie wil over het werk in de Haringvlietlaan of gebruikte

materialen, is van harte welkom op nummer 61. Haar deur staat ook open voor iedereen die advies of inspiratie nodig heeft.

De bewoners van Haringvlietlaan: Jacqueline Kooij is de derde persoon links op de foto. Uiterst rechts wethouder Jop Fackeldey, derde van rechts wethouder Wout Jansen.

Wethouder Jop Fackeldey en wethouder Wout Jansen:

'Het college ziet graag duurzaam opgeknapte woningen in Lelystad. De woningen zien er niet alleen mooier uit, maar zijn ook nog eens energiezuiniger dan voorheen. Bovendien dragen goed uitziende woningen bij aan een prettige woonbeleving. En als je dat ook nog eens samen als bewoners voor elkaar hebt gekregen, dan is het woonplezier alleen maar groter.

In het project 'Mensen maken de straat' ondersteunt de gemeente initiatieven van bewoners die een actieve rol spelen in het verbeteren van de eigen woon- en leefomgeving. Voor meer informatie: www.lelystad.nl/maakdestraat.

Hoofdstuk 3: Theoretisch kader

Dit hoofdstuk behandelt wetenschappelijke literatuur die relevant is voor de vraagstelling die in de inleiding is besproken. De voornaamste focus ligt op het onderscheiden van bevorderende en belemmerende factoren van maatschappelijke initiatieven. Dit wordt ten eerste gedaan aan de hand van onderzoek naar participatie. De belangrijkste reden hiervoor is dat de literatuur vaak geen onderscheid maakt tussen verschillende vormen van burgerparticipatie; beleidsparticipatie, burgerinitiatieven, lid worden van een politieke partij of stemmen bij de verkiezingen worden vaak over een kam geschoren of niet duidelijk van elkaar onderscheiden. Naast sociaalwetenschappelijke literatuur wordt er ook bestuurskundig onderzoek naar burgerparticipatie behandeld.

Dit hoofdstuk heeft als doel factoren te onderscheiden die van toepassing zijn op zowel het opstarten als uitvoeren van een maatschappelijk initiatief. Het gaat hier dus niet alleen om de vraag welke factoren bijdragen aan het (niet) participeren, maar ook om factoren die eraan bijdragen hoe het participatieproces verloopt en die maken dat het maatschappelijk initiatief wel of juist niet slaagt. Het hoofdstuk besluit met een overzicht van de onderscheiden factoren, en een beargumenteerde afweging over de factoren die in deze studie meegenomen worden.

3.1 Factoren die burgerparticipatie beïnvloeden

Een eerste verkenning van de factoren die van invloed zijn op burgerparticipatie, richt zich op *beginnen* met participeren. De nadruk in deze paragraaf ligt op waarom en in welke omstandigheden burgers in actie komen en beginnen door bijvoorbeeld het opstarten van een maatschappelijk initiatief of het leveren van inspraak.

3.1.1 Het Civic Voluntarism Model

Verschillende studies focussen zich op het verklaren van participatie. De meest complete conceptuele en analytische theorie is het 'Civic Voluntarism Model' van Verba, Schlozman en Brady (1995). Dit model is oorspronkelijk bedoeld voor het verklaren van politieke participatie: wanneer gaan mensen naar de stembus, wanneer worden burgers lid van een politieke partij. Toch is dit model ook bruikbaar gebleken om andere vormen van burgerparticipatie te onderzoeken (Dauphianis et al., 1992; McAdam et al., 1988). Het Civic Voluntarism Model heeft grofweg drie componenten: burgers gaan participeren als ze dat willen, als ze dat kunnen en als ze gevraagd worden. Hieronder worden – in combinatie met aanverwant onderzoek – 'motivatie en betrokkenheid', 'hulpbronnen' en

'werving en mobilisatie' als drie voorspellers van participatie verder toegelicht (Verba et al., 1995; Morales Diez de Ulzurrun, 2005).

Motivatie en betrokkenheid

Een eerste component van het Civic Voluntarism Model gaat over motivatie en betrokkenheid. Motieven om politiek actief of betrokken bij een initiatief te raken blijken erg belangrijk te zijn (Verba et al., 1995). Verhoeven en Tonkens (2011a) onderscheiden vier categorieën motieven van participatie: eigenbelang, sociaal belang, burgerschap en invloed. *Eigenbelang* gaat over financieel gewin, carrièremogelijkheden of nieuwe dingen leren. Deze motivatie wordt onder andere gevonden in onderzoek naar vrijwilligerswerk (Stukas et al., 2008). *Sociaal belang* heeft betrekking op de mogelijkheid om iets voor anderen te doen of het krijgen van sociale waardering. Onderzoek van Higgins (1999) toont bijvoorbeeld aan dat burgers die participeren zich gerespecteerd en gewaardeerd voelen. Denters en Van Heffen (2004) vonden dat participatie waarschijnlijker wordt naarmate er meer emotionele binding met de omgeving (buurt/stad) wordt gevoeld. *Burgerschap* speelt op als iemand zich verantwoordelijk voelt om bij te dragen aan de 'publieke zaak', een soort plichtsgevoel om de gemeenschap te helpen. Ten slotte willen burgers *invloed* kunnen uitoefenen op straat, buurt of stad door middel van participatie.

Het Civic Voluntarism Model onderscheidt daarnaast twee vormen van betrokkenheid: psychologische betrokkenheid bij politiek en betrokkenheid bij een probleem (Verba et al., 1995). *Psychologische betrokkenheid bij politiek* duidt op attitudes die participatiegedrag van burgers stimuleren. Voorbeelden daarvan zijn politieke interesse, vertrouwen in de politiek of het geloof dat burgers het politieke proces kunnen beïnvloeden. *Betrokkenheid bij een probleem* wijst op attitudes of meningen op basis van een specifiek probleem. Dit probleem kan iemand persoonlijk aangaan, en dit verhoogt de kans dat er participatiegedrag plaatsvindt. Onderzoek van Barkan (2004) toont aan dat zowel psychologische betrokkenheid bij een politiek als betrokkenheid bij een probleem voorspellers van participatie zijn.

Hulpbronnen

Een tweede factor van het Civic Voluntarism Model heeft betrekking op hulpbronnen. Voorbeelden hiervan zijn tijd, inkomen, onderwijs en communicatie- en

organisatievaardigheden. Mensen met een hoger inkomen en meer genoten onderwijs zullen meer participatiegedrag vertonen (Verhoeven & Tonkens, 2011a; Dezeure et al., 2008), onder andere doordat de kans groter is dat ze over meer vrije tijd en communicatie- en organisatievaardigheden beschikken (Barkan, 2004). In paragraaf 3.2.1 worden competenties en vaardigheden die bijdragen aan het participatieproces verder besproken.

Werving en mobilisatie

Het Civic Voluntarism Model heeft als derde component werving en mobilisatie. Dit gaat over betrokken worden of gevraagd worden om te participeren. Mensen kunnen de hulpbronnen, vaardigheden en de motivatie hebben om bij een maatschappelijk initiatief betrokken te zijn, of op een andere manier politiek te participeren, maar kunnen nog steeds inactief blijven. Vrienden, collega's, burens, familie en instanties kunnen allemaal een belangrijke rol spelen bij het stimuleren van participatie (Verba et al., 1995). Aansluitend onderzoek laat zien dat inzet in andere verenigingen of verbanden een voorspeller van participatie is (Lowndes et al., 2001). Burgers zullen dus eerder participeren als zij (in bepaalde verbanden) gevraagd, gestimuleerd of aangemoedigd worden om te participeren (Barkan, 2004). Een verwant onderzoeksveld is dat van sociaal kapitaal en netwerken. Hier zal in paragraaf 3.2.2 aandacht aan worden besteed.

3.1.2 Het CLEAR-model

Een ander bekend model om participatie te verklaren, is het 'CLEAR-model' van Lowndes, Pratchett en Stoker (2006). Dit is een toevoeging op het Civic Voluntarism Model van Verba et al. (1995). Op basis van hun onderzoek onderscheiden Lowndes en collega's vijf factoren die bijdragen aan burgerparticipatie.

'Can do' verwijst naar kennis en hulpbronnen over hoe men kan participeren. Hulpbronnen kunnen bestaan uit bepaalde vaardigheden, zoals mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid, of het vermogen om evenementen te organiseren of te netwerken. In lijn met het Civic Voluntarism Model beschikken mensen over meer vaardigheden naarmate zij over een hoger opleidingsniveau en een hoger inkomen beschikken.

'Like to' berust op het idee dat mensen zich betrokken voelen en dus gaan participeren als ze het gevoel hebben dat ze deel uitmaken van een groep. Als er in een

bepaalde gemeenschap de norm heerst dat iedereen welkom is om bij te dragen, zullen mensen geneigd zijn om deel te nemen. Maar als de norm bijvoorbeeld is dat participeren alleen voor ouderen is, kan dit beperkend werken voor de mate van participatie: mensen voelen zich buitengesloten en zullen niet meedoen.

De volgende factor, 'Enabled to', gaat over participatiekansen. Deze rusten volgens het model op bestaande politieke organisaties, die participeren makkelijker maken. Een individu, zo wordt beredeneerd, zal zonder organisatie minder makkelijk invloed willen en kunnen uitoefenen. Bovendien bevestigt een politieke organisatie de relevantie van het doel of probleem waarvoor mensen zich inzetten. Een voorbeeld van een politieke organisatie is een politieke partij, al kan een wijkraad, een bewonerscommissie of een belangencomité deze functie ook vervullen.

De laatste factoren, 'Asked to' en 'Responded to' vertonen weer veel samenhang met het Civic Voluntarism Model. De eerstgenoemde heeft betrekking op het feit dat mensen eerder participeren als ze daarvoor worden gevraagd. Het CLEAR-model stelt dat dit het meest effectief is als mensen die verantwoordelijk zijn (voor een gebied, voor een politieke beslissing) burgers betrekken. De laatstgenoemde factor hangt daarmee samen, want burgers zullen ook eerder participeren als ze het gevoel hebben dat hun deelname en betrokkenheid verschil maakt. Politici hoeven het niet altijd eens te zijn met burgers, maar er moet ten minste het gevoel heersen dat er rekening is gehouden met hun meningen en standpunten.

3.1.3 Demografische factoren

Naast de hierboven behandelde modellen zijn er verschillende studies geweest die zich hebben gefocust op kenmerken van burgers die wel of juist niet participeren (Denters & van Heffen, 2004; Dezeure et al., 2008). De onderzoeken, die deels overlappen met componenten van het Civic Voluntarism Model, laten zien dat mensen van middelbare leeftijd relatief vaak participeren, en dat autochtonen vaker participeren dan allochtonen. Verder wordt er meer geparticipeerd in buurten met een gemiddeld hoger welvaartsniveau. Daarop aansluitend onderzoek toont aan dat opleidingsniveau, inkomen en geslacht samenhangen met participatie (Marcus, 2008; Verhoeven & Tonkens, 2011). Hoe hoger opgeleid, en hoe hoger het inkomen, hoe vaker een burger gemiddeld zal participeren. Tonkens & Verhoeven (2011) stellen bovendien dat initiatieven zonder overheidsinterventie vooral worden genomen door hoger opgeleiden. Daarnaast

participeren mannen gemiddeld vaker dan vrouwen. Woontijd is ten slotte ook van invloed op burgerparticipatie; hoe langer iemand in een huis, buurt of stad woont, hoe groter de kans op burgerbetrokkenheid (Wuthnow, 1998).

3.2 Factoren die het participatieproces beïnvloeden

Naast factoren die bijdragen aan beginnen met participeren, is het essentieel om aandacht te besteden aan het participatieproces. Als burgers eenmaal actief zijn geworden, door bijvoorbeeld het opstarten van een maatschappelijk initiatief, dan is het ook belangrijk dat het proces goed verloopt. Dit kan tot uiting komen in een bruisend buurthuis, met succes beheerd en bestuurd door vrijwilligers, of bijvoorbeeld een mooi en schoon park, onderhouden door buurtbewoners. Deze paragraaf gaat in op factoren die bijdragen aan het succesvol verlopen van een burgerinitiatief.

3.2.1 Competenties en vaardigheden

Er is een reeks studies over de competenties en vaardigheden die benodigd zijn om succesvolle burgerparticipatie tot stand te brengen. Het gaat hier vaak om kwalitatief onderzoek waarbij er wordt geput uit zelfrapportages en observaties. Het onderzoeksveld laat zich in grofweg vier categorieën vangen: ondernemende vaardigheden, sociale vaardigheden, organisatorische vaardigheden en bureaucratische vaardigheden en kennis.

Ten eerste is het belangrijk om over *ondernemende vaardigheden* te beschikken. Burgers moeten bijvoorbeeld mondig en assertief zijn, en niet bang zijn om het initiatief te nemen (Jupp, 2012; Van der Weerd, 2012). Daarnaast zijn resultaatgericht werken, leiderschap, doorzettingsvermogen en het uitdragen van een visie belangrijke ondernemende vaardigheden die kunnen bijdragen aan het slagen van burgerparticipatie (Van de Wijdeven & Hendriks, 2010). Mensen die hun ondernemende vaardigheden inzetten om het maatschappelijke initiatief te initiëren en te dragen, worden ook wel 'trekkers' genoemd (WRR; 2012, p. 79-80). Dit zijn mensen die de 'kar trekken', en 'voor de troepen uit lopen', om zo een beweging in gang te zetten. Floor en Salverda (2006) constateren op basis van hun veldonderzoek dat elk initiatief gebaat is bij zo'n trekker.

Naast ondernemen draagt het beschikken over *sociale vaardigheden* bij aan een succesvol participatieproces (Verhoeven & Tonkens, 2011; Denters & Van Heffen, 2004). Voorbeelden van sociale vaardigheden zijn samenwerken, onderhandelen,

communicatieve vaardigheden zoals de mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid, netwerken en kunnen omgaan met conflicten (Van der Zwaard & Specht, 2013). Ook een sociale instelling kan bijdragen aan burgerparticipatie; zo werkt betrokkenheid, empathie, openheid en betrouwbaarheid bevorderlijk voor het participatieproces. Een andere sociale vaardigheid is het verbinden van mensen en partijen. De WRR (2012, p. 81-82) stelt dat 'verbinders' als tweetaligen zijn: ze kunnen de brug slaan tussen burgers en beleidsmakers, tussen de 'leefwereld' en de 'systeemwereld'. Ze kunnen ervoor zorgen dat mensen bij de juiste personen terechtkomen, dat twee groepen met verschillende achtergronden en culturen toch kunnen samenwerken en dat mensen voor wie 'de overheid' ver weg lijkt, 'via via' een ingang hebben.

De derde categorie gaat over *organisatorische vaardigheden*. De Brauwere en De Blicq (2007) onderzochten competenties voor bewonersorganisaties, en zij onderscheiden enkele organisatorische vaardigheden die bevorderend werken voor het organisatie-aspect van een bewonersorganisatie. Zij stellen ten eerste dat het essentieel is om te beschikken over kennis van het maken en uitvoeren van beleid. Daarnaast is kennis van financiën en fondsenwerving belangrijk om initiatieven financieel gezond te maken en houden. Ten slotte is het wenselijk dat betrokken burgers activiteiten kunnen organiseren, kunnen plannen en goed overzicht kunnen houden.

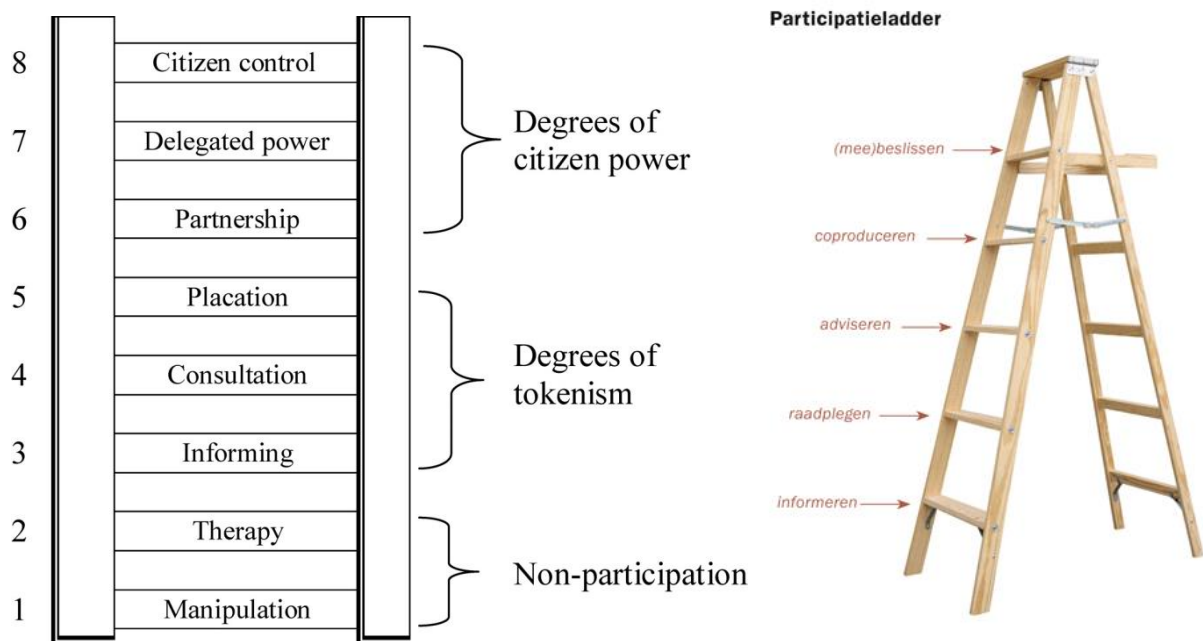
Nauw verwant met organisatorische competenties zijn *bureaucratische vaardigheden en kennis*. Deze hebben in eerste instantie betrekking op kennis en vaardigheden die bijdragen aan het omgaan met andere partijen zoals de gemeente (Van der Zwaard & Specht, 2013). Dit lijkt erg op de vaardigheden waarover bovengenoemde 'verbinders' beschikken, maar het gaat hier ook om kennis over bureaucratische procedures. Floor & Salverda (2006) noemen bijvoorbeeld kennis van de gemeentelijke organisatie, het aanvragen van een subsidie, het vragen van toestemming of goedkeuring voor plannen, en het creëren van draagvlak bij gemeenteraad, bestuurders of ambtenaren. Verhoeven & Tonkens (2011) constateerden dat mensen eerder geneigd zijn om een subsidie aan te vragen, als ze dat in het verleden al hebben gedaan. Dit hangt waarschijnlijk samen met vaardigheden die zijn opgedaan tijdens het eerste aanvraagproces.

3.2.2 Sociaal kapitaal en verschillende banden

Sociaal kapitaal heeft betrekking op de onderlinge banden tussen mensen in persoonlijke en zakelijke netwerken. Hieruit ontstaan 'hulpbronnen' waarover mensen beschikken, zoals informatie, kennis, vertrouwen en steun (Baker, 2001). Sociaal kapitaal ligt in de relaties tussen mensen, en kan niet worden gezien als een persoonlijke eigenschap (Coleman, 1988). Als er binnen een netwerk een hoge mate van sociaal kapitaal aanwezig is, wordt dit netwerk beter in staat geacht om problemen op te lossen (Putnam, 1995). Burgerinitiatieven vinden in feite vaak plaats binnen een sociaal netwerk: een groep mensen die zich verenigen rond een gezamenlijk ervaren probleem. Onderzoek naar de relatie tussen sociaal kapitaal en participatie laat een sterke verwevenheid tussen beide concepten zien (Putnam, 1993). Als een gemeenschap over een grote mate van sociaal kapitaal bezit, dan zal de mate van participatie eveneens groot zijn. Staeheli en Clarke (2003) stellen zelfs dat sociaal kapitaal een voorwaarde is voor participatie.

Verwant onderzoek is dat van Putnam (2000). Hij maakt onderscheid tussen verbindende en overbruggende banden: enerzijds kunnen banden bestaan tussen mensen die op elkaar lijken (geslacht, afkomst, interesses, beroepsniveau), maar door de opkomst van de multiculturele samenleving worden overbruggende banden belangrijker. Dit zijn banden tussen die mensen die juist verschillend van elkaar zijn. Overbruggende banden kunnen worden ingezet om de eigen positie te verbeteren. Zo toonden Rankin & Quane (2000) aan dat overbruggende banden kunnen worden gebruikt om op te 'klimmen' naar een hogere sociale klasse: mensen krijgen via hun overbruggende banden toegang tot betere kansen op de arbeidsmarkt. Met betrekking tot burgerparticipatie kunnen banden met ambtenaren, raadsleden of buurtregisseurs als overbruggende banden worden beschouwd.

Vertaald naar maatschappelijke initiatieven kunnen overbruggende banden voordelig werken in het participatieproces. Burgers kunnen het contact met mensen die verschillend zijn (gemeente, woningcorporatie) benutten, waarmee ze hun eigen positie verbeteren, door middel van bijvoorbeeld het tot stand brengen van een burgerinitiatief.

Figuur 3.1 De participatieladders van Arnstein (links) en Edelenbos en Monnikhof (rechts)

3.3 De rol van de overheid

Deze paragraaf besteedt aandacht aan de verhouding tussen burgers en instituties, waarbij er wordt gefocust op de rol van de overheid. Eerst wordt de participatieladder behandeld, dan volgt een overzicht van verschillende bestuursstijlen en er wordt afgesloten met voorwaarden voor een goede samenwerking tussen burgers en overheid.

3.3.1 De participatieladder

Het eerste grote bestuurskundige model van burgerparticipatie was de participatieladder van Arnstein (1969), die verschillende gradaties van participatie onderscheidt (figuur 3.1). De oorspronkelijke 'ladder' was gebaseerd op de meest voorkomende vorm van participatie in die tijd: inspraak. De lagere sporten op de ladder staan voor manipulatie en opvoeding van burgers. Hoe hoger op de ladder, hoe meer inspraak voor burgers en hoe minder zeggenschap van de overheid. Bovenaan de ladder hebben burgers zelfs de touwtjes in handen in het besluitvormingsproces. Burgerparticipatie is door de jaren heen aan grote veranderingen onderhevig geweest. In de jaren zeventig was er vooral burgerinspraak, maar later kwamen daar ook beleidsparticipatie en burgerinitiatieven bij (Van Zuylen et al., 2010). Edelenbos en Monnikhof (2001) pasten de participatieladder aan Nederlandse, modernere begrippen aan (figuur 3.1). Deze ladder loopt volgens hetzelfde principe: lage treden impliceren minder zeggenschap van burgers (en meer van

de overheid), hoge sporten brengen meer zeggenschap voor burgers met zich mee. 'Meebeslissen' maakt van de overheid zelfs slechts een adviseur. Voor beide ladders geldt dat de burgers die in dit onderzoek centraal staan, zich op de bovenste treden van de ladder bevinden.

3.3.2 Bestuursstijlen

Naast onderzoek naar de rol van burgers in processen van interactieve beleidsvorming, beleidsvoering en overige participatie, besteedt bestuurskundig onderzoek ook aandacht aan de bestuursstijlen die hierbij passen. Pröpper en Steenbeek (1998) onderscheiden vijf verschillende bestuursstijlen die passen bij interactieve beleidsvorming, dan wel in dienst kunnen staan van burgerparticipatie

Als er sprake is van een *consultatieve* bestuursstijl, wordt de participant geraadpleegd over een gesloten vraagstelling. Hij kan binnen deze vraagstelling inspraak leveren over een bepaalde beleidsaanpak. Een *participatieve* stijl kenmerkt zich door een open adviesvraag van bestuur aan burger, waarbij er nog ruimte is voor discussie en inbreng. Dit betekent onder andere dat de participant een eigen probleemdefinitie en oplossingsrichting kan geven. Een *delegerende* bestuursstijl geeft burgers binnen bepaalde randvoorwaarden de bevoegdheid om zelf een beslissing te nemen of uitvoering aan beleid te geven. Bij een *samenwerkende* stijl werkt het bestuur samen met andere partijen op basis van gelijkwaardigheid, en hebben participanten een stem in de besluitvorming. Ten slotte is er de *faciliterende* bestuursstijl, waarbij het initiatief en strategische keuzen volledig bij burgers liggen. Het bestuur biedt ondersteuning in de vorm van tijd, geld, kennis en/of materiële hulpmiddelen.

Edwards en Schaap (2002) hebben de participatieladder aan de verschillende bestuursstijlen en burgerrollen gekoppeld. Dit geeft voor processen van interactieve beleidsvorming- en voering inzicht in de 'match' tussen bestuursstijl en burgerrol. Voor maatschappelijke initiatieven hebben we gezien dat zij soms autonoom vanuit de samenleving ontstaan, maar dat er vaak ook sturing of begeleiding vanuit de gemeente of andere organisaties plaatsvindt (WRR, 2004). Het is daarom nog wel de vraag of er aangenomen kan worden dat deze indeling ook naadloos aansluit op maatschappelijke initiatieven. De onderstaande indeling (figuur 3.2) biedt in ieder geval wel inzicht in de mogelijke burgerrollen en bestuursstijlen die bij maatschappelijke initiatieven (kunnen) worden aangenomen. De faciliterende en samenwerkende

bestuursstijl lijken volgens dit model het best te passen bij de treden waarop de burgers in dit onderzoek staan, en worden beschouwd als bevorderende factoren van maatschappelijke initiatieven. Daarnaast kan de match tussen bestuursstijl en burgerrol als beïnvloedende factor worden gezien: een goede match werkt bevorderend, en een slecht passende of niet passende match werkt belemmerend voor het slagen van burgerparticipatie.

3.3.3 Voorwaarden van een interactieve beleidsvorming

Bij burgerparticipatie is er vaak sprake van interactie tussen burgers en instituties (overheid, woningbouwcorporatie, welzijnsinstelling). Soms is dit in de vorm van een hechte samenwerking, maar het komt ook voor dat initiatiefnemers alleen naar ambtenaren gaan voor toestemming of een vergunning. Het is daarom interessant om ook vanuit bestuurskundig perspectief te kijken naar voorwaarden van een goede samenwerking tussen overheid en burger. Voor maatschappelijke initiatieven is het onderzoek nog schaars, maar over processen van beleidsparticipatie is er wel literatuur beschikbaar. Pröpper en Steenbeek (1999) hebben aan de hand van een literatuurstudie naar interactieve methoden zes kernvoorwaarden van interactieve beleidsvorming opgesteld, die ook voor maatschappelijke initiatieven relevant kunnen zijn.

Ten eerste is *openheid* belangrijk, zowel aan de kant van het bestuur als de burger (bestuur is hier de gemeente, de beleidsmedewerker, de politica, etc.). Het is belangrijk dat er een bepaalde mate van beleidsruimte is waarbinnen de burger kan acteren, en dat het bestuur bereid is om zijn invloed te delen met de burger. Daarnaast moeten burgers door de overheid ook goed worden geïnformeerd over de mogelijkheden om te participeren, en dient de participant een open houding aan te nemen ten opzichte van het bestuur en vice versa.

Ten tweede dient er *duidelijkheid vooraf over de rol en inbreng van het bestuur en de participanten* te zijn. Bij interactieve beleidsvorming is het van belang dat vooraf de verwachtingen ten opzichte van elkaar worden uitgesproken, om teleurstellingen achteraf te voorkomen. Vooral het bestuur dient vooraf aan te geven welke rol (faciliterend, samenwerkend, etc.) aangenomen gaat worden, zodat er geen misvatting ontstaat over de inbreng van bestuur of burger.

Een derde voorwaarde is de *meerwaarde van participatie*. Participatietrajecten zijn alleen zinvol als zij iets toevoegen aan het beleidsproces. Vertaald naar maatschappelijke

initiatieven moeten zowel de burger als een gemeente meerwaarde zien. Een burger zal vooral naar zijn straat of buurt kijken, de gemeente beoordeelt 'meerwaarde' in de context van haar beleid: als een initiatief bijdraagt aan beleidsdoelstellingen zal de kans groter zijn dat zij meerwaarde ziet.

Participatieladder	Burgerrol	Bestuursstijl	Globale inhoud
Meebeslissen	Initiatiefnemer	Faciliterend	<ul style="list-style-type: none"> - Initiatief, strategische keuzen liggen bij de burgers - Bestuur biedt faciliteiten Interactie: veelal met ambtenaren -Besluitvorming door bestuur: marginaal toetsend
Coproduceren	Samenwerkingspartner	Samenwerkend	<ul style="list-style-type: none"> -Strategische keuzen in Gezamenlijkheid, evt. Samenwerkingsverband -Interactie met ambtenaren en bestuurders -Besluitvorming door alle partners, geen politiek primaat
	Medebeslisser	Delegerend	<ul style="list-style-type: none"> -Strategische keuzen door het bestuur -Burgers werken uit, ruimte voor eigen invulling -Interactie veelal met ambtenaren en bestuurders
Adviseur	Adviseur	Participatief	<ul style="list-style-type: none"> -Strategische keuzen door het bestuur -Burgers kunnen open advies geven, eigen probleemdefinitie en oplossingsrichting inbrengen -Interactie veelal met ambtenaren en bestuurders -Handhaving primaat politieke besluitvorming

Figuur 3.2 Burgerrollen en bestuursstijlen aan de hand van de participatieladder

Als vierde voorwaarde dient er een *constructieve relatie* te zijn tussen het bestuur en de burgers. Ondanks verschillende belangen of meningen, mogelijke conflicten en spanningen moet er van beide kanten een houding zijn waaruit blijkt dat er samen gewerkt wordt aan een constructief eindproduct (beleidsplan, initiatief). In de woorden van Van Marissing (2008) dient er een goede verticale cohesie te zijn. Dit betreft de relatie tussen bewoners aan de ene kant en institutie(s) aan de andere kant. Een goede persoonlijke verhouding, een bepaalde mate van afhankelijkheid en een samen gekozen samenwerkingsstructuur zorgt er volgens Pröpper en Steenbeek (1999) voor dat die constructieve relatie ook daadwerkelijk gerealiseerd wordt.

De vijfde voorwaarde gaat over *geschikte problematiek*, en lijkt minder van toepassing op maatschappelijke initiatieven. Bij interactieve beleidsvorming is het bijvoorbeeld belangrijk dat het probleem niet te urgent is, omdat er dan geen tijd is om te praten. Aspecten die wellicht wel belangrijk zijn voor dit onderzoek: de problemen moeten door het bestuur belangrijk genoeg worden geacht, en de problematiek moet hanteerbaar zijn. Hele technische problemen zijn voor burgers namelijk niet te behappen.

De laatste kernvoorwaarde betreft *voldoende personele capaciteit en hulpmiddelen*. Bestuurders, politici en beleidsmedewerkers moeten allen voldoende tijd hebben om deel te nemen aan het proces. Interactief beleid (zo u wilt maatschappelijke initiatieven) betekent het leveren van extra inspanningen van alle deelnemers.

3.4 Conclusies en verwachtingen

Als de literatuur over (burger)participatie beschouwd wordt, valt een aantal zaken op. Ten eerste maken veel onderzoekers geen onderscheid tussen verschillende vormen van (burger)participatie. Als er wel onderscheid gemaakt wordt, worden maatschappelijke initiatieven of burgerinitiatieven meestal niet als vorm van burgerparticipatie onderscheiden. Hieraan ligt waarschijnlijk het jonge karakter en de recente populariteit van maatschappelijke initiatieven ten grondslag. Het is wetenschappelijk gezien relevant en interessant om te onderzoeken in hoeverre de in dit hoofdstuk onderscheiden factoren ook van toepassing zijn op maatschappelijke initiatieven. Ten tweede focust het onderzoek zich voornamelijk op bevorderende factoren, terwijl factoren die belemmerend voor participatie werken vaak onderbelicht blijven. Om deze reden is in dit onderzoek de keuze gemaakt om het tegenovergestelde van een bevorderende factor te

beschouwen als een belemmerende factor. Een voorbeeld: over verschillende soorten vaardigheden beschikken wordt als bevorderende factor beschouwd, een *gebrek* aan verschillende soorten vaardigheden wordt dan gezien als belemmerende factor.

Figuur 3.3 geeft een overzicht van de bevorderende en belemmerende factoren van maatschappelijke initiatieven. Het schema heeft wellicht enige toelichting. Ten eerste zijn de factoren opgedeeld in drie categorieën: beginnen met participeren, participatieproces en bestuurskundige factoren. Ten tweede moet het onderscheid tussen bevorderend en belemmerend niet als een dichotomie beschouwd worden. Vaardigheden, motivatie of bijvoorbeeld openheid kunnen in meerdere of mindere mate aanwezig zijn. Op deze manier moet er ook nagedacht worden over de factoren. Ten derde is er, omwille van de overzichtelijkheid, soms voor gekozen om bepaalde factoren in dit schema globaal te weergeven. Onder 'ondernemende vaardigheden' vallen allerlei verschillende vaardigheden, maar die worden in dit schema niet weergegeven.

De verwachting is dat de bevorderende factoren bijdragen aan het slagen van een maatschappelijk initiatief, en dat de belemmerende factoren bijdragen aan het moeizaam of niet slagen van een maatschappelijk initiatief.

Categorie	Soort	Bevorderend	Belemmerend
Beginnen met participeren	Demografische factoren	<ul style="list-style-type: none"> - Man - Middelbaar tot hoger opgeleid, hoger inkomen - Middelbare leeftijd - Lang wonend op dezelfde plek 	<ul style="list-style-type: none"> - Vrouw - Laag opgeleid, lager inkomen - Geen middelbare leeftijd - Kort wonend op dezelfde plek
	Civic Voluntarism Model / CLEAR-model	<ul style="list-style-type: none"> - Motivatie - Betrokkenheid (politiek, bij een probleem, bij een groep) - Hulpbronnen (tijd, geld) - Gevraagd worden - Aanwezigheid politieke organisaties - Gevoel dat participatie verschil maakt 	<ul style="list-style-type: none"> - Demotivatie - Gebrek aan betrokkenheid (politiek, bij een probleem, bij een groep) - Gebrek aan hulpbronnen - Niet gevraagd worden - Afwezigheid politieke organisaties - Geen gevoel dat participatie verschil maakt
Participatieproces	Competenties en vaardigheden	<ul style="list-style-type: none"> - Ondernemende vaardigheden - Sociale vaardigheden - Organisatorische vaardigheden - Bureaucratische vaardigheden en kennis 	<ul style="list-style-type: none"> - Gebrek aan vaardigheden (ondernemend, sociaal, organisatorisch, bureaucratisch)
	Sociaal kapitaal	<ul style="list-style-type: none"> - Hoge mate aan sociaal kapitaal - Overbruggende banden 	<ul style="list-style-type: none"> - Gebrek aan sociaal kapitaal - Gebrek aan overbruggende banden
Bestuurskundige factoren	Bestuursstijl	<ul style="list-style-type: none"> - Faciliterend - Samenwerkend - Goede match bestuursstijl en burgerrol 	<ul style="list-style-type: none"> - Delegerend - Participatief - Slechte match tussen bestuursstijl en burgerrol
	Voorwaarden van interactieve beleidsvorming	<ul style="list-style-type: none"> - Openheid - Duidelijkheid rol burger en bestuur - Meerwaarde van participatie - Constructieve relatie - Geschikte problematiek - Voldoende personele capaciteit 	<ul style="list-style-type: none"> - Geslotenheid - Onduidelijkheid rol burger en bestuur - Gebrek aan meerwaarde van participatie - Deconstructieve relatie - Ongeschikte problematiek - Onvoldoende personele capaciteit

Figuur 3.3 Bevorderende en belemmerende factoren van maatschappelijke initiatieven

Een mooi Karveel, ieder z'n deel

Toen Eiltjo Noordman (61) enkele jaren geleden met de VUT ging, besloot hij van de nood een deugd te maken. Het zwerfvuil in zijn buurt was hem al jaren een doorn in het oog. Dus besloot de oud-timmerman dat aan te pakken. Aanvankelijk als een eenmansactie, maar inmiddels weet hij zich gesteund door een twaalfstal buurtgenoten. En de gemeente. Het Karveel is er een stuk mooier op geworden.

Met enige trots laat Eiltjo 'zijn' gereedschap zien. Een heggenschaar, een bladblazer, een hark, een schop, apparaten die hij van de gemeente in bruikleen gekregen heeft voor de werkzaamheden die hij samen met zijn vrijwilligersteam verricht. In december 2011 startte hij met zijn opruimactie. 'Ik ergerde me aan het zwerfvuil en had genoeg vrije tijd. Ik besloot een gedeelte van het Karveel onder mijn hoede nemen.' Wat begon als een eenmansactie kreeg grotere vormen toen hij op zoek ging naar medestanders. 'Als je het met elkaar doet, kun je meer. Ik bedacht de leus 'Doe eens gek en kijk verder dan je eigen hek'. Met steun van Welzijn Lelystad maakte ik 700 brieven en bracht die rond, van de Boeier tot de Kempenaarbrug (Karveel 45-60).'

De groep pakt losse projecten aan, maar onderhoudt bijvoorbeeld ook de binnentuin van de Boeierschool. 'De school heeft zelf weinig tijd.' De steun van de gemeente ervaart Eiltjo als zeer waardevol. 'Het gaat niet alleen om het gereedschap. Als we ergens onkruid hebben gewied, dan kunnen we daarna de wijkopzichter bellen en die zorgt dat de veegmachine er even langs gaat en alles weer netjes is.' 'Zo zie je de wijk prachtig opknappen. Het mes snijdt aan twee kanten, want ik heb stellig de indruk dat mensen een nette en opgeruimde straat ook netjes

houden.' Via een nieuwsbrief houdt hij zijn buurtgenoten op de hoogte. Met een nieuwe leus: 'Een mooi Karveel, ieder z'n deel.'

De projectgroep van Karveel: Eiltjo Noordman is 2e persoon rechts op de foto, naast wethouder Wout Jansen.

Wethouder Wout Jansen: 'Het initiatief in Karveel is een prachtig voorbeeld van bewoners die samen hun eigen woonomgeving verbeteren en indien nodig, ondersteuning van de gemeente vragen. Samen met elkaar bereiken we meer en creëren we een plezierige leefomgeving voor iedereen'.

In het project 'Mensen maken de straat' ondersteunt de gemeente initiatieven van bewoners die een actieve rol spelen in het verbeteren van de eigen woon- en leefomgeving. Voor meer informatie: www.lelystad.nl/maakdestraat.

Hoofdstuk 4: Methoden

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de methoden die in dit onderzoek worden gebruikt. Achtereenvolgens wordt er inzicht gegeven in het kwalitatieve onderzoeksdesign, de respondenten, de dataverzameling, de data-analyse en de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek.

4.1 De keuze voor kwalitatief

In deze studie is gekozen voor kwalitatief onderzoek. Dit is te definiëren als onderzoek dat zich richt op de wijze waarop mensen betekenis geven aan hun sociale omgeving en hoe ze zich op basis daarvan gedragen. Bij kwalitatief onderzoek worden onderzoeksmethoden gebruikt die het mogelijk maken om het onderwerp vanuit het perspectief van de onderzochte mensen te leren kennen met het doel om het te beschrijven en waar mogelijk te verklaren (Boeije, 2008).

Om verschillende redenen is ervoor gekozen om een kwalitatief onderzoeksdesign te hanteren. Ten eerste is er vanuit de wetenschap nog weinig bekend over maatschappelijke initiatieven als vorm van burgerparticipatie (Dezeure et al., 2008). Een kwalitatief en verdiepend onderzoek kan meer inzicht geven in de mechanismen die schuilgaan achter maatschappelijke initiatieven en kan bijdragen aan de theorievorming op dit gebied. Ten tweede is de keuze voor kwalitatief onderzoek gebaseerd op een praktische overweging. De populatie van initiatiefnemers van maatschappelijke initiatieven in Lelystad is van bescheiden grootte. De kans op een grote steekproef, op basis waarvan er gefundeerde uitspraken over een groep mensen gedaan kunnen worden, is daarom zeer klein.

4.2 De respondenten

De respondenten van deze studie zijn in twee groepen in te delen: burgers die betrokken zijn (geweest) bij een maatschappelijk initiatief, en ambtenaren die een ondersteunende en begeleidende rol hebben bij dergelijke initiatieven. In totaal hebben er 24 mensen deelgenomen aan het onderzoek: negentien burgers en vijf ambtenaren. De beschrijving van de respondenten vindt plaats in de resultatensectie, omdat dit relevant is voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen.

Deze paragraaf gaat wel in op het benaderen van de respondenten. Dit beslaat het opzoeken en benaderen van burgers die in Lelystad bezig zijn (geweest) met een initiatief dat zich richt(te) op het verbeteren van de leefbaarheid. Het opzoeken is op drie

verschillende manieren gebeurd. Ten eerste is er op internet en via kranten gezocht naar mogelijke initiatieven. Daarnaast is er, in samenwerking met beleidsmedewerkers, een overzicht gemaakt van mensen die in 2013 voor een burgerinitiatief beroep hebben gedaan op het Buurtbudget of op het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing. Ten derde heeft woningcorporatie Centrada een lijst verstrekt met burgers die in 2013 een beroep deden op de 'Beter Buurt Bijdrage'. De gevonden initiatieven zijn gebundeld in een overzicht, waarop meer dan 80 initiatieven staan (zie ook bijlage 5), veelal met maar regelmatig ook zonder contactgegevens. Na herhaald contact met de beleidsmedewerkers en Centrada waren er uiteindelijk 40 mensen die per e-mail of telefoon benaderd konden worden, waarvan er uiteindelijk negentien hun deelname hebben toegezegd.

De ambtenaren zijn per mail benaderd. Tijdens de eerste fase van dit onderzoek is met hen al kennisgemaakt, omdat dit deel was van het voorbereidende veldwerk. Er is naar gestreefd om professionals te spreken van de gemeente Lelystad, Welzijn Lelystad en Centrada. Na herhaaldelijk mailen is het wegens tijdgebrek niet mogelijk gebleken om medewerkers van Centrada te interviewen. Om deze reden is ervoor gekozen om in de resultatensectie alleen in te gaan op de rol van gemeente Lelystad en Welzijn Lelystad. Uiteindelijk zijn er vijf professionals geïnterviewd: een beleidsmedewerker, een projectleider, een medewerker van afdeling Beheer Openbare Ruimte (allen gemeente) en twee opbouwwerkers (Welzijn Lelystad).

De initiatieven van de betrokken burgers verschillen van aard: dertien initiatieven zijn langdurig (waarvan er één zich ontwikkeld heeft tot stichting) en zes initiatieven hadden een korte looptijd of waren eenmalige evenementen. Een initiatief wordt als 'langdurig' gezien als er duidelijk geconstateerd kan worden dat de betrokkenen in de toekomst actief zullen blijven bij het betreffende initiatief. Voorbeelden zijn zelfbeheer, adoptiecontracten en het bestaan van een rechtsvorm. Naast de aard verschilt ook het aantal betrokkenen bij de maatschappelijke initiatieven: tien initiatieven werden door een persoon georganiseerd (met verschillende betrokkenen die occasioneel meehielpen), de overige negen ontstonden door samenwerking in groepsverband. Ten slotte werden vrijwel alle initiatieven op een of andere manier (financieel, in het proces) ondersteund door een andere partij. Dit was Welzijn Lelystad, gemeente Lelystad of Centrada. Een overzicht van de initiatieven van de respondenten is te vinden in bijlage 1.

4.3 Methoden van dataverzameling

De dataverzameling vond op twee manieren plaats: een documentenstudie en een aantal semi-gestructureerde diepte-interviews. De documentenstudie bestond uit het lezen en analyseren van beleidsdocumenten, boeken en wetenschappelijke artikelen. Hieruit volgde een probleemstelling, de beleidscontext en het theoretische kader (hoofdstuk 1 t/m 3). Voor het empirische gedeelte van dit onderzoek zijn semi-gestructureerde diepte-interviews afgenomen. Een belangrijke reden voor deze keuze is dat semi-gestructureerde interviews de onderzoeker in staat stellen om met een open houding het onderzoeksveld te betreden (Boeije, 2008). Literatuuronderzoek is de basis voor het interview, maar bij een verkennende studie zoals deze kan de onderzoeker ook worden geconfronteerd met gedragingen en houdingen die de literatuur nog niet heeft onderscheiden. Er is daarom voor een open onderzoeksprocedure geopteerd: de theorie vormt het uitgangspunt, maar de onderzoeker wil tijdens het onderzoek flexibel kunnen reageren op relevante gebeurtenissen en bevindingen in het veld.

De operationalisering van de interviews vond plaats op basis van het theoretische kader dat in hoofdstuk 3 is opgesteld. De verwachtingen in dit onderzoek (figuur 3.3, p. 40) zijn vertaald in twee topiclijsten: een voor burgers en een voor ambtenaren (zie bijlage 2 en 3), die bij het begin van de dataverzameling als leidraad zijn gebruikt. Belangrijk om op te merken is dat er ook topics zijn opgenomen die expliciet vragen naar bevorderende en belemmerende factoren die buiten het theoretische kader vallen. Als er daarnaast in het veld zaken aangetroffen werden, die vanuit de theorie niet naar voren kwamen, werd de topiclijst aangepast en verder verfijnd.

De interviews vonden plaats in een rustige omgeving (bij mensen thuis, op het werk of in het stadhuis). Op deze manier konden respondenten vrij praten, en kon er een vertrouwensrelatie met de onderzoeker worden ontwikkeld. Dit uitte zich in persoonlijke verhalen waarin open werd verteld over de rol van buurtbewoners en ondersteunende partijen in het opzetten en uitvoeren van maatschappelijk initiatieven. Na afloop van de interviews werden de uitwerkingen naar de respondenten opgestuurd, en er werd hen gevraagd of de uitspraken adequaat zijn geïnterpreteerd. Als dit niet het geval was, kon dit worden aangegeven, waarna het interviewverslag is gewijzigd.

4.4 Data-analyse

Het onderzoeksproces in kwalitatief onderzoek kenmerkt zich door een afwisseling van dataverzameling en data-analyse. Dit wordt ook wel een iteratief of cyclisch proces genoemd, dat zich kenmerkt door constante vergelijking tussen nieuwe en oude gegevens (Boeije, 2008). Tijdens deze vergelijking kunnen gegevens anders worden geordend, vormen zich nieuwe categorieën en ontstaan er nieuwe veronderstellingen over de samenhang tussen verzamelde gegevens. Dit proces kenmerkt zich door drie fasen van data-analyse, die hieronder worden besproken.

De interviews die in het kader van dit onderzoek hebben plaatsgevonden, zijn volledig getranscribeerd en in het analyseprogramma NVivo geplaatst. Dit programma stelt de onderzoeker in staat om codes toe te kennen aan fragmenten, om zo de verzamelde data te ordenen of te *coderen* (Boeije, 2008). Na de eerste ronde van dataverzameling heeft er *open coding* plaatsgevonden. Alle gegevens die tot dan toe verzameld waren, zijn zorgvuldig gelezen en kregen een code toegewezen. Op dit moment is er nog nauwelijks op relevantie geselecteerd, omdat op dat moment nog niet duidelijk was wat er in overige interviews nog meer aangetroffen zou worden. Na de tweede fase van dataverzameling zijn de daaropvolgende interviewverslagen geanalyseerd door middel van *axiaal coderen*. Dit houdt in dat er in het vervolg van de analyse meer structuur wordt aangebracht in de coding. Sommige tekstfragmenten zijn opnieuw gecodeerd, omdat ze toch beter bij een andere categorie pasten. Ook is er gekeken naar welke codes bij elkaar hoorden, en welke codes samengevoegd konden worden. Op deze manier zijn er codes en subcodes ontstaan, die samen een codeboom vormden (zie bijlage 4). Na de laatste interviews heeft er *selectief coderen* plaatsgevonden. De codeboom wordt in deze fase nog verder gestructureerd, en er werd in het licht van de vraagstelling en de verwachtingen gezocht naar verbanden tussen de categorieën. Dit wordt ook wel theoretische sensitiviteit genoemd (Boeije, 2008). Op basis van de definitieve codeboom en de gevonden relaties zijn de resultaten vervolgens uitgewerkt.

4.5 Betrouwbaarheid en validiteit

De kwaliteit van dit onderzoek is gewaarborgd door in de onderzoeksopzet rekening te houden met betrouwbaarheid en validiteit (Boeije, 2008). Het eerste begrip heeft betrekking op beïnvloeding door onsystematische fouten. Als er sprake is van betrouwbare dataverzameling, zal herhaling van de waarnemingen tot een gelijke

uitkomst leiden. Het tweede kwaliteitscriteria slaat op beïnvloeding van het onderzoek door systematische fouten. Wanneer de onderzoeker meet wat hij daadwerkelijk wilt meten, is er sprake van validiteit.

Dit onderzoek tracht op drie manieren rekening te houden met betrouwbaarheid. Ten eerste is er tijdens de interviews vaak doorgevraagd, en zijn antwoorden van respondenten samengevat en ter bevestiging voorgelegd. Daarnaast zijn er zoveel mogelijk open vragen gesteld, om antwoordsturing te voorkomen. Op deze manier is er zo nauwkeurig mogelijk bepaald wat de respondent precies wilde verwoorden. Ten tweede is de topiclijst van tevoren naar de respondenten verstuurd, zodat zij wisten op welke onderwerpen de focus lag, zodat de kans zo groot mogelijk was dat er geen toevallige miscommunicatie zou zijn over de thema's die tijdens de interviews terugkwamen. Ten derde vonden de interviews in een rustige, veilige omgeving plaats, bij mensen thuis of in het stadhuis. Hierdoor werden de respondenten niet afgeleid door externe prikkels die hun antwoorden zouden kunnen beïnvloeden.

De validiteit van dit onderzoek is op vier manieren gewaarborgd. Ten eerste zijn de vragenlijsten gebaseerd op de beschikbare literatuur, zodat de kans werd vergroot dat er werd gevraagd naar bevorderende en belemmerende factoren van burgerinitiatieven. Ten tweede zijn de vragenlijsten van tevoren nagekeken door de begeleider en getest op medestudenten. Op deze manieren konden onlogische volgorde of onduidelijke vraagstellingen vooraf al zoveel mogelijk gecorrigeerd worden. Ten derde zijn de interviews, nadat ze waren uitgewerkt, opgestuurd naar de respondenten. Zo konden zij aangeven of hun antwoorden juist waren geïnterpreteerd. Dit heeft ook bijgedragen aan de betrouwbaarheid van het onderzoek. Ten vierde is er getracht om bij het interview zoveel mogelijk waarde vrij te zijn. De onderzoeker als onderzoeksinstrument heeft als gevaar dat de onderzoeker de waarnemingen en resultaten van het onderzoek beïnvloedt. Geprobeerd is, dit te voorkomen door geen waardeoordelen te geven en de eigen meningen en voorkeuren zoveel mogelijk buiten beschouwing te laten.

Ten slotte zijn zowel de betrouwbaarheid als validiteit in dit onderzoek gewaarborgd door dataverzameling- en analyse af te wisselen. Hiermee wordt erin voorzien dat waarnemingen worden gerepliceerd (betrouwbaarheid) en dat tussentijdse interpretaties in het vervolg van het onderzoek kunnen worden getoetst (validiteit).

Ga je mee naar het Tamaraplein?

Aan Ronald en Renate van den Bos vragen of ze trots zijn op hun dochter is vragen naar de bekende weg. Natuurlijk zijn ze trots! En ja, Tamara zelf is ook trots. Welke 11-jarige weet nu een plein naar zich vernoemd?

Het is dan ook aan het doorzettingsvermogen van Tamara te danken dat er geen tientallen ballen meer lek raken aan de Horst en kinderen niet meer elke dag huilend naar moeder rennen omdat ze in de prikstruiken zijn gevallen. Tamara schreef vorig jaar een brief aan de Wijkraad met de vraag de prikstruiken langs het veld achter haar huis weg te halen en het plein in te richten als speelplein.

Maar daar bleef het niet bij. De toen 10-jarige ging vervolgens elke woensdagmiddag naar de Wijkpost om te vragen wat er met haar brief was gebeurd en wanneer ze antwoord kon verwachten. Eerlijk is eerlijk: ze dacht niet dat er iets van zou komen. 'Eerst kreeg ik te horen "Dat gaat niet zomaar" en "Dat kost geld", maar ik dacht ook 'Als je maar gaat voor je doel, dan lukt het wel'. En het lukte. Tamara verzamelde handtekeningen, iedereen steunde het plan, er kwam een buurtbijeenkomst en uiteindelijk werd er een ontwerp gekozen. De bewoners gingen zelf aan de slag. 'Zelfs onze jongste zoon Melvin heeft meegeschept. We hebben zestig kuub aarde afgegraven en met kruiwagens afgevoerd,' zegt Ronald lachend. De buurt adopteerde het plein, houdt het schoon, zorgt voor het onderhoud, en nu is het sinds juni een prachtig speelplein. 'In de zomer spelen hier elke dag heel veel kinderen. We houden er ook watergevechten. En sneeuwballengevechten in de winter, hoop ik,' zegt Tamara. En het plein is naar haar vernoemd. Dus toen een schoolgenootje Tamara laatst vroeg "Ga je mee naar het Tamaraplein?" moest ze wel

lachen. 'Dat klonk wel raar. Maar ik ben ook wel trots,' zegt ze glunderend.

Enthousiaste bewoners van Horst op het Tamaraplein. Op de voorgrond: Wethouder Wout Jansen en Tamara van den Bos.

Wethouder Wout Jansen: "Het Tamaraplein is een prachtig voorbeeld van 'Mensen maken de straat', waarin we samen werken aan het behouden van een schone en veilige leefomgeving in Lelystad. De bewoners in Horst zijn actief betrokken bij het beheer en het onderhoud van het pleintje en dat doen ze heel goed en met veel enthousiasme. Zo zorgen we samen met elkaar voor een plezierige woonomgeving en behouden we een leefbare en vitale woonstad."

In het project 'Mensen maken de straat' ondersteunt de gemeente initiatieven van bewoners die een actieve rol spelen in het verbeteren van de eigen woon- en leefomgeving. Voor meer informatie: www.lelystad.nl/maakdestraat.

Hoofdstuk 5: Resultaten

Dit hoofdstuk weergeeft de resultaten van de 24 interviews die in het kader van deze studie zijn gehouden. De opbouw van de resultatensectie is gebaseerd op de topiclijst die is gebruikt bij de interviews, en het overzicht van de bevorderende en belemmerende factoren van burgerinitiatieven waarmee hoofdstuk 3 afsluit. De eerste paragraaf gaat in op 'beginnen met participeren': waarom zijn mensen betrokken geraakt bij een maatschappelijk initiatief? Paragraaf twee behandelt vervolgens factoren die het participatieproces beïnvloeden. De laatste paragraaf gaat in op de ondersteuning die burgers hebben gekregen van verschillende partijen. In dit gedeelte komen ook de interviews met professionals terug, en wordt de ondersteuning bij maatschappelijke initiatieven van twee kanten belicht. Dit hoofdstuk bevat geen actieve terugkoppeling naar de theorie, maar zoals hierboven te lezen is vormt de theorie wel het uitgangspunt van de gekozen opbouw. In het laatste hoofdstuk, de conclusie, staat een reflectie op wat de onderzoeksresultaten betekenen voor de theoretische kennis op het gebied van burgerinitiatieven.

5.1 Beginnen met participeren

Deze paragraaf staat in het teken van de vraag waarom mensen betrokken raken bij een maatschappelijk initiatief. Het eerste gedeelte gaat in op demografische factoren van de participanten uit deze studie, het tweede gedeelte (vanaf 5.1.2) behandelt de factoren die meespelen bij het beginnen met participeren.

5.1.1 Demografische factoren

Figuur 5.1 geeft een weergave van de demografische factoren van de geïnterviewde burgers uit deze studie. Wat meteen opvalt is de leeftijd van de participanten. De jongste betrokkene is 36, de oudste 75. De gemiddelde leeftijd is 56.82, ongeveer 57 jaar dus. Van de negentien burgers zijn er twaalf man en zeven vrouw. Vrijwel alle burgers zijn in Nederland geboren, een van hen is van Turkse komaf en een respondent is van Antilliaanse afkomst. De woonduur varieert: burgers wonen soms kort, maar meestal al een langere tijd in hun huidige woonwijk. De woonduur bedraagt gemiddeld 19.77, dus ongeveer 20 jaar. Het opleidingsniveau varieert ten slotte ook: drie respondenten zijn lager opgeleid, acht hebben een middelbare beroepsopleiding genoten en eveneens acht mensen zijn hoger opgeleid. De conclusie luidt dat de meeste respondenten van

middelbare leeftijd zijn en van Nederlandse afkomst zijn, al langer in dezelfde wijk wonen en middelbaar of hoger opgeleid zijn.

Nummer	Leeftijd	Geslacht	Afkomst	Woontduur	Hoogste opleiding
Respondent 1	62	V	Nederlandse	30 jaar	MBO
Respondent 2	63	M	Nederlandse	6 jaar	HBO
Respondent 3	60	M	Nederlandse	38 jaar	HBO
Respondent 4	36	V	Nederlandse	13 jaar	MBO
Respondent 5	60	V	Nederlandse	3 jaar	Lager
Respondent 6	61	M	Nederlandse	5 jaar	MBO
Respondent 7	68	M	Nederlandse	32 jaar	MBO
Respondent 8	75	M	Nederlandse	16 jaar	HBO
Respondent 9	56	V	Antilliaanse	26 jaar	MBO
Respondent 10	?	V	Nederlandse	11 jaar	HBO
Respondent 11	67	M	Nederlandse	23 jaar	HBO
Respondent 11	38	M	Nederlandse	?	Lager
Respondent 12	75	M	Nederlandse	40 jaar	Lager
Respondent 13	54	M	Nederlandse	18 jaar	MBO
Respondent 14	47	M	Nederlandse	17 jaar	WO
Respondent 15	37	M	Turkse	12 jaar	MBO
Respondent 16	45	V	Nederlandse	38 jaar	HBO
Respondent 17	62	M	Nederlandse	8 jaar	MBO
Respondent 19	?	V	Nederlandse	20 jaar	WO

Figuur 5.1 Overzicht demografische factoren respondenten

5.1.2 Betrokken bewoners

Voor de kennis over maatschappelijke initiatieven is het relevant een blik te werpen op factoren die bijdragen aan het beginnen met participeren. Waarom starten mensen hun initiatief, wat is hun motivatie?

Alle respondenten blijken gemotiveerd om betrokken te zijn bij een initiatief. Deze motivatie komt voort uit een *ervaren betrokkenheid*. Er zijn respondenten die zich sterk betrokken voelen bij hun buurt. Zij ergeren zich bijvoorbeeld aan het zwerfafval, en willen dit probleem op een actieve manier tegengaan om hun wijk te verbeteren. Er zijn zelfs respondenten die hun wijk naar een hoger plan willen tillen: zij spreken bijvoorbeeld over hun wijk als “de beste wijk van Nederland”. Andere burgers voelen zich specifiek betrokken bij hun buurtbewoners. Ze willen zich bijvoorbeeld inzetten voor de kinderen, omdat de initiatiefnemers hen zien als de toekomstige bewoners van de wijk. Ook het

bevorderen van de sociale cohesie wordt in deze context als een motief gezien om in actie te komen. Ten slotte voelen enkele respondenten zich betrokken bij een bepaald probleem, en vormt dat probleem de basis van hun handelen. Een voorbeeld is een bewoonster die door middel van moestuinen de armoede in een wijk wil aanpakken. Onderstaande citaten slaan beide op de betrokkenheid die bewoners voelen, en die voor hen als basis voor hun handelen geldt.

“De buurt schoon en mooi houden. Er moet mooie natuur zijn, en ik wil hier rustig leven, geen kabaal. Ook moet de buurt veilig zijn, en moet iedereen met elkaar kunnen omgaan.”

“Ja, ik wil de wijk schoonmaken. Het is mijn streven om de wijk toppie te maken, de landelijke pers moet er naar toe komen, zo van ‘dit is de beste wijk!’”

5.1.3 Stimuleren is cruciaal

Voor de interviews is ook gevraagd naar de eerste stappen in het participatieproces: hoe is het initiatief tot stand gekomen? Het gros van de initiatieven is op een bepaalde manier verbonden aan Welzijn Lelystad, de gemeente of woningcorporatie Centrada, en het is vanuit de theorie interessant om te beschouwen wie het initiatief heeft genomen. Uit de interviews blijkt dat zes respondenten hun initiatief zelfstandig zijn begonnen. Zij weten zelf de weg naar de juiste instanties te vinden, en hebben vaak al een idee wat ze precies willen of kunnen doen om bij te dragen aan de leefbaarheid in de wijk. Er zijn zelfs enkele initiatiefnemers die het liefst los van de overheid handelen, omdat zij zo vrij mogelijk willen handelen. Zij zien de gemeente als een belemmerende factor, die hen vertraagt in het proces. Meer respondenten ergeren zich aan de lengte van het proces (zie hiervoor ook paragraaf 5.3.1), maar enkele respondenten hebben dit gevoel zo sterk dat ze het liefst helemaal zelfstandig handelen.

De overige dertien respondenten – en dus het grootste deel van de steekproef – zijn echter op een bepaalde manier *gestimuleerd, gevraagd of aangemoedigd* om hun initiatief te ontplooiën. Dit kan op verschillende manieren gebeuren. Een bewoner kan bijvoorbeeld een klacht indienen bij Welzijn Lelystad, die via de opbouwwerkers in samenwerking met de burger wordt omgevormd tot een initiatief. Een andere bron van initiatieven vormen de buurtgesprekken, waar Centrada en Welzijn samen op straat luisteren naar wat er speelt in een buurt. Ook bewonersavonden van Welzijn of de gemeente zijn een bron van initiatieven, die op zo’n avond vaak eerst als klacht worden

geformuleerd. Ten slotte worden betrokkenen niet alleen door instanties gevraagd, maar krijgen zij ook regelmatig een verzoek van burens of bekenden uit de wijk. De aanwezigheid van de organisaties die bijdragen aan het tot stand komen van initiatieven lijkt dus erg belangrijk te zijn. De volgende citaten illustreren het belang van gevraagd worden om te participeren.

“Het was natuurlijk wel, dat je berichtgeving kreeg via de brievenbus dat er een avond werd belegd waarin je een aantal ideeën op tafel kon leggen. Zodoende kwam ik op het idee van ‘dit kunnen we wel eens doen’. Het initiatief lag wel bij de gemeente.”

“Ze (Centrada, Welzijn) stonden hier voor de deur, alle twee, met een tentje. De burens konden daar heen lopen, om te kijken van ‘wat willen menssen’.”

5.2 Het participatieproces

Deze paragraaf staat stil bij factoren die initiatiefnemers helpen of tegenwerken tijdens het opzetten en uitvoeren van hun initiatief. Eerst komen verschillende vaardigheden en competenties aan bod en daarna volgt een behandeling van sociaal kapitaal.

5.2.1 Vaardigheden en competenties

Zoals in de methodensectie is te lezen, is de diversiteit aan initiatieven groot. Langdurig, eenmalig, met of zonder ondersteuning, één initiatiefnemer of een groep betrokkenen; geen enkel initiatief is hetzelfde. Toch is er een rode draad te vinden in de vaardigheden en competenties die burgers hebben geholpen bij hun initiatief.

Op het gebied van ondernemende vaardigheden geeft een groot deel van de respondenten aan dat het belangrijk is om *doorzettingsvermogen* te hebben. Als dit niet of onvoldoende aanwezig is, dan is de neiging om af te haken of te stoppen groot. Ook het *nemen van initiatief* is belangrijk. Zelf naar buurtbewoners toe stappen, proactief handelen richting instanties en vooral niet afwachten, daar zeggen de initiatiefnemers baat bij te hebben gehad. Een bewoner verwoordt het vermogen om initiatief te nemen en om door te zetten treffend.

“Je moet zelf initiatief hebben, en doorgaan. Je kunt nee tegen me zeggen, maar ik kom de volgende morgen terug om ja te krijgen, je moet een volhouder zijn.”

Ook sociale vaardigheden zijn belangrijk, en de genoemde sociale competenties zijn grofweg in twee categorieën op te delen. Ten eerste geven respondenten aan dat het belangrijk is om goed te kunnen *communiceren*. Dit helpt bij het verkrijgen van draagvlak bij bewoners en steun bij instanties. Een bewoner stelt zelfs dat je “verduveld duidelijk” moet zijn in de communicatie, omdat het “anders echt niet goed komt”. Door middel van communicatieve vaardigheden zoals goed praten, luisteren en enthousiasmeren weten burgers naar eigen zeggen anderen ‘aan boord’ te krijgen. Ten tweede laten de interviews zien dat vaardigheden gericht op *netwerken* en het *verbinden van mensen* belangrijk zijn. Enerzijds wordt het hebben van een netwerk als voordelig gezien, anderzijds zeggen burgers baat te hebben bij het kunnen verbinden van mensen.

De respondenten zijn ook bevraagd over *organisatorische competenties*. Hierop is wisselend gereageerd: sommige initiatiefnemers geven aan dat het belangrijk is om goed te kunnen organiseren, andere burgers geven toe dat er wel “een stukje organisatie komt kijken” bij het initiatief. Deze wisselende geluiden zijn waarschijnlijk te wijten aan de verscheidenheid aan initiatieven. Een groter initiatief, waarbij meer mensen betrokken zijn, vergt waarschijnlijk meer organisatorisch vermogen dan een klein initiatief waarbij één persoon met ondersteuning van Welzijn Lelystad werkt aan de realisatie hiervan.

Ten slotte blijken bureaucratische vaardigheden voor veel initiatiefnemers ook mee te spelen in het laten slagen van een initiatief. *Kennis van procedures*, zoals het aanvragen van subsidies, helpt burgers om snel te kunnen handelen. Ook het kennen van mensen bij de gemeente of andere instanties is volgens veel respondenten voordelig in hun proces. Verschillende respondenten wijzen ook op vaardigheden die als ‘*diplomatiek*’ omschreven kunnen worden. Het is volgens hen belangrijk om, als er een idee voor een initiatief is, niet meteen “te hoog van de toren te blazen”. Hiermee wordt bedoeld op het opdringen van een mening of een idee. Beter is het om met enige mate van tact “het gesprek aan te gaan”. Verschillende burgers zien dat als een aanpak die op meer succes kan rekenen. Nog een sterk argument voor de bureaucratische vaardigheden is dat verschillende respondenten aangaven deze vaardigheden te missen, en dit als een gebrek te ervaren. De onderstaande citaten laten het belang van bureaucratische vaardigheden zien.

“Op het gebied van de gemeente moesten we eerst leren om de juiste papieren weg te bewandelen. Als je weet welke paden je moet bewandelen, is dat heel nuttig.”

“Wat wel eens lastig is, is dat je nog niet zo op de hoogte bent van ‘hoe zullen we dit aanvragen’, of ‘hoe zullen we dat regelen met de gemeente of een andere instantie.’”

Verder geven initiatiefnemers aan dat het bevorderend werkt als je “een beetje handig” bent, als je “geen twee linkerhanden” hebt en dat je “een beetje een doordouwertje” bent. Bij initiatieven in het fysieke domein moeten de handen nog wel eens uit de mouwen worden gestoken, en *ervaring op het gebied van klussen of tuinieren* is volgens de respondenten zeer gunstig.

5.2.2 Sociale burgers

Om inzicht te krijgen in het sociaal kapitaal van de respondenten, is er gevraagd naar hun contacten met wijkbewoners, niet-wijkbewoners en hun lidmaatschap van clubs, verenigingen en partijen. Ook overbruggende banden zijn onderzocht: contacten met mensen die van de respondenten verschillen op het gebied van afkomst, leeftijd, interesses of beroepsniveau. Hier horen ook contacten met gemeente Lelystad en Welzijn Lelystad bij. Ten slotte is er gevraagd naar het belang van de verschillende contacten voor het initiatief.

Nagenoeg alle respondenten blijken lid te zijn van een partij, vereniging of club. Regelmatig is dit een politieke partij of een vereniging op het gebied van volkstuinen, maar sport- en cultuurclubs werden ook vaak genoemd. De actieve burgers blijken daarnaast vaak en veel contact met buurtbewoners te hebben. Burgers hebben Whatsapp-groepen in het kader van buurtpreventie, zijn ‘ambassadeur’ namens hun flat voor Centrada of hebben veel contacten door hun wijkraadlidmaatschap. Ook bewoners die minder intensief contact met hun buurtbewoners hebben, kennen mensen in de buurt waar ze bij kunnen aankloppen bij hulp of een geval van nood.

“Ja, best wel. Ik spreek heel veel mensen aan. Als ik zie dat iemand bezig is, vraag ik altijd of iemand hulp nodig heb.”

Actieve burgers hebben ook veel contacten buiten de eigen wijk. Dit contact vindt vooral plaats via vrienden, familie, collega’s of via het lidmaatschap van een club. De banden met mensen die ‘verschillend’ zijn variëren: sommige ouderen hebben regelmatig contact met jongeren, andere ouderen zien vooral de bewoners van hun ouderenflat. Ook hebben sommige autochtone bewoners veel en anderen weinig contact met allochtone bewoners.

Vrijwel alle respondenten hebben echter, zoals hierboven al beschreven staat, regelmatig contact met een ondersteunende partij. Voor het laten slagen van het initiatief noemen veel initiatiefnemers wijkbewoners als belangrijkste contacten, maar vaak wordt de gemeente of Welzijn in één adem ook genoemd. In totaal beschouwen respondenten een ondersteunende partij vaker als cruciaal voor het laten slagen van het initiatief dan dat zij banden met wijkbewoners het meest belangrijk achten. De conclusie luidt dat burgers die betrokken zijn bij een maatschappelijke initiatief over een *grote mate van sociaal kapitaal* lijken te bezitten.⁴ Wijkbewoners zijn van belang voor het slagen van het initiatief, maar *overbruggende banden* in de vorm van contacten met ondersteunende partijen worden nog belangrijker gevonden.

5.3 Ondersteuning

Deze paragraaf behandelt de ondersteuning die burgers krijgen bij het opzetten en uitvoeren van hun initiatief. Dit gebeurt vanuit twee perspectieven: de burgers en de professionals die de initiatieven hebben ondersteund. De professionals werken bij gemeente Lelystad of Welzijn Lelystad. De ondersteuning kan verschillende vormen aannemen: financiële ondersteuning en ondersteuning in het proces. Vrijwel alle initiatieven ontvangen zowel enige vorm van begeleiding in het proces als financiële ondersteuning. Elk perspectief werpt een blik op de ervaring van het geven of krijgen van ondersteuning. Daarnaast worden de verschillende burgerrollen en bestuursstijlen besproken.

5.3.1 De burgers

Vanuit burgerperspectief werpt de komende sectie een licht op de goede en minder goede aspecten van het contact met verschillende ondersteunende partijen. Ook de perceptie van burgerrollen en een vertaling naar de participatieladder komen aan bod.

Goede aspecten van het contact

De respondenten hebben de samenwerking met ondersteunende partijen over het algemeen als goed ervaren. Het contact is prettig, en de initiatiefnemers kijken bijna altijd

---

⁴ Sociaal kapitaal is in dit onderzoek op een 'zachte' manier gemeten. Er is geen sprake van een strakke operationalisering, met een gevalideerde vragenlijst. Daarom moet deze uitkomst voorzichtig worden geïnterpreteerd.

met een positief gevoel op het contact terug. Op het gebied van beschikbaarheid geven veel participanten aan dat ze snel een reactie krijgen, maar er is ook een groep die andere ervaringen heeft: zij ervaren dat ze professionals een herinnering moeten sturen voor ze een reactie krijgen, of vinden dat het reageren lang duurt. De openheid van de professionals wordt als goed beoordeeld: vrijwel alle burgers ervaren dat de ondersteunende partijen open staan voor hun ideeën en input.

Een kleine meerderheid van de initiatiefnemers ziet een duidelijke meerwaarde van het initiatief voor de leefbaarheid van de straat of buurt. Zij ervaren deze meerwaarde op verschillende manieren: een deel van de burgers ervaart dat er verbeteringen plaatsvinden op het gebied van sociale controle en cohesie, en andere burgers zien de meerwaarde vooral in de verbetering van de fysieke leefomgeving. De ervaren meerwaarde lijkt voor een positieve houding tegenover de initiatieven te zorgen.

Ten slotte noemen burgers het gebruiken van een *goede argumentatie* richting ondersteunende partijen en de *bereidwilligheid van gemeente of Welzijn om mee te denken* als succesfactoren in hun samenwerking met die partijen. De onderstaande citaten illustreren de goede aspecten van het contact.

"Ik zie toch meerwaarde in dat mensen anders gaan denken, anders gaan inzien in hun wijk, dat ze denken 'oh, ik leef hier, en ik moet toch iets anders doen'. Stukkie voor stukkie zie ik de wijk beter worden."

"Op de juiste manier, een redelijke manier, de gemeente benaderen. En toch ook het verpakken van de boodschap, het verkopen van hetgene dat je wilt uitdragen, richting de instanties: Centrada, de gemeente, Welzijn."

Minder goede aspecten van het contact

Een van de frustratiepunten in de samenwerking met ondersteunende partijen, is de *lengte van het proces*. Een groot deel van de respondenten ervaart het proces als traag en langdurig, en heeft behoefte aan meer daadkracht en snelheid in het opstarten of uitvoeren van het initiatief. Een voorbeeld is het initiatief van de container-opstelplaats. Welzijn Lelystad ondersteunde dit initiatief, dat zou moeten leiden tot een opstelplaats voor de containers van bewoners. De initiatiefnemers verzamelden handtekeningen, zouden meehelpen met het aanleggen van de beplanting rond het hekwerk van de opstelplaats en tekenden een contract waarin staat dat zij het beheer op zich zouden nemen. De samenwerking met Welzijn verloopt naar hun zeggen goed, maar een half jaar

na het begin van het proces was de opstelplaats er nog niet gekomen, omdat er “werd gewacht op een handtekening.” De gemeente had toegezegd de aanleg te zullen verzorgen, maar dit was nog niet gerealiseerd. De initiatiefnemer werd hierdoor ontmoedigd, en liet dit ook blijken in het interview.

“Mensen hebben alle contracten getekend, handtekeningen binnen, en dan stuur je dat op, en hoor je vervolgens ook niks meer. Dat vind ik jammer. 12 September begon ik met briefjes door de brievenbus doen, het is nu april, en dan denk je ‘hè, dat is jammer’.”

Een klein deel van de respondenten vindt dat de ondersteunende partijen de initiatieven te veel naar zich toetrekken. Daarmee wordt enerzijds bedoeld dat sommige initiatiefnemers geen behoefte hebben aan ondersteuning, en het liefste zo autonoom en zelfstandig mogelijk handelen. Anderzijds hebben zij het gevoeld dat de gemeente gebruik maakt van de burgerinitiatieven. In de plaatselijke krant worden verschillende initiatieven regelmatig onder de aandacht gebracht, en op de foto staat stevast een wethouder naast de initiatiefnemers (zie ook de pagina's tussen de hoofdstukken). Dit wordt door enkele initiatiefnemers niet gewaardeerd:

“Nee, de wethouder staat in de spotlight, de mensen staan ernaast. Dat leidt enorm af van de mensen. Aan de andere kant heb je de politicus nodig om het mogelijk te maken, en mensen en de pers willen hem er ook graag bij. Daar komt pers op af.”

Verbeterpunten

Verschillende respondenten noemen manieren om het contact met de gemeente of Welzijn te verbeteren. De hieronder genoemde verbeterpunten werden alle meerdere keren genoemd, maar niet door een groot deel van de respondenten. Toch kunnen ze waardevol zijn, omdat er steeds meerdere respondenten zijn die onafhankelijk van elkaar met hetzelfde verbeterpunt kwamen.

Ten eerste zouden enkele respondenten het liefst zien dat er meer macht bij de burgers komt. Een voorbeeld is het idee dat een groep burgers de verantwoordelijkheid krijgt over het groenbeheer in hun buurt of wijk. Deze respondenten geloven in de kracht van burgers, en zien voor zichzelf een grote(re) rol weggelegd. Zij geloven ook dat de initiatieven zoveel mogelijk van de bewoners moeten zijn, en dat ondersteuning alleen aanwezig moet zijn als het nodig is. Andere respondenten vinden juist dat de overheid meer moet luisteren naar de behoeften van burgers. Zij vinden dat de overheid (vooral in

het verleden) te weinig naar burgers heeft geluisterd, en pleiten voor een overheid die haar burgers meer hoort. Sommige bewoners merken al een omslag bij overheden.

“Ik vind het ook goed dat ze zich op deze manier opstellen. Dit is de rol die een gemeenteambtenaar aan dient te nemen. De ambtenaar is in dienst van de burger. Het is jarenlang geweest dat de ambtenaar dacht dat hij de baas kon spelen over de burger, maar ik betaal zijn salaris, dus hij moet eigenlijk gewoon doen wat ik wil. (...) Ik vind het een hele goede omslag, de overheid die facilitair wordt.”

Een verbeterpunt dat hierbij aansluit is de behoefte dat de overheid meer contact zoekt met de burgers. De initiatiefnemers die dit noemen, bedoelen daarmee dat ze het voor de omslag naar meer burgerinitiatieven belangrijk vinden dat er contact is tussen de overheid en burgers. Je moet, aldus een initiatiefnemer, “door middel van contact de mentaliteitsverandering langzaam laten inglijden”. De respondenten spreken in deze context ook over vertrouwen dat moet worden teruggewonnen door de overheid. Een andere manier om dit te doen, is volgens enkele respondenten het vaker betrekken van burgers bij het beleid en de plannen.

Perceptie op burgerrol

Veel burgers typeren hun eigen rol als ‘actief’. Ze voelen zelf verantwoordelijkheid voor hun project, en vinden dat het initiatief bij hen ligt. Als ze iets nodig hebben, geven ze dat zelf aan bij bijvoorbeeld Welzijn Lelystad. Wel zien ze hun actieve rol niet weggelegd voor alle fasen van het initiatief. De burgers zijn betrokken bij de ontwikkeling van het idee van het initiatief, en vaak ook bij het onderhoud als het initiatief gerealiseerd is. De initiatiefnemers houden zich minder vaak bezig met de daadwerkelijke uitvoering van het initiatief, of met de financiering. Vooral bij initiatieven met betrekking tot het verbeteren van de fysieke leefomgeving neemt de overheid vaak nog de uitvoering en de financiële verantwoordelijkheid op zich. In die zin is de actieve rol van bewoners wel enigszins beperkt, omdat er bijna altijd ook verantwoordelijkheden bij ondersteunende partijen liggen. De actieve burgerrol wordt wel vaak positief gewaardeerd: burgers zijn blij met de eigen verantwoordelijkheid die zij krijgen. Opgemerkt zij wel dat de respondenten bij een heel specifiek gedeelte van de bevolking horen: zij die al actief zijn.

Perceptie op rol overheid

Er bestaat onder de respondenten verschil in de beleving van de rol van de overheid. Een deel van de respondenten ziet voor de overheid een rol in de uitvoering van de initiatieven, en in het financieren van de initiatieven. Een andere groep, waarvan een deel het woord letterlijk in de mond neemt, vindt dat de rol van de overheid als “faciliterend” gezien moet worden. Dit behelst volgens deze burgers een overheid die het mogelijk maakt dat initiatieven worden uitgevoerd. Hoe dat er in de praktijk uitziet, daar zijn de burgers minder concreet over. Een duidelijke rol die nog wel naar voren komt, is dat de overheid burgers activeert en stimuleert om actief te worden. Ondersteunende partijen laten door middel van bijvoorbeeld flyers weten welke subsidies er beschikbaar zijn, en kunnen ook actief als vliegwiel fungeren door bijvoorbeeld een bewonersavond te organiseren. Een laatste veel gehoorde rol van de overheid is dat zij denkt vanuit burgers en luistert naar hun wensen. De overheid handelt op basis van de vraag die bij burgers bestaat.

Vertaling naar de participatieladder

Hierboven is te lezen dat burgers blij zijn met hun actieve rol, maar dat die rol wel vaak beperkt blijft tot bepaalde aspecten van het initiatief. Respondenten schrijven binnen het initiatief vaak nog wel taken en verantwoordelijkheden toe aan de overheid. Vertaald naar de participatieladder (p. 37), kan er gesteld worden dat de initiatiefnemers zichzelf vaak zien als *samenwerkingspartner* van de overheid: samen worden er initiatieven gerealiseerd, waarbij iedere partij duidelijke taken heeft. Een enkeling staat een treetje hoger, en is echt een initiatiefnemer die het liefst zo zelfstandig mogelijk werkt, maar het grootste gedeelte van de respondenten lijkt zich enigszins afhankelijk op te stellen van de inspanningen van gemeente Lelystad of Welzijn.

5.3.2 De ondersteunende partijen

Vanuit het perspectief van de professionals van gemeente Lelystad en Welzijn Lelystad, behandelt de komende sectie de goede en minder goede aspecten van het contact met burgers. Ook de perceptie op bestuursstijlen en burgerrollen passeert de revue, waarbij er wordt afgesloten met de oplossingen van professionals om meer richting de ‘streefstijl’ te handelen.

Goede aspecten van het contact

Er is de professionals gevraagd naar de succesfactoren van de samenwerking met actieve burgers. De antwoorden variëren, maar verschillende succesfactoren komen vaker terug. Ten eerste is het volgens de ondersteunende partijen belangrijk om aan te sluiten bij de vraag van bewoners. Daarop aansluitend werkt het bevorderend als er draagvlak voor een initiatief is: als er betrokkenheid bij de buurt is, en een idee gaat leven, is de kans groter dat een initiatief succesvol is. Een ander vaak genoemd antwoord heeft betrekking op het uitleggen van zaken aan burgers. Initiatiefnemers leren in het proces bijvoorbeeld dat het opzetten langer duurt dan verwacht, dat er weinig tot geen geld is of dat er meer van hen wordt gevraagd dan verwacht. De ondersteunende partijen zien voor zichzelf een belangrijke taak in het uitleggen van de oorzaken en achtergronden van deze voor burgers soms nieuwe ontwikkelingen.

“Je probeert het aan bewoners uit te leggen, hoe het dan werkt, en dat het soms even is zoals het is. Als we met elkaar rekening houden, kunnen we wel dingen voor elkaar krijgen.”

Een laatste genoemde succesfactor is het bieden van de mogelijkheid tot inspraak. Als burgers gehoord worden, kan dit de betrokkenheid en daarmee de potentie tot het betrokken zijn bij initiatieven vergroten, zo is de redenering. Een belangrijk voorwaarde is dan wel dat de inspraak ook wordt waargemaakt, dat er echt iets gedaan wordt met de input van burgers.

De ondersteunende partijen zien ten slotte een duidelijke meerwaarde in de maatschappelijke initiatieven. Vooral de “nieuwe stijl-initiatieven”, waarbij er meer vanuit een vraag en vanuit de verantwoordelijkheid en kracht van burgers wordt gehandeld, worden zeer positief gewaardeerd. Ze zijn volgens een medewerker van Welzijn zelfs cruciaal, ook met het oog op de bredere ontwikkeling van meer eigen verantwoordelijkheid voor burgers,

“Ik denk dat de nieuwe stijl-initiatieven, dat ze (de gemeente) wel door hebben wat de waarde kan zijn. We zijn eigenlijk aan het proberen een stukje wij-besef terug te brengen in de straat. Daar zien ze de meerwaarde wel van in, want het kan straks heel besparend gaan werken, bijvoorbeeld met het oog op meer mantelzorg.”

Minder goede aspecten van het contact

Er is de professionals gevraagd naar waar zij in hun werk met burgers tegen aanlopen. Vanuit de hoek van de gemeente komt vooral naar voren dat de werkwijze van burgers

vaak niet strookt met de werkwijze van de gemeente. Veel initiatiefnemers kijken vooral naar de eigen straat, terwijl de gemeente grotere plannen voor een heel gebied heeft. Dit wordt door de professionals ook wel een ‘beperkt abstractievermogen’ genoemd. Ook de planning kan botsen: bewoners hebben soms meer tijd nodig, of moeten juist wachten tot de gemeente groen licht voor de plannen kan geven. Hierop aansluitend noemen de medewerkers van Welzijn de traagheid van de gemeente als belemmerende factor.

“Ambtelijke molens, dat vertraagt. Daardoor wordt er ook veel gevraagd van het doorzettingsvermogen van de bewoner, dat vind ik soms wel jammer. Het neemt soms zo veel tijd in beslag, met alle respect voor de welwillendheid van de ambtenaren, maar het werkt te traag.”

De professionals ervaren ten slotte ook een beperkt organiserend vermogen bij burgers. Zij ervaren dat initiatiefnemers vaak hulp nodig hebben bij het organiseren, bijvoorbeeld voor het opstellen van een plan of planning.

Perceptie op bestuursstijl

De ambtenaren van de gemeente zijn van mening dat de gemeente nog steeds het laatste woord heeft bij initiatieven: zij verstrekken het geld dat wordt gebruikt voor veel initiatieven. De medewerkers van Welzijn vinden dat zij, veel meer dan tien jaar geleden, vanuit de vraag van burgers werken in plaats van het aanbieden van een vaststaand programma. De professionals zijn in de interviews geconfronteerd met de verschillende bestuursstijlen die bij de participatieladder horen (p. 40). Allen geven aan dat er nu tussen de samenwerkende en de faciliterende stijl gelaveerd wordt: er wordt steeds meer van burgers gevraagd, het komt voor dat de ondersteuning afwezig of minimaal is, maar vaker is er echt sprake van *samenwerking*. Beide partijen hebben in dat geval taken en verantwoordelijkheden, waardoor het initiatief samen tot stand wordt gebracht. Als er gevraagd wordt wat de stijl is waar de ondersteunende partijen naar streven, dan geven alle ondersteunende partijen aan dat de streefstijl een *faciliterende bestuursstijl* is.

“Ik denk dat we naar dat faciliterende toe gaan, in die sfeer. Wij zijn als alle andere een partner, stellen initiatief op prijs. Als ze er zijn, zullen we ze faciliteren. Daarin hebben we niet de trekkersrol.”

Perceptie op burgerrol

Veel professionals zijn van mening dat burgers zich vaak een ‘treetje lager’ op de participatieladder bevinden dan de ondersteunende partijen. Er zijn burgers die zelf

initiatief nemen en het liefst zo zelfstandig mogelijk handelen, maar veel burgers hebben behoefte aan ondersteuning van en samenwerking met de gemeente of Welzijn. Die gedachte uit zich op verschillende manieren: ten eerste vinden de professionals dat mensen uit wijken met meer armoede vaker om ondersteuning vragen, en dat zij dit ook nodig hebben. Een initiatief begint vaak niet met een idee van een burger, maar eerder met een klacht of behoefte, die door bijvoorbeeld de opbouwwerkers van Welzijn Lelystad vertaald wordt naar een initiatief. Ten tweede zien de professionals dat burgers in de uitvoering lang niet altijd actief zijn, en dat de gemeente of een bedrijf waaraan de gemeente uitbesteedt dat voor zijn rekening neemt. De ene burger is de andere niet, niet iedereen heeft een afwachtende of coöpererende houding, maar over het algemeen vinden de professionals dat burgers lager op de participatieladder staan dan de overheid.

“Dat verschilt. Sommigen komen naar je toe en willen alleen ondersteuning, anderen zitten nog veel ‘lager’: die zijn niet gewend om zelf in actie te komen, verwachten het van de overheid.”

Als er gekeken wordt naar hoe burgers en hoe ondersteunende partijen hun (wenselijke) rol zie, kan er gesteld worden dat er een gat waarneembaar is tussen waar burgers zich op de ladder bevinden, en waar de overheid samen met de burgers wil staan. Initiatiefnemers zien zichzelf en de overheid vooral als samenwerkingspartners, maar de ondersteunende partijen willen de burger als initiatiefnemer en de overheid als faciliterende partner. Hoe deze discrepantie volgens de professionals is op te lossen, is hieronder te lezen.

Richting de streefstijl: een faciliterende overheid

Er is de professionals van de ondersteunende partijen gevraagd om na te denken over hoe het hierboven geconstateerde ‘gat’ tussen gewenste bestuursstijl en de daadwerkelijke burgerrollen in de praktijk gedicht kan worden. Op de vraag hoe de overheid meer faciliterend kan worden, wordt verschillend gereageerd. De antwoorden vallen uiteen in drie categorieën.

De eerste categorie heeft betrekking op het *betrekken van bewoners*. Bewonersorganisaties zoals wijkraden kunnen ingezet worden om te peilen wat er leeft in de wijk. Ze halen klachten op, luisteren naar de behoeften van de bewoners en spelen dit door naar gemeente of Welzijn. Daarnaast noemt een ambtenaar van gemeente Lelystad het belang van het kennen van ondernemende mensen in de wijk, en ziet hij ook

een taak voor gemeente en Welzijn om deze mensen op te sporen. Zij zijn potentiële trekkers van initiatieven, en kunnen bijdragen aan meer burgerparticipatie. Het betrekken van bewoners moet volgens de professionals ook plaatsvinden bij het gemeentelijke beleid. Het is volgens een gemeenteambtenaar wel belangrijk dat burgers meer moeten worden betrokken voordat het beleid wordt opgesteld:

“Als je wilt dat bewoners meer betrokken raken bij hun leefomgeving, dan moet je ook investeren. Dan moet je participatie al realiseren voordat je grote plannen schrijft.”

De tweede categorie antwoorden sluit naadloos aan bij de eerste en gaat over *in gesprek gaan met burgers*. De professionals geven aan dat ze nog vaker op straatniveau in gesprek moeten gaan met bewoners over hun behoeften in de wijk. Ook moet tijdens elke stap van het participatieproces wederzijds afgestemd worden wat de verwachtingen ten opzichte van elkaar zijn, en wat daarin realistisch is. De terugblik van een gemeenteambtenaar op een reeks bewonersavonden illustreert dit punt.

“Je moet de verwachtingen steeds helder scheppen, dat is onze taak. Wat kun je van ons verwachten, en wat kunnen we van jullie verwachten, ik denk dat het door een gebrek daaraan ook even wat anders is gelopen dan we hadden verwacht.”

De derde categorie gaat in op *veranderingen vanuit de gemeentelijke organisatie*. Een medewerker bij de gemeente pleit bijvoorbeeld voor meer ruimte voor processen waarbij bewoners worden betrokken en uitgenodigd door de overheid. Twee uitdagingen komen daarbij om de hoek kijken: ten eerste moeten veel afdelingen hun uren verantwoorden, en bewonersavonden zijn moeilijk te verantwoorden vanwege de moeilijk te meten output. Van tevoren is er namelijk niet bekend hoeveel input (uren) de gewenste output (bijv. het oprichten van een bewonersgroep of opstarten van een initiatief) kost. Ten tweede zijn veel medewerkers bij de gemeente volgens een gemeenteambtenaar gewend om ‘lineair’ te werken (een geordend proces met een rechte lijn van A naar B), terwijl processen met bewoners meer chaotisch verlopen. Er moet volgens deze respondent meer ruimte en waardering komen voor dit soort werkprocessen:

“Loslaten is belangrijk daarin, los gaan van alles wat je gewend bent. Het heeft ook heel erg met menstypes te maken. Ik floreer in een omgeving van chaos, maar veel mensen, vooral de technici, voor hen werkt dat niet.”

Het is moeilijk om dat te veranderen. Niet iedereen hoeft te veranderen, maar er moet meer waardering komen voor dat type werken.”

Een medewerker van Welzijn Lelystad noemt vervolgens een ander frustratiepunt: er is vanuit de gemeente weinig ruimte en er zijn veel regels die haar beperken in haar werk met bewoners. Gemeenteambtenaren denken vooral in beperkingen, en mogelijke risico's, aldus deze respondent. Een simpele oplossing ziet zij in het invoeren van een disclaimer-systeem. Betrokkenen bij het initiatief tekenen een klein contract waarin staat dat alle activiteiten op eigen risico zijn, en dat de gemeente niet aansprakelijk is voor eventuele ongevallen. Dit kan de snelheid waarin burgers kunnen handelen volgens haar sterk bevorderen.

Struiken weg door snelle actie

Het was bewoners van het Galjoen al geruime tijd een doorn in het oog, de prikstruiken in de straat. En niet alleen in het oog, want de lange stekels hebben menig fietsband en bal lek geprikt, menig kind bezeerd en voor Halsbrekende toeren gezorgd als er iets in was gevallen, een speeltje of een weggewaaid brief. Maar dat een barbecue in augustus krap twee maanden later al leidde tot een oplossing, dat had niemand durven dromen.

Het was tijdens een van de straatgesprekken van Centrada, Welzijn Lelystad en de gemeente, dat er twee ideeën ontstonden. Allereerst bij Brigit Meesterman (35). 'De vraag aan ons was "Wat kunnen jullie zelf doen om de buurt leuker te maken?" Ik dacht dat een buurtbarbecue wel gezellig zou zijn.' Bij overbuurman Richard van Santen (53) kwam nog een ander idee op. 'Hoe komen we van die prikstruiken af?'

De twee ideeën werden besproken en Richard werkte het laatste idee verder uit. 'Het leek me geweldig de struiken te vervangen door grasveldjes met bomen. Appelbomen, perenbomen, notenbomen, iets waar de hele buurt plezier van heeft.' Op zoek naar steun ging hij de buurt rond voor handtekeningen en die steun was er. 'Tachtig procent van de mensen was het er mee eens, de rest was niet thuis,' lacht hij.

Bij het opstellen van de aanvraag werd Richard goed geholpen door medewerkers van Welzijn Lelystad. Ook de gemeente reageerde erg snel. 'Daar ben ik erg over te spreken. Als je met goede argumenten komt, dan is er blijkbaar veel mogelijk. Voorwaarde is wel dat je als bewoners zelf in actie komt'. En nu, krap twee maanden na de gezellige barbecue, zijn de meeste prikstruiken weg en zoeken de bewoners samen met Centrada, Welzijn Lelystad en de gemeente een geschikte datum in november om samen de fruitbomen te planten.

Brigit hoopt op appel- en perenbomen, want een

appeltaart bakken met appels 'uit eigen tuin', ziet ze wel zitten. 'Mooi voor de buurtbarbecue, want die willen we voortaan elk jaar houden. Volgend jaar ook met een kinderspeelmiddag!'

Van links naar rechts: Richard Booy (Centrada), de initiatiefnemers Richard van Santen & Brigit Meesterman en haar dochter, wethouder Wout Jansen en Janet Smid (Welzijn Lelystad).

Wethouder Wout Jansen: "Dit is weer zo'n mooi voorbeeld van mensen die 'zelf de straat maken' en hun eigen leefomgeving verbeteren. Met dit initiatief wordt niet alleen de leefbaarheid en de saamhorigheid in de wijk vergroot, maar bewoners maken elkaar ook bewust van de natuur dicht bij huis en hoe je eigenlijk heel simpel zelf kunt bijdragen aan een duurzame en milieuvriendelijke leefomgeving. Op deze manier behouden we met elkaar een leefbare en vitale stad".

In het project 'Mensen maken de straat' ondersteunt de gemeente initiatieven van bewoners die een actieve rol spelen in het verbeteren van de eigen woon- en leefomgeving. Voor meer informatie: www.lelystad.nl/maakdestraat.

Hoofdstuk 6: Conclusies en aanbevelingen

Het doel van dit onderzoek is tweeledig. Enerzijds is het doel om kennis te genereren over de bevorderende en belemmerende factoren van maatschappelijke initiatieven, anderzijds is het doel om aanbevelingen te formuleren aan de gemeente Lelystad, zodat zij haar organisatie en beleid op het gebied van maatschappelijke initiatieven verder kan vormgeven. Het beleid dat in dit onderzoek centraal staat, is 'Stedelijke vernieuwing op uitnodiging', maar de conclusies en aanbevelingen kunnen ook voor bredere doeleinden gebruikt worden. De opbouw van dit hoofdstuk is al volgt: eerst worden de belangrijkste conclusies getrokken aan de hand van het beantwoorden van de opgestelde deelvragen. Daarna volgt de discussie, waarin de sterke en zwakke punten van deze studie te lezen zijn. Ook reflecteert deze sectie op de bijdrage van dit onderzoek aan bestaande kennis, en biedt zij suggesties voor vervolgonderzoek. De these sluit af met aanbevelingen aan de gemeente Lelystad. Deze vormen tevens het antwoord op de hoofdvraag:

- hoe kan de gemeente in haar beleid inspelen op maatschappelijke initiatieven?

6.1 Conclusies

Aan de hand van de vier deelvragen volgen hieronder de belangrijkste conclusies. De paragraaf sluit af met een schema waarin de belangrijkste bevorderende en belemmerende factoren worden weergegeven.

6.1.1 Gemeentelijk beleid

De eerste deelvraag is als volgt: *hoe ziet het gemeentelijke beleid op het gebied van stedelijke vernieuwing en burgerparticipatie eruit?* In hoofdstuk 2 is deze vraag uitgebreid beantwoord, voor nu wordt volstaan met een korte herhaling van de belangrijkste bevindingen uit dat hoofdstuk.

Ten eerste is waar te nemen dat gemeente Lelystad bezig is met de veranderende verhouding tussen overheid en burgers. Vanuit de gemeenteraad zijn principes opgesteld voor het gemeentelijk handelen op het gebied van burgerparticipatie. Ook de overdrachtswebsite voor de in 2014 gekozen gemeenteraad biedt volop aanwijzingen van een veranderende gemeente. Het beleid op het gebied van stedelijke vernieuwing verandert ook. Waren er voorheen nog vooral grote plannen en maatregelen, nu wordt er meer ingezet op de kracht van burgers. 'Stedelijke vernieuwing op uitnodiging' is het nieuwe credo: een open proces, waarbij de gemeente een faciliterende rol als partner

heeft, en waarbij burgers ruimte krijgen om zelf bij te dragen aan de verbetering van hun huizen en fysieke leefomgeving. Bij burgers wordt meer verantwoordelijkheid neergelegd, maar de gemeente lijkt ook te beseffen dat initiatieven niet altijd uit zichzelf zullen ontstaan. De organisatie lijkt te moeten laveren tussen twee uitersten: loslaten en aanmoedigen of stimuleren; financieel veilig spelen en risico's accepteren; flexibel meedenken en gezonde tegenspraak. Platform 31 is op het moment van schrijven aanjager van initiatieven, maar de manier waarop er in de toekomst *bottom-up*-initiatieven gaan ontstaan lijkt nog onduidelijk te zijn.

6.1.2 Maatschappelijke initiatieven in Lelystad

De tweede deelvraag luidt: *welke maatschappelijke initiatieven zijn er in Lelystad te onderscheiden?* Deze vraag diende het doel om het veld van maatschappelijke initiatieven, zoals geformuleerd in de begripsbepaling (paragraaf 1.7), te verkennen om zodoende een beeld te krijgen van de hoeveelheid, aard en inhoud van de initiatieven.

Zoals in de methodensectie al te lezen is, leverde dit een lijst van meer dan 80 initiatieven op, die te vinden is in bijlage 5. De maatschappelijke initiatieven verschilden van aard: ongeveer de helft van de initiatieven had een korte looptijd of waren eenmalige evenementen. Iets meer dan de helft kan worden gezien als 'langdurig', omdat de betrokkenen in de toekomst actief lijken te blijven. In zo'n geval is er sprake van een commissie of vereniging of een zelfbeheer- of adoptiecontract. Vrijwel alle gevonden initiatieven zijn daarnaast verbonden aan een ondersteunende partij: in het proces of op financieel gebied zijn de initiatiefnemers ondersteund door gemeente Lelystad, Welzijn Lelystad of Centrada. De inhoud van de initiatieven is in grofweg drie categorieën te vangen: bewonerscommissies of -verenigingen, initiatieven die fysieke leefbaarheidsverbetering als doel hebben en initiatieven die sociale leefbaarheidsverbetering als doel hebben. In bijlage 5 is van alle initiatieven een korte omschrijving van de inhoud van de initiatieven te vinden.

6.1.3 Bevorderende en belemmerende factoren van maatschappelijke initiatieven

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op de derde en vierde deelvraag: *welke factoren zijn in Lelystad bevorderend of belemmerend voor het slagen van maatschappelijke initiatieven?* en *wat zijn de ervaringen van de initiatiefnemers met ondersteunde partijen en andersom?* De antwoorden op deze vragen samen vormen de factoren die bevorderend

dan wel belemmerend werken voor maatschappelijke initiatieven in Lelystad. Deze factoren worden uiteindelijk in een schema weergegeven.

Voor er overgegaan wordt naar de conclusies, volgt er eerst een kanttekening. Er is in het theoretisch kader de keuze gemaakt om het tegenovergestelde van een bevorderende factor te beschouwen als een belemmerende factor. In dit onderzoek komen daarnaast geen mensen voor die *niet* participeren, waardoor het empirisch moeilijk is om gedegen uitspraken te doen over belemmerende factoren. Het is echter niet onmogelijk: ook initiatiefnemers lopen ergens tegenaan, of ondervinden moeilijkheden in het proces. In de conclusie wordt iets alleen als een belemmerende factor beschouwd als dit ook daadwerkelijk uit de interviews is gebleken. Dus: als 'betrokkenheid' een bevorderende factor blijkt vanuit de empirie, maakt dat van 'een gebrek aan betrokkenheid' niet automatisch een belemmerende factor in de conclusie van dit onderzoek.

Demografische factoren

Uit het onderzoek blijkt dat de theorie over demografische factoren grotendeels wordt bevestigd. De respondenten zijn vaak van middelbare leeftijd (gemiddeld $\pm$ 57 jaar), van Nederlandse afkomst, middelbaar of hoger opgeleid en voor langere tijd woonachtig in dezelfde wijk (gemiddeld $\pm$ 17 jaar). Alleen de variabele 'geslacht' komt niet overeen met de theorie: niet vooral mannen, maar ongeveer evenveel mannen als vrouwen zijn initiatiefnemer. De demografische factoren komen niet terug in het schema van bevorderende en belemmerende factoren, omdat er wordt gefocust op factoren waar mensen iets aan kunnen veranderen.

Beginnen met participeren

Er zijn twee factoren die bevorderend werken bij het beginnen met participeren. Ten eerste is dat een gevoel van *betrokkenheid* bij de buurt, de buurtbewoners of een specifiek probleem. Dit gevoel is bij bijna alle respondenten aanwezig, en draagt bij aan het betrokken raken bij een initiatief. Ten tweede werd het grootste deel van de respondenten gevraagd, gestimuleerd of aangemoedigd om betrokken te raken. Soms is dit door een buurtbewoner, maar meestal gebeurt dit door ondersteunende partijen zoals de gemeente en Welzijn. *Gevraagd, aangemoedigd of gestimuleerd worden* blijkt een cruciale factor in het beginnen met participeren. Impliciet betekent dit ook dat de *aanwezigheid*

van (*politieke*) organisaties die stimuleren en aanmoedigen van groot belang is. Een deel van het Civic Voluntarism Model/CLEAR-model wordt hierdoor bevestigd. Andere aspecten van dit model, zoals voldoende hulpbronnen of tijd spelen voor de initiatieven in Lelystad minder een rol. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de ondersteuning die de meeste initiatieven kregen: hierdoor spelen geld en tijd wellicht een minder grote rol dan bij burgerinitiatieven zonder ondersteuning.

Vaardigheden en competenties

Een aantal vaardigheden is belangrijk in het participatieproces van de respondenten in Lelystad. Ten eerste zijn dat *ondernemende vaardigheden*. Doorzettingsvermogen wordt door veel respondenten genoemd als iets dat hen helpt bij het opzetten en uitvoeren van het initiatief, en ook proactief handelen en het nemen van initiatief werkt voordelig in het participatieproces.

Daarnaast zijn *sociale vaardigheden* belangrijk: een goede argumentatie richting ondersteunende partijen, kunnen enthousiasmeren, een probleem of idee duidelijk kunnen verwoorden en diplomatiek kunnen communiceren. Dit laatste slaat op het vermogen om tactvol in gesprek te gaan met bijvoorbeeld de gemeente, in plaats van het proberen opdringen van een mening of idee. Ten slotte blijken netwerken en mensen kunnen verbinden tevens belangrijke sociale vaardigheden.

Ook een aantal *bureaucratische vaardigheden* zijn bevorderend voor het participatieproces. Kennis van de gemeente, procedures en subsidies helpen respondenten bij het realiseren van hun initiatief. Ook het kennen van ambtenaren en opbouwwerkers helpt bij het "bewandelen van de juiste paden". Er was ook een groep respondenten die aangaven dat zij deze vaardigheden niet hebben, en dat ze hiervan last ondervinden in hun bezigheden rond hun initiatief. Daarom is een *gebrek aan bureaucratische vaardigheden* een belemmerende factor.

Vanuit de literatuur komen alle bovenstaande vaardigheden naar voren als belangrijke factoren in het participatieproces. Dit onderzoek bevestigt de theorie dus voor een groot deel. Alleen het cluster 'organisatorische vaardigheden' bleek voor burgers minder van belang. Oorzaak hiervan is wellicht de ondersteuning in het organiseren die burgers van bijvoorbeeld Welzijn Lelystad ontvangen, waardoor burgers het kunnen organiseren wellicht minder nodig hebben of waarderen. De ondersteunende partijen ervaren op hun beurt een *gebrek aan organisatorische vaardigheden* bij burgers, wat deze

redenering lijkt te bevestigen. Met enige voorzichtigheid wordt deze belemmerende factor ook in de conclusie opgenomen.

Sociaal Kapitaal

De respondenten die zijn geïnterviewd lijken, zoals de literatuur voorspelt, over een hoge mate van sociaal kapitaal te beschikken. Ook hebben zij vaak overbruggende contacten met medewerkers van de gemeente of Welzijn. Via welke mechanismen het sociaal kapitaal hen helpt bij de initiatieven, is niet onderzocht. Ook is er een 'losse' operationalisering van het begrip sociaal kapitaal gehanteerd. Daarom wordt er volstaan met vaststellen dat *sociaal kapitaal* en *overbruggende banden* bevorderende factoren van maatschappelijke initiatieven *lijken* te zijn.

Ondersteuning

Vrijwel alle initiatieven hebben te maken met financiële ondersteuning en ondersteuning in het proces. Uit de interviews komen ook op dit gebied een aantal factoren naar voren die het initiatief bevorderen of belemmeren.

Ten eerste helpt de *beschikbaarheid* en *openheid* van de ondersteunende partijen burgers in het proces. Burgers vinden dat ambtenaren en opbouwwerkers vaak snel reageren, en bereidwillig zijn om vanuit een open houding met hen mee te denken. De ondersteunende partijen verwoorden deze openheid anders door te stellen dat er *aansluiting bij de vraag van burgers* moet zijn. Ook blijkt het vanuit het perspectief van de professionals cruciaal om *uitleg en verantwoording aan burgers* te geven en af te leggen over de eigen verantwoordelijkheid en actieve(re) rol van burgers en de ontwikkelingen die hieraan ten grondslag liggen. Zowel burgers als ondersteunende partijen zien de *meerwaarde van het initiatief*. De ervaren meerwaarde draagt bij aan een positieve houding te opzichte van maatschappelijke initiatieven, en zorgt er daardoor voor dat zowel burgers als professionals willen dat initiatieven opgezet worden en ook slagen in hun doel. Verschillende voorwaarden van interactieve beleidsvorming, die vanuit de theorie naar voren kwamen, blijken ook op maatschappelijke initiatieven van toepassing.

Uit het bovenstaande kan worden afgeleid dat *ondersteuning van ondersteunende partijen* kan worden gezien als een bevorderende factor. Veel initiatiefnemers zijn eerst door gemeente of Welzijn gevraagd, en de meeste burgers ervaren de ondersteuning als positief. Een kritische noot is op zijn plaats: als ondersteunende partijen belangrijk en dus

in potentie 'nodig' zijn, dan is afwezigheid of vermindering van ondersteuning in potentie een belemmerende factor.

Uit de literatuur blijkt dat een slechte match tussen bestuursstijl en burgerrol belemmerend kan werken voor participatieprocessen. De interviews laten zien dat de ondersteunende partijen ernaar streven om *faciliterend* te zijn, maar dat burgers vooral willen *samenwerken*. Deze *niet optimale match tussen bestuursstijl en burgerrol* kan in de praktijk belemmerend werken. Professionals gaan hiermee om door middel van hun *flexibiliteit om van rol te wisselen*. Ze passen zich aan burgers aan, zodat er een constructieve samenwerking ontstaat. De professionals van ondersteunende partijen noemen verschillende manieren om het 'gat' tussen bestuursstijl en burgerrol te dichten. Deze ideeën worden gebruikt voor de beleidsadviezen in paragraaf 6.3.

Aan zowel burgers als professionals is expliciet gevraagd waar ze tegen aanlopen in het participatieproces. Burgers noemen vooral *de lengte van het proces*: het duurt in de ogen van de initiatiefnemers vaak te lang voordat een idee of klacht zich ontwikkelt tot initiatief. Dit vormt een bron van ergernis en werkt demotiverend. Burgers wijten de lengte van het proces aan de "ambtelijke molens", ofwel de hoeveelheid regelgeving van de gemeentelijke organisatie. Ook de professionals van Welzijn onderkennen dit door te stellen dat de *traagheid en hoeveelheid regelgeving van de gemeente* belemmerend werkt. Ook de *cultuur van de gemeente* werkt niet mee: de urenverantwoording die op veel afdelingen van kracht is staat haaks op het grillige proces van burgerparticipatie, waar van tevoren niet bekend is welke input (uren) leidt tot welke output (resultaat in de vorm van een initiatief of initiatiefgroep). Daarnaast zijn veel medewerkers gewend om lineair te werken (een recht en gestructureerd proces van A naar B), terwijl processen met burgers meer onvoorspelbaar en chaotisch verlopen. Het gebrek aan waardering en ruimte voor deze manier van werken kan voor ambtenaren belemmerend werken.

Concluderend kan gesteld worden dat verschillende theoretische verwachtingen worden bevestigd, en dat er ook factoren uit de empirie naar voren komen die niet in de theorie te vinden zijn. Alle bevorderende en belemmerende factoren uit deze studie worden in figuur 6.1 weergegeven.

	Bevorderend	Belemmerend
Beginnen met participeren	<ul style="list-style-type: none"> - Betrokkenheid bij de buurt, de buurtbewoners of een probleem - Gevraagd of gestimuleerd worden door ondersteunende partijen of buurtbewoners - Aanwezigheid (politieke) organisaties 	
Vaardigheden	<ul style="list-style-type: none"> - Ondernemende vaardigheden (doorzettingsvermogen, initiatief nemen) - Sociale vaardigheden (goede argumentatie, enthousiasmeren, duidelijk verwoorden idee of probleem, diplomatiek communiceren, netwerken, kunnen verbinden van mensen) - Bureaucratische vaardigheden (kennis van de gemeente, mensen bij instanties kennen, kennis van procedures en subsidies) 	<ul style="list-style-type: none"> - Gebrek aan organisatorische vaardigheden - Gebrek aan bureaucratische vaardigheden
Sociaal Kapitaal	<ul style="list-style-type: none"> - Hoge mate van sociaal kapitaal - Veel overbruggende banden 	
Ondersteuning	<ul style="list-style-type: none"> - Beschikbaarheid en openheid ondersteunende partijen - Aansluiten bij de vraag van burgers - Uitleg en verantwoording richting burgers van eigen verantwoordelijkheid en achtergrond ontwikkelingen - Meerwaarde zien van initiatief (burgers en professionals) - Ondersteuning van ondersteunende partijen (gemeente, Welzijn) - Flexibiliteit om van rol te wisselen 	<ul style="list-style-type: none"> - Lengte van het proces - Traagheid en hoeveelheid regelgeving gemeente - Cultuur van de gemeente (urenverantwoording, ruimte voor 'chaotische' werkprocessen) - Geen optimale match tussen bestuursstijl en burgerrol

Figuur 6.1 Bevorderende en belemmerende factoren van maatschappelijke initiatieven in Lelystad

6.2 Discussie

In de discussie komen de positieve aspecten en de beperkingen van dit onderzoek naar voren. Ook wordt de bijdrage aan de bestaande theoretische kennis besproken, en worden er suggesties voor vervolgonderzoek gedaan.

Positieve aspecten

Een van de krachten van dit onderzoek is het kwalitatieve onderzoeksdesign. Burgerinitiatieven zijn een relatief nieuw terrein binnen het onderzoek over participatie, en dit vraagt om explorierend onderzoek. Interviews dienen dat doel uitstekend. Ook het feit dat er nog niet veel onderzoek is gedaan naar burgerinitiatieven is een sterk facet van dit onderzoek. Dit onderzoek draagt zo bij aan het groeiende inzicht in de succes- en faalfactoren van maatschappelijke initiatieven. De belangrijkste toevoeging aan de bestaande literatuur is dat de ondersteuning die burgers krijgen van gemeente of Welzijn

een belangrijke factor is in het slagen van veel initiatieven. Een ander positief aspect van dit onderzoek is dat er naast interviews met burgers ook enkele interviews met professionals hebben plaatsgevonden. Zo wordt er vanuit meerdere invalshoeken naar de thematiek gekeken.

Beperkingen

Een eerste beperking van deze studie is dat er niet is gekeken naar burgers die *niet* bij een initiatief betrokken zijn. Dit beperkt het vermogen om betrouwbare uitspraken te doen over belemmerende factoren, en heeft als gevolg dat er in dit onderzoek vooral bevorderende factoren worden onderscheiden. Een tweede beperking is de aard van de initiatieven. Van tevoren was het onbekend wat er voor initiatieven in het veld zouden worden aangetroffen, en in de praktijk zijn veel initiatieven kleinschalig en ontstaan in samenwerking met of door ondersteuning van gemeente Lelystad, Welzijn Lelystad of Centrada. Dit gegeven geeft aan de ene kant een heel realistische kijk op burgerinitiatieven: in de media en grote rapporten zoals De Doe-democratie (BZK, 2013) wordt er wellicht vaak een ietwat romantisch beeld geschetst van burgerinitiatieven, terwijl in de praktijk blijkt dat er vaak ondersteuning nodig is. Aan de andere kant zijn er wel burgerinitiatieven die groter, zelfstandiger en georganiseerder zijn. Het is relevant om ook kennis te vergaren over deze initiatieven, en het feit dat dit in deze studie niet is gelukt vormt een beperking van dit onderzoek. Aan de derde beperking ligt de kwalitatieve onderzoeksmethode ten grondslag. Verdiepend en explorerend onderzoek is een voordeel, maar brengt als beperking met zich mee dat het aantal onderzoekseenheden aan de lage kant blijft. Met meer tijd en middelen zouden er meer interviews gehouden zijn, en zouden er bovendien meer professionals aan het woord zijn gekomen. Het tijdsplan van deze studie liet dit echter niet toe.

Suggesties voor vervolgonderzoek

Allereest is het interessant om een (kwantitatief) onderzoek te doen naar mensen die wel en niet betrokken zijn bij een maatschappelijk initiatief. Dit kan gefundeerde kennis opleveren over waarom mensen inactief blijven. Gemeenten en andere overheidsorganisaties zijn bezig met de vraag hoe meer mensen actief kunnen worden in het publieke domein, en een dergelijk onderzoek kan inzichten opleveren die bruikbaar zijn om bij te dragen aan de oplossing van dit vraagstuk. In dit onderzoek wordt gepoogd om

aanbevelingen te doen aan de gemeentelijke organisatie, om beter te kunnen inspelen op burgerinitiatieven. Dit is echter een uitdaging gebleken: er zijn slechts vijf professionals geïnterviewd, en er is vooral gefocust op burgers. Bestuurskundig onderzoek dat voortborduurde op deze studie kan rijkere inzichten opleveren op het gebied van organisatieverandering binnen gemeenten. Een derde suggestie is hierboven al gewekt: onderzoek naar grotere, meer georganiseerde en meer zelfstandige initiatieven is ook relevant en belangrijk om meer inzicht te verkrijgen in de factoren die meespelen in het slagen of het mislukken van een maatschappelijk initiatief.

6.3 Aanbevelingen

De resultaten en conclusies van dit onderzoek geven inzicht in de bevorderende en belemmerende factoren van maatschappelijke initiatieven. Op basis hiervan kunnen er twee uitdagingen voor de toekomst van 'Stedelijke vernieuwing op uitnodiging' worden onderscheiden. De uitdagingen zijn relevant voor de manier waarop bovenstaand beleid in de toekomst invulling gaat krijgen, en gelden als basis voor het geven van aanbevelingen en daarmee dus ook voor het beantwoorden van de hoofdvraag. Ze zijn als volgt geformuleerd:

- de hoeveelheid regelgeving resulteert erin dat processen van burgerinitiatieven in de ogen van burgers vaak traag verlopen. Dit demotiveert en belemmert hen. Aan de andere kant werkt de cultuur van de gemeente tegen: de urenverantwoording van bepaalde afdelingen strookt niet met onvoorspelbare processen van burgerparticipatie en er is in de organisatie nog niet overal waardering en ruimte voor deze werkprocessen;
- Stedelijke vernieuwing op uitnodiging streeft in de toekomst naar meer initiatieven, en ook naar meer initiatieven die georganiseerder, zelfstandiger en langduriger zijn. Het streven is daarnaast om vanuit dergelijke initiatieven ook daadwerkelijk grootschalige verbetering van de fysieke leefbaarheid in de wijk te realiseren. Vanuit dit beleid is het wenselijk dat meer burgers betrokken raken bij een initiatief, en dat burgers een 'treetje hoger' op de participatieladder komen: burgers als initiatiefnemers, die zelfstandiger dan nu het geval is initiatieven met een grote mate van continuïteit opzetten. De uitdaging ligt in de vraag hoe dit in de toekomst gerealiseerd gaat worden, als Platform 31 niet meer als aanjager fungeert.

Aanbevelingen voor de gemeentelijke organisatie

Voor de eerste uitdaging kunnen er op basis van de conclusies van dit onderzoek de volgende aanbevelingen voor de gemeentelijke organisatie worden gedaan:

- er moet worden gestreefd om de regelgeving met betrekking tot burgerinitiatieven zoveel mogelijk te beperken en te reduceren. Zo kunnen burgers sneller handelen, en worden ze niet gedemotiveerd door de lengte van het proces. Een voorbeeld van een concrete actie is het invoeren van een disclaimer-systeem (zie ook p. 66);
- bij processen op het gebied van burgerinitiatieven moeten werknemers van gemeente Lelystad de ruimte krijgen om te experimenteren met andere werkwijzen, en daarbij moeten zij niet beperkt worden door een strakke urenverantwoording. Het wordt aanbevolen om deze verantwoording niet te hanteren in processen met burgers.

In de gemeentelijke organisatie zijn er wellicht meer ideeën of andere visies op wat er kan veranderen om processen met burgers te verbeteren. Het is daarom aan te bevelen dat de gemeente een verandertraject inzet om op zoek te gaan naar meer mogelijkheden om veranderingen door te voeren. De mogelijke invulling van dit traject wordt in kader 6.1 weergegeven.

Aanbevelingen voor het beleid en de praktijk

Voor de toekomst van Stedelijke vernieuwing op uitnodiging (de tweede uitdaging) kunnen er op basis van dit onderzoek de volgende aanbevelingen worden gedaan:

- uitnodigen, stimuleren en aanmoedigen is in het kader van het ontstaan van burgerinitiatieven cruciaal. Gemeente Lelystad en Welzijn Lelystad dienen dit dan in de toekomst voort te zetten door burgers actief te betrekken bij het beleid en bij de mogelijkheid om een initiatief te ontplooiën. Zo voelen meer burgers zich betrokken, en zullen er meer burgers betrokken raken bij een maatschappelijk initiatief;
- voor de ontwikkeling en groei van maatschappelijke initiatieven is het van belang dat de organisatorische vaardigheden van burgers worden gestimuleerd, aangewakkerd en verhoogd. Welzijn Lelystad kan hier in haar opbouwwerkzaamheden een grote rol in spelen, maar ook de gemeente kan

Kader 6.1 Verandertraject 'ruimte voor initiatief'

Het verandertraject wordt georganiseerd door een speciaal projectteam, bestaande uit beleids- en projectmedewerkers van gemeente Lelystad. Het traject bestaat uit drie tot vijf bijeenkomsten, waarin de volgende vraag beantwoordt dient te worden: "Welke veranderingen kan de gemeentelijke organisatie maken om processen van burgerparticipatie sneller en beter te laten verlopen?"

Vanuit de gemeente worden beleidsmedewerkers en projectmedewerkers uitgenodigd, vanuit Welzijn Lelystad de opbouwwerkers en ten slotte dienen er burgers aanwezig te zijn die al ervaring hebben met het opzetten en uitvoeren van een maatschappelijk initiatief. Hun aanwezigheid is cruciaal, omdat het ten slotte om de burgers draait.

De opbouw van de bijeenkomsten kan er als volgt uitzien:

1. identificatie problemen/pijnpunten vanuit ambtenaren en burgers;
2. samen werken aan oplossingen om de problemen op te lossen;
3. kiezen te implementeren oplossingen + werken aan mogelijkheden implementatie;
4. voortgangsbijeenkomst: knelpunten implementatie bespreken, werken aan oplossen knelpunten;
5. terugkoppeling en presentatie resultaten.

Het projectteam werkt na elke stap de actiepunten uit. Alle betrokkenen worden door het projectteam van het proces op de hoogte gehouden. De fase tussen bijeenkomst 3 en 4 is cruciaal: met afdelingsleiders, concernstaf en directie dient er overlegd te worden over de oplossingen die de eerste drie sessies hebben opgeleverd, en over of en hoe de implementatie plaatsvindt. Aan het einde van het traject volgt er een terugkoppeling in de vorm van een presentatie. Deze presentatie is voor alle betrokkenen bij het traject. Alle medewerkers van de gemeente en Welzijn worden tevens aangemoedigd om hierbij aanwezig te zijn.

Het verandertraject leunt op co-creatie als werkvorm: samen met verschillende stakeholders wordt er waarde gecreëerd door middel van het zoeken naar oplossingen. Tijdens de bijeenkomsten wordt er afgewisseld tussen het plenair bespreken en het in gemengde groepen werken aan de uitgezette vragen.

door middel van het aanbieden van bewonersavonden of cursussen het organiserend vermogen versterken;

- gemeente en Welzijn wordt aanbevolen om de bureaucratische vaardigheden van burgers meer te stimuleren. Dit kan door burgers meer voor te lichten over de mogelijkheden van verschillende subsidies, en om bestaande initiatieven nog meer zichtbaar te maken. De goede weg is ingeslagen met de 'Mensen maken de straat'-campagne, maar er zijn nog genoeg burgers die de financiële (en ondersteunende) mogelijkheden niet kennen;
- Welzijn Lelystad dient burgers in de ondersteuning te stimuleren om een groter deel van de werkzaamheden van het initiatief uit te voeren. Burgers kunnen zo meer de rol van initiatiefnemer op zich nemen. Dit is een incrementeel proces, dat in kleine stappen moet verlopen, onder meer omdat burgers de overheid nu vaak

nog als samenwerkingspartner zien. De neiging om van rol te veranderen (en meer te gaan samenwerken) ligt voor Welzijn op de loer. Het kan worden aanbevolen om altijd met een open houding en vanuit de vraag van burgers te werken, en ze uitleg te geven over hun actieve rol bij burgerinitiatieven. Het is de uitdaging voor opbouwwerkers van Welzijn Lelystad om waar mogelijk helemaal los te laten, en alle verantwoordelijkheid aan burgers te geven;

- Om de energie in de wijk nog meer te benutten, is het essentieel dat initiatiefnemers met gedeelde belangen met elkaar worden verbonden. Door deze burgers samen te brengen, kunnen er samenwerkingsverbanden en nieuwe (grotere) initiatieven ontstaan. Dit gebeurt al in het traject met Platform 31, en dient in de toekomst voortgezet te worden.
- voor Stedelijke vernieuwing op uitnodiging is het van belang dat gemeente Lelystad samen met andere partijen en betrokkenen op zoek gaat naar een lange termijnvisie, om uit te vinden welke partij op welke manier verantwoordelijk gaat zijn voor de 'uitnodiging' en het aanwakkeren van initiatieven. In deze visie staat ook opgenomen hoe er meer burgers betrokken kunnen raken, en hoe zij meer en meer de initiatiefnemer zullen zijn, en minder een samenwerkingspartner van Welzijn of gemeente.

Literatuur

- Arnstein, S. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35, pp. 216-224.
- Asscher, L.F. (2014). *Wijziging van de Wet werk en bijstand, de Wet sociale werkvoorziening, de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten en enige andere wetten gericht op bevordering deelname aan de arbeidsmarkt voor mensen met arbeidsvermogen en harmonisatie van deze regelingen (Invoeringswet Werk werken naar vermogen)*. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
- Baker, W. (2001). *Netwerken: over het waarderen, opbouwen en gebruiken van sociaal kapitaal*. Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds.
- Barkan, S.E. (2004). *Explaining Public Support for the Environmental Movement: A Civic Voluntarism Model*. Maine: University of Maine.
- Boeije, H. (2008). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Den Haag: Boom Onderwijs. Derde druk.
- Brauwere, G. de, Blicq, N. de (2007). *Onderzoeksrapport: educatiebehoefte van vrijwilligers in de regio Gent-Eeklo*. Gent: Volkshogeschool Gent-Eeklo.
- Cameron, D. (2010). *The Conservative Manifesto: Invitation to join the Government of Britain*. East-Sussex: Pureprint Group.
- Casteren, J. van (2008). *Lelystad*. Amsterdam: Prometheus.
- Coleman, J.S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American journal of sociology*, 94 (supplement), pp. 95-120.
- Dauphinais, P.S., Barkan, S.E. & Cohn, S.F. (1992). Predictors of Rank-and-File Feminist Activism: Evidence from the 1983 General Social Survey. *Social Problems*, 39, pp. 332-44.
- Denters, S.A.H., Heffen, M.J. van (2004). *Achtergrondstudie Stedelijk Burgerschap*. Enschede: Universiteit Twente/Kennis Instituut Stedelijke Samenleving.
- Dezeure, K., Rynck, F. de, Steyvers, K., e.a. (2008). *Factoren die burgerparticipatie in steden beïnvloeden. Internationaal vergelijkende studie naar lokale participatie*. Gent: Steunpunt Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen.
- Edelenbos, J. & Monnikhof, R. (2001). *Lokale interactieve beleidsvorming. Een vergelijkend onderzoek naar consequenties van interactieve beleidsvorming voor het functioneren van de lokale democratie*. Utrecht: LEMMA.

- Edelenbos, J. & Klijn, E. (2005). Managing stakeholder involvement in decision making: a comparative analysis of six interactive processes in the Netherlands. *Conference on governance and performance: organizational status, management capacity and public service*, pp. 417-446.
- Edwards, A., Schaap, L. (2002). *Burgerparticipatie in Rotterdam*. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Floor, L., Salverda, I. (2006). *Zelforganisatie in het landelijke gebied. Signalen uit de praktijk*. Wageningen: Wageningen Universiteit en Research Centrum.
- Higgins, J. W. (1999). Citizenship and empowerment: a remedy for citizen participation in health reform. *Community Development Journal*, 34, pp. 287-307.
- Hurenkamp, M., E. Tonkens en J.W. Duyvendak, 2006, *Wat burgers bezielt. Een onderzoek naar burgerinitiatieven*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam/Nicis Kenniscentrum Grote Steden.
- Jupp, E. (2012) Rethinking Local Activism: 'Cultivating the Capacities' of Neighbourhood Organising. *Urban Studies*, 49 (14), pp. 3027-3044.
- KEI & NICIS Institute (2012). *Essay: Stedelijke vernieuwing op uitnodiging*. Wormerveer: Zwaan Printmedia.
- Kisby, B. (2010). The Big Society: Power to the People?. *The Political Quarterly*, 81, pp. 484-491.
- Lenos, S., Sturm, P. & Vis, R. (2006). *Burgerparticipatie in gemeenteland: Quick scan van 34 coalitieakkoorden en raadsprogramma's voor de periode 2006-2010*. Den Haag: Instituut voor Publiek en Politiek.
- Lowndes, V., Pratchett, L. & Stoker, G. (2001). Trends in public participation: part 2 – Citizens' perspectives. *Public Administration*, 79(2), pp. 445-455.
- Lowndes, V., Pratchett, L. & Stoker, G. (2006). Diagnosing and Remediating the Failings of Official Participation Schemes: The CLEAR Framework. *Social Policy and Society*, 5, pp. 281-91.
- Marcus, G.B. (2002). *Civic participation in American cities*. San Francisco: American Political Science Association.
- Marissing, E. van (2008). *Buurten bij beleidsmakers. Stedelijke beleidsprocessen, bewonersparticipatie en sociale cohesie in vroeg-naoorlogse stadswijken in Nederland*. Utrecht: Faculteit Geowetenschappen, Universiteit Utrecht.

- McAdam, D., McCarthy, J.D., & Zald, M.N. (1988). Social Movements. In: N. J. Smelser, NJ et al., *Handbook of Sociology*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2013). *De Doe-democratie: kabinetsnota ter stimulering van een vitale samenleving*. Den Haag: ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Morales Diez de Ulzurrun, L. (2005). *Attitudes, Resources, Opportunities and Mobilisation: A Multilevel Model of Political Membership*. Madrid: Facultad de Derecho Universidad Autónoma de Madrid.
- Peeters, B. (2012). *Burgerparticipatie in de lokale politiek: Een inventarisatie van gemeentelijk beleid en activiteiten op het gebied van burgerparticipatie*. Den Haag: ProDemos.
- Pröpper, I.M.A.M., Steenbeek, D.A. (1998). Interactieve beleidsvoering: typering, ervaringen en dilemma's. *Bestuurskunde*, 7(7), pp. 292-301.
- Pröpper, I.M.A.M. & Steenbeek, D.A. (1999). *De aanpak van interactief beleid: elke situatie is anders*. Bussum: Coutinho.
- Pröpper, I.M.A.M & Steenbeek, D.A. (2001). *De aanpak van interactief beleid: elke situatie is anders*. Bussum: Coutinho. Tweede druk.
- Putnam, R. D. (1993) The prosperous community: social capital and public life. *American Prospect*, 4(13).
- Putnam, R.D. (1995). Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of democracy*, 6(1), pp. 65-78.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling Alone: the collapse and revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Raad voor het Openbaar Bestuur (2012). *Loslaten in vertrouwen: naar een nieuwe verhouding tussen overheid, markt en samenleving*. Den Haag: Raad voor het Openbaar Bestuur.
- Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2013). *Terugtrekken is vooruitzien: Maatschappelijke veerkracht in het publieke domein*. Den Haag: Raad voor Maatschappelijke ontwikkeling.
- Rankin, B. H., Quane, J. M. (2000). Neighborhood poverty and the social isolation of inner-city African American families. *Social Forces*, 79(1), pp. 139-164.

- Rijn, J.M. van (2014). *Regels inzake de gemeentelijke ondersteuning op het gebied van zelfredzaamheid, participatie, beschermd wonen en opvang (Wet maatschappelijke ondersteuning 2015)*. Den Haag: ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Rutte, M. & Samsom, D.M. (2012). *Bruggen slaan. Regeerakkoord VVD – PVDA. 29 oktober 2012. Regeerakkoord voor de periode 2012 – 2015*. Den Haag: Rutte, M. & Samsom, D.M.
- Sociaal en Cultureel Planbureau (2012). *Een beroep op de burger*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Staeheli, L.A., Clarke, S.E. (2003). The New Politics of Citizenship: Structuring Participation by Household, Work and Identity. *Urban Geography*, 21, pp. 103-126.
- Stukas, A.A., Worth, K.A., Clary, E.G & Snyder, M. (2008). The matching of motivations to affordances in the volunteer environment: an index for assessing the impact of multiple matches on volunteer outcomes. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 38 (1), pp. 5-28.
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (2013). *Jaarbericht 2013: Van eerste overheid naar eerst de burger. Over maatschappelijke initiatieven die de overheid uitdagen*. Den Haag: Dimdim.
- Verhoeven, I. & Tonkens, E. (2011). Bewonersinitiatieven: partnerschap tussen burgers en overheid. *Beleid en maatschappij*, 38 (4), pp. 419 – 437.
- Verhoeven, I. & Tonkens, E. (2011a). *Bewonersinitiatieven: proeftuin voor partnerschap tussen burgers en overheid. Een onderzoek naar bewonersinitiatieven in de Amsterdamse wijkaanpak*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam/Stichting Actief Burgerschap.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2004). *Buurtinitiatieven en buurtbeleid in Nederland anno 2004*. Den Haag: Pallas Publications.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2012). *Vertrouwen in Burgers*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Wijdeven, T. van de, Hendriks, F. (2010). *Burgerschap in de doe-democratie*. Den Haag: NICIS.
- Wuthnow, R. (1998) *Loose connections. Joining together in America's fragmented communities*. Cambridge: Harvard University Press.
- Zuylen, J. van, Blom, R., Bosdriesz., e.a. (2010). *Help een burgerinitiatief!*. Den Haag: ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Zwaard, J. van der, Specht, M. (2013). *Betrokken bewoners, betrouwbare overheid. Conditie en competenties voor burgerkracht in de buurt. Een literatuurstudie voor Kenniswerkplaats Leefbare Wijken Rotterdam*. Rotterdam: Kenniswerkplaats Leefbare Wijken Rotterdam.

Beleidsdocumenten Gemeente Lelystad

Gemeente Lelystad (2004). *Wijkontwikkelingsplan Noordoost. Dossier prioritaire wijk Lelystad*. Lelystad: Gemeente Lelystad.

Gemeente Lelystad (2006). *Notitie stuurgroep WOP NO. Dossier prioritaire wijk Lelystad*. Lelystad: Gemeente Lelystad.

Gemeente Lelystad (2010). *Coalitieakkoord 2010-2014: Samen verder Werken*. Lelystad: Gemeente Lelystad.

Gemeente Lelystad (2012). *Herijking ISV-middelen*. Lelystad: Gemeente Lelystad.

Gemeente Lelystad (2013). *Overzicht maatschappelijke initiatieven in Lelystad ten behoeve van commissie van Gijzel*. Lelystad: Gemeente Lelystad.

Gemeente Lelystad (2013a). *Startnotitie stedelijke vernieuwing op uitnodiging 2015 e.v.* Lelystad: Gemeente Lelystad.

Gemeente Lelystad (2014d). *Raadsbijeenkomst Lelystad sessie 4. Onderwerp: Startnota stedelijke vernieuwing*. Lelystad: Gemeente Lelystad.

Gemeente Lelystad (2014j). *Initiatiefvoorstel: 'de gemeente doet mee'*. Lelystad: Gemeente Lelystad.

Gemeente Lelystad (2014k). *Buurtbudget 2014*. Lelystad: Gemeente Lelystad.

Digitale bronnen

Andere Tijden (2008). *Lelystad*. Geraadpleegd op 3 maart 2014 van

<http://www.geschiedenis24.nl/andere-tijden/afleveringen/2008-2009/Lelystad.html>

Centrada (2014). *Beter Buurt Bijdrage*. Geraadpleegd op 5 maart 2014 van

<http://www.centrada.nl/ik-huur-een-woning/meepraten-en-meedenken/beter-buurt-bijdrage>

Centrada (2014a). *Slimmer (samen) werken*. Centrada jaarverslag en jaarrekening 2013.

Geraadpleegd op 27 juni van <http://www.centrada.nl>

- Gemeente Lelystad (2013b). *Zicht op Lelystad. Trendrapport 2013*. Geraadpleegd op 25 maart 2014 van <http://www.lelystad.nl/4/onderzoek/Publicaties/Monitoren.html>
- Gemeente Lelystad (2014). *Onderzoek & statistiek*. Geraadpleegd op 4 maart 2014 van <http://www.lelystad.nl/onderzoek>
- Gemeente Lelystad (2014a). *Gemeenteraad 14 januari 2014*. Geraadpleegd op 5 maart 2014 op <https://besluitvorming.lelystad.nl/Vergaderingen/Gemeenteraad/2014/14januari/18:45>
- Gemeente Lelystad (2014b). *Wijken in Lelystad*. Geraadpleegd op 5 maart 2014 op <http://www.lelystad.nl/mijnwijk>
- Gemeente Lelystad (2014c). *Feiten & Cijfers*. Geraadpleegd op 5 maart 2014 op <http://www.lelystad.nl/4/onderzoek/Feiten-en-Cijfers.html>
- Gemeente Lelystad (2014e). *Mensen maken de straat*. Geraadpleegd op 5 maart van <http://www.lelystad.nl/maakdestraat>
- Gemeente Lelystad (2014f). *Uitslag gemeenteraadsverkiezingen Lelystad 2014*. Geraadpleegd op 25 maart 2014 van <http://www.lelystad.nl/4/Nieuws-2014/Maart/Uitslag-gemeenteraadsverkiezingen-Lelystad-2014.html>
- Gemeente Lelystad (2014g). *Samen Lelystad*. Geraadpleegd op 27 maart 2014 van <http://www.lelystad.nl/overdracht>
- Gemeente Lelystad (2014h). *Beheer en onderhoud openbare ruimte*. Geraadpleegd op 27 maart van <http://www.lelystad.nl/Documenten/Campagnesites/Overdrachtsdocument%202014/Beheer%20en%20onderhoud%20openbare%20ruimte.pdf>
- Gemeente Lelystad (2014i). *Stedelijke vernieuwing op uitnodiging*. Geraadpleegd op 27 maart 2014 van <http://www.lelystad.nl/Documenten/Campagnesites/Overdrachtsdocument%202014/Stedelijke%20vernieuwing%20op%20uitnodiging.pdf>
- NOS (2013). *De volledige troonrede*. Geraadpleegd op 3 maart 2014 van <http://nos.nl/artikel/552167-de-volledige-troonrede.html>

Overig

De artikelen die tussen de hoofdstukken worden weergegeven, zijn afkomstig van <http://www.lelystad.nl/maakdestraat>

Bijlage 1: Overzicht initiatieven respondenten*

	Inhoud Initiatief	Duur	Betrokkenen	Ondersteuning
1	Activiteitencommissie	Lang	Groep	Financieel + proces
2	Bewonersgroep die de buurt schoon en mooi houdt	Lang	Groep	Vooral financieel
3	Groep schoolkinderen maakt maandelijks de buurt schoon onder begeleiding bewoner	Lang	Een initiatiefnemer + losse betrokkenen	Vooral financieel
4	Opknappen en zelf onderhouden ontmoetingsveld	Lang	Een initiatiefnemer + losse betrokkenen	Financieel + proces
5	Urban Golf-baan	Kort	Een initiatiefnemer	Financieel + Proces
6	Belangcomité: organiseert o.a. zelfbeheer, activiteiten en buurtpreventie	Lang	Groep	Vooral financieel
7	Aanleg achterpaden voor containers	Kort	Groep	Financieel + Proces
8	Aanleg natuurlijk spelen-terrein	Lang	Een initiatiefnemer	Weinig ondersteuning
9	Comité ter bevordering van de leefbaarheid in een park	Lang	Groep	Financieel + Proces
10	Organisatie die zich richt op realiseren moestuinen in Lelystad	Lang	Een initiatiefnemer + losse betrokkenen	Weinig ondersteuning
11	Realiseren moestuin ter bestrijding van armoede	Lang	Een initiatiefnemer + losse betrokkenen	Financieel + Proces
12	Aanleg heg	Kort	Een initiatiefnemer	Financieel + Proces
13	Schoonmaakactie	Kort	Een initiatiefnemer + losse betrokkenen	Financieel + Proces
14	Speeltuin in beheer van bewoners	Lang	Groep	Vooral financieel
15	Bewonerscommissie ouderenflat	Lang	Groep	Financieel + Proces
16	Buurtbarbecue	Kort	Een initiatiefnemer	Financieel + Proces
17	Opstelplaatsen voor containers	Lang	Een initiatiefnemer + losse betrokkenen	Financieel + Proces
18	Aanleg struiken ter preventie van spelen kinderen	Kort	Een initiatiefnemer + losse betrokkenen	Financieel + Proces
19	Opstelplaatsen voor containers	Lang	Groep	Financieel + Proces

* De nummering van de initiatieven is niet gelijk aan de nummering die gegeven is in tabel 5.1. Dit om de anonimiteit van de respondenten zo optimaal mogelijk te waarborgen.

Bijlage 2: Topiclijst semigestructureerd interview maatschappelijke initiatieven

Gespreksintroductie (lees op of vertel):

Doelstelling, duur gesprek, anonimiteit, stijl van het interview, geluidsopname.

Start interview; recorder aan.

1. Inleiding / Het initiatief

Gesloten topic, topics letterlijk bevragen.

Beginvraag: kunt u iets over uzelf vertellen?

- a. Naam
- b. Leeftijd
- c. Afkomst
- d. Opleidingsniveau
- e. Woonduur
- f. Inhoud initiatief
- g. Plek initiatief
- h. Hoeveel betrokkenen
- i. Succes achter het initiatief
- j. Wat volgende keer anders doen

2. Beginnen met participeren

Open topic, open beginnen en later door open vragen de subtopics behandelen.

Beginvraag: Hoe bent u erbij gekomen om dit initiatief te nemen?

Alternatief: Wat heeft u geholpen bij het in actie komen?

- a. Motivatie / Betrokkenheid (probleem, politiek, groep mensen)
- b. Gevraagd, gestimuleerd (door buurtbewoners of een politieke organisatie zoals Welzijn, gemeente)
- c. Tijd
- d. Redenen om niet in actie te komen

3. Vaardigheden

Open topic, open beginnen en later door open vragen de subtopics behandelen.

Beginvraag: Wat heeft u allemaal gedaan om het initiatief mogelijk te maken?

Vervolg: Welke vaardigheden die van pas kwamen waren er aanwezig in de groep?

- a. Ondernemende vaardigheden (initiatief nemend, mondig, doorzettingsvermogen, leiderschap, visie, resultaatgericht werken)
- b. Sociale vaardigheden (samenwerken, onderhandelingen, mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid, betrokkenheid, medeleven, openheid, betrouwbaarheid)
- c. Organisatorische vaardigheden (organiseren activiteiten, plannen overzicht houden, financiën)
- d. Bureaucratische vaardigheden en kennis (kennis gemeente, subsidie aanvragen)

- e. Welke vaardigheden werden gemist?

4. Sociaal kapitaal

Topics allemaal behandelen m.b.v. open vragen.

Begin: de volgende vragen gaan over uw sociale contacten.

- a. Lid van een partij, vereniging, club
- b. (mate van) Contacten met burens en wijkbewoners
- c. (mate van) Contacten met niet-wijkbewoners uit de stad
- d. Overbruggende banden
- e. Perceptie belang banden voor uitvoering initiatief

5. Contact met ondersteunende partij (gemeente, Welzijn, Centrada)

'Partij' = invullen om welke het gaat. Topics allemaal behandelen m.b.v. open vragen.

Beginvraag: Met welke partij werkte u samen om het initiatief mogelijk te maken?

Vervolg: Hoe heeft u de samenwerking met partij ervaren?

- a. Relatie (constructief? goed?)
- b. Goede / minder goede aspecten contact
- c. Open / Gesloten houding
  - Perceptie eigen houding
  - Perceptie houding partij
- d. Rollen
  - Perceptie rol burgers en partij
  - Samenwerken (hecht), of meer zelfstandig en hulp / ondersteuning op aanvraag?
- e. Meerwaarde (vanuit burger, perceptie vanuit partij)
- f. (on)Voldoende beschikbaarheid partij
- g. Verbetering contact met partij

Afsluiting

- Zaken niet aan bod gekomen die ik moet weten?
- Vragen die ik niet heb gevraagd, waarvan u vindt dat ik ze wel had moeten vragen
- Wilt u nog ergens op terugkomen, of iets aanvullen op wat u eerder heeft gezegd?
- Danken, vragen of hij/zij op de hoogte gehouden wilt worden door middel van ontvangen scriptie.

Bijlage 3: Topiclijst semigestructureerd interview ondersteunende partijen

Gespreksintroductie (lees op of vertel):

Doelstelling, duur gesprek, anonimiteit, stijl van het interview, geluidsopname.

1. Inleiding / Het initiatief

Gesloten topic, topics letterlijk bevragen. Laatste subtopic meer open.

Beginvraag: kun je iets over jezelf vertellen?

- a. Naam
- b. Organisatie
- c. Functie
- d. Werkzaamheden in het kader van initiatieven
- e. Succesfactoren werken met burgers
- f. Waar tegenaan lopen

2. Bestuursstijl

Begin: Introduceren burgerrollen en bestuursstijlen aan de hand van schema. Daarna veel open vragen stellen.

Beginvraag: Welke stijl hanteert partij volgens u?

- a. Rolverdeling burgers en ondersteunende partijen nu
- b. Verschil met vijf of tien jaar geleden

Introductie: Er zijn verschillende bestuursstijlen en burgerrollen als het om burgerparticipatie gaat. Dit is gebaseerd op de participatieladder. Hoe hoger op de treden, hoe meer autonomie en zeggenschap voor burgers en hoe kleiner de rol van de overheid. Ook passen bepaalde burgerrollen goed bij bepaalde bestuursstijlen, en andere weer minder bij elkaar.

Kort de stijlen doornemen, en laten zien dat strategische keuzes en initiatief steeds meer bij de burgers komen te liggen naarmate de treden hoger worden.

Beginvraag: Welke stijl hanteert partij volgens u?

- a. Stijl
- b. Streef-stijl
- c. Perceptie op burgerrol
- d. Gewenste burgerrol
- e. Sterke en zwakke punten burgers
- f. Hoe handelen naar streefstijl

3. Contact met burgers

Topics allemaal behandelen m.b.v. open vragen.

Beginvraag: Hoe ziet de samenwerking met burgers in het kader van burgerinitiatieven er in de praktijk uit?

- a. Relatie (constructief? goed?)
- b. Goede / minder goede aspecten contact
- c. Open / Gesloten houding / Beschikbaarheid Burgers
- d. Meerwaarde (vanuit burger, perceptie vanuit partij)
- e. (on)Voldoende beschikbaarheid partij
- f. Verbetering contact met partij

Afsluiting

- Zaken niet aan bod gekomen die ik moet weten?
- Vragen die ik niet heb gevraagd, waarvan u vindt dat ik ze wel had moeten vragen
- Wilt u nog ergens op terugkomen, of iets aanvullen op wat u eerder heeft gezegd?
- Danken, vragen of hij/zij op de hoogte gehouden wilt worden door middel van ontvangen scriptie.

Burgerrollen en bestuursstijlen aan de hand van de participatieladder (voorleggen aan respondent)

Participatieladder	Burgerrol	Bestuursstijl	Globale inhoud
Meebeslissen	Initiatiefnemer	Faciliterend	<ul style="list-style-type: none"> - Initiatief, strategische keuzen liggen bij de burgers - Bestuur biedt faciliteiten Interactie: veelal met ambtenaren -Besluitvorming door bestuur: marginaal toetsend
Coproduceren	Samenwerkingspartner	Samenwerkend	<ul style="list-style-type: none"> -Strategische keuzen in Gezamenlijkheid, evt. Samenwerkingsverband -Interactie met ambtenaren en bestuurders -Besluitvorming door alle partners, geen politiek primaat
	Medebeslisser	Delegerend	<ul style="list-style-type: none"> -Strategische keuzen door het bestuur -Burgers werken uit, ruimte voor eigen invulling -Interactie veelal met ambtenaren en bestuurders
Adviseur	Adviseur	Participatief	<ul style="list-style-type: none"> -Strategische keuzen door het bestuur -Burgers kunnen open advies geven, eigen probleemdefinitie en oplossingsrichting inbrengen -Interactie veelal met ambtenaren en bestuurders -Handhaving primaat politieke besluitvorming

Bijlage 4: Codebomen

Codeboom Maatschappelijke initiatieven

- Motivatie
  - * Betrokkenheid
    - betrokkenheid buurt
    - betrokkenheid buurtbewoners
    - betrokkenheid probleem
  - * Ergernis
  - * Gedemotiveerd
  - * Initiatief door burger
  - * Initiatief op uitnodiging
- Succesfactoren vooraf
  - * bereidwilligheid gemeente om mee te denken
  - * goede argumentatie richting gemeente
- Belemmerende factoren vooraf
  - * gebrek aan kennis aanvraagformulieren
  - * gebrek aan kennis subsidies
  - * partijen trekken te veel naar zich toe
- Vaardigheden
  - * Bureaucratisch
    - diplomatiek
    - gebrek kennis gemeente
    - kennis van de gemeente
  - * Handig
  - * Ondernemend
    - doorzettingsvermogen
    - initiatief nemen
    - regelmatig contact zoeken
  - * Organisatorisch
  - * Sociaal
    - enthousiasme
    - geduld
    - goed met mensen kunnen omgaan, sociale vaardigheden
    - netwerken
    - verbinden van mensen
- Ondersteuning
  - * Beschikbaarheid partij
  - * Goede samenwerking
  - * Lengte proces
  - * Meerwaarde
  - * Openheid partij
  - * Rol Burgers
    - actief
    - actief goed bevallen
    - samenwerking
    - wil het zonder gemeente doen
  - * Rol overheid
    - aansturen
    - beleid bewoners uitleggen
    - geeft geld

- nodigt uit, activeert
- luisteren, vanuit burgers denken
- ondersteunen, faciliteren
- controleren
- overheid heeft verantwoordelijkheid en kennis
- * Verbetering contact
  - meer macht bij burgers
  - bewoners meer betrekken bij plannen
  - meer contact zoeken
  - beter naar mensen luisteren
  - mensen verantwoordelijkheid geven
  - sneller kunnen werken

Codeboom interviews ondersteunende partijen

- Inleiding
  - * Succesfactoren
    - aansluiten bij vraag bewoner
    - doorzettingsvermogen bewoner
    - draagvlak, betrokkenheid bij bewoners
    - goed aan bewoners uitleggen waarom iets zo is of werkt
    - inspraak bieden en het waarmaken
  - * Waar tegenaan lopen
    - hoeveelheid regelgeving gemeente
    - gebrek aan doe-mentaliteit bewoners
    - moeten verantwoorden uren
    - plannen of planning burgers strookt niet met gemeente
    - traagheid gemeente
    - verschil werkwijze burgers en gemeente
- Bestuursstijlen
  - * Bestuursstijl
    - gemeente heeft het laatste woord
    - vanuit traditionele rol
    - steeds meer vanuit vraag burgers
  - * Verschil tien jaar geleden
    - vraaggerichter
    - meer met andere partijen en burgers samenwerken
  - * Streefstijl
    - faciliterend
  - * Huidige rol burgers
    - samenwerken
    - ondersteuning nodig
    - nog niet actief in de uitvoering
    - verschilt per project
  - * Hoe handelen naar streefstijl
    - burgers betrekken bij plannen, beleid
    - contact met burgers zoeken
    - afstemmen en goed blijven uitleggen waarom het nu zo werkt
    - organisatie veranderen en afstemmen op werken met burgers
- Contact met burgers
  - * Bereikbaarheid partij
  - * Contact verbeteren

- nieuwe stijl goed uitleggen
- sneller kunnen handelen
- gezicht laten zien in de wijk
- * Goede relatie met burgers
- * Zwakke punten burgers
  - beperkt abstractievermogen
  - gebrek aan organiserend vermogen

Bijlage 5: lijst maatschappelijke initiatieven Lelystad na inventarisatie

Naam initiatief	Inhoud	Aard	Fase	Wijk	Betrokken partij
Knijpstok buurt schoonhouden	Man maakt met een knijpstok de buurt schoon	Langdurig?	Lopend	Atolwijk	Gemeente Lelystad
Lagune	ZAP-team: jongeren halen onder begeleiding zwerfvuil op in de wijk. Hiervoor krijgen ze een kleine vergoeding	Eenmalig?	Afgerond	Atolwijk	Gemeente Lelystad
Kogge 01-14	Schelpenpad en nieuwe beplanting. Onderhoud door bewoners zelf.	Langdurig	Lopend	De Bolder	Gemeente Lelystad
Bewonerscommissie Centrumzone	Woordvoerder + Activiteiten? Daar naar vragen.	Commissie	Lopend	Stadshart	Centrada
Bewonerscommissie de Buizerd	Woordvoerder + Activiteiten? Daar naar vragen.	Commissie	Lopend	De Bolder	Centrada
Bewonerscommissie de Meierij / De Hoven	Woordvoerder + Activiteiten? Daar naar vragen.	Commissie	Lopend	De Bolder	Centrada
Blokkerhoek	Herinrichting pleintje. Bewoners nemen verantwoordelijkheid onderhoud en er zijn ook leefregels opgesteld. Bewoners waren ook betrokken bij uitvoering	Langdurig	Afgerond / Lopend	Zuiderzeewijk	Gemeente Lelystad
Sport- en Speldag	Jong en oud, sociale cohesie verbeteren	Eenmalig	Afgerond	Zuiderzeewijk	Centrada
Wijkpreventieteam Waterwijk	Houden orde in de wijk	Langdurig	Lopend	Waterwijk	Gemeente Lelystad, Belangencomité Kamp
Punter 30-36	Ontmetingsveld	Langdurig?	Afgerond?	Kustwijk	Gemeente Lelystad
Horst 22	Handtekeningactie kids -> Opknappen pleintje met groen -> bewoners maximaal bijgedragen aan opknappen	Eenmalig	Afgerond	Boswijk	Gemeente Lelystad
Lagune (2)	Project Beparen door middel van openbare ruimte beheren (Quinta hier nog over spreken)	Langdurig	Opstart	Atolwijk	Welzijn Lelystad
Zeelaan	Speelplein opknappen, bewoners knappen zelf op	Eenmalig?	Afgerond	Waterwijk	Gemeente Lelystad
Wijkpreventieteam Boswijk	Project belangencomité Kamp, houden orde in de wijk	Langdurig	Lopend	Boswijk	Gemeente Lelystad
Kamp	Schoonmaakdag, georganiseerd door BCK	Eenmalig	Afgerond	Boswijk	Gemeente Lelystad, Belangencomité Kamp
Kamp 15	Nieuwe speelplek, op initiatief van BCK. Bewoners doen zelf onderhoud en beheer	Langdurig	Lopend	Boswijk	Gemeente Lelystad, Belangencomité Kamp
Kamp 14	Opruimen omgeving, opknappen tuinen, nieuwe tuinhekken, bewoners zelf gedaan	Eenmalig	Afgerond	Boswijk	Gemeente Lelystad
Kempenaar 23	Prikstruiken verwijderen, beplanting en plukfruit plaatsen. Bewoners onderhouden zelf groenvakjes en verwijderen zwerfvuil	Langdurig	Lopend	De Bolder	Gemeente Lelystad
Voorjaarschoonmaak	12 bewoners doen mee, schoonmaaksets mogen ze houden om vaker schoon te maken	Eenmalig	Afgerond	Waterwijk	Centrada
Bloembakken + BBQ	Sociale cohesie bewoners verbeteren	Eenmalig	Afgerond	Waterwijk	Centrada
Karveel	Zelfbeheer openbaar groen	Langdurig	Lopend	Kustwijk	Gemeente Lelystad
Container Opstelplaatsen Fjord 137	Nieuwe opstelplaatsen voor container, om zo geen containers voor / achter het huis te hoeven hebben staan	Eenmalig	Opstart	Atolwijk	Welzijn Lelystad
Gezamenlijke hal opfleuren	Schilderijtjes, kunstplanten, afsluitende bbq	Eenmalig	Afgerond	Atolwijk	Centrada
Zandbank	Herinrichten pleintje als ontmoetingsplek met speelstoelen. Samen met stedenbouwer plan uitgewerkt, bewoners zelf deels uitvoeren en helemaal beheren en onderhouden	Langdurig	Afgerond / Lopend	Atolwijk	Gemeente Lelystad
Aanleg gezamenlijk voortuin	Aanzien verbeteren, stimuleren sociale cohesie	Eenmalig	Afgerond	De Bolder	Centrada
Buurtbbq + schoonmaakactie	Schoonmaakactie zelf georganiseerd, buurtbbq geld voor gekregen OF prikstruikenn? Zie artikel	Eenmalig	Afgerond	Kustwijk	Centrada
Kempenaar 04	Verwilderd stuk openbaar groen opnieuw ingeplant door gemeente	Langdurig	Lopend	De Bolder	Gemeente Lelystad
Gezamenlijk Achtertuinen Opknappen	Bewoners halen zelf tuinen leeg en gaan gezamenlijk aan de slag	Eenmalig	Afgerond	Boswijk	Centrada
Eetbaar Lelystad	Doel: aanleggen moestuinen in Lelystad ter bestrijding van armoede; bewustwording over eten	Langdurig	Lopend	Lelystad	???
Kempenaar 19	Opbergbakken voor containers. Bewoners onderhouden bakken en omgeving	Langdurig	Lopend	De Bolder	Gemeente Lelystad
Kempenaar	Wijkrad: plan aanleg achterpaden zodat containers naar achtertuinen kunnen	Eenmalig	Afgerond?	De Bolder	Gemeente Lelystad
Kempenaar 18	Plantenbakken geplaatst die zelf worden onderhouden door bewoners. Verder afgesproken om omgeving vrij te houden van zwerfvuil	Langdurig	Lopend	De Bolder	Gemeente Lelystad
Schouw 54	Op verzoek van bewoners is een grasveldje opnieuw ingericht. Bewoners houden de speelplek schoon.	Langdurig	Lopend	De Bolder	Gemeente Lelystad
Kempenaar 17	Bewoners ontwierpen en maakten een natuurlijk spelen-terrein. Beheer ook door bewoners	Langdurig	Lopend	De Bolder	Gemeente Lelystad
Bewonerscommissie Marktzicht	Woordvoerder + Activiteiten? Daar naar vragen.	Commissie	Lopend	Atolwijk	Centrada
Aanleg Moestuin	Inrichten moestuin + aanpassingen speeltuin, sociale cohesie, mogelijk constante begeleiding C + G	Langdurig?	???	Waterwijk	Centrada
Kluswinkel / Wijkbedrijf	verschillende initiatieven, als (voorlopig) resultaat van de rondetafel- bijeenkomsten van het stedelijke vernieuwing- of uitnodigingstraject met Platform 31. De voorlopige pijlers zijn woningverbetering (Mila Romijn), energie (Groene Reus) en groen (Eetbaar Lelystad). Centrada wil het klein onderhoud overdragen aan bewoners die recht hebben op een uitkering, die dit als leer-/werktraject kunnen gebruiken. Het werkbedrijf van gemeente Lelystad zal verantwoordelijk zijn voor de selectie en begeleiding van deelnemers aan het project.	Stichting?	Opstart	Zuiderzeewijk	Platform 31
Werkbedrijf	Schoonmaak, plantenbak, posters	Stichting?	Opstart	Zuiderzeewijk	Platform 31
Opknappen hal complex	Buurtcomité hebben plannen ontwikkeld voor aantrekkelijker maken park. Planten bollen, knollen en bomen. Bewoners doen onderhoud.	Eenmalig	Afgerond	Zuiderzeewijk	Centrada
Schouw - Bultpark	Woordvoerder + Activiteiten? Daar naar vragen. Ook: Loopt ie nog?	Eenmalig / Langdurig	???	De Bolder	Gemeente Lelystad
Bewonersvereniging Rode Klif	Het ontmoetingsfeest	Vereniging	Lopend?	Zuiderzeewijk	Centrada
Langvelderslag	Bij Atolplaza een ontmoetingsfeest voor de buurt	Eenmalig	Afgerond	Atolwijk	
Hofstede	Bewonersvereniging hebben een groenstrook geadopteerd; ze hebben ook een onderhoudswerkshop gekregen	Langdurig	Lopend	Atolwijk	Gemeente Lelystad
Ruittuin Lelystad	Van prikstruik naar bloembed. Bewoners doen onderhoud (verwijderen zwerfvuil en hondenpoep)	Langdurig	Lopend	Atolwijk	Gemeente Lelystad, Wijkrad De Bolder
Belangencomité Kamp	Neem een plant mee, plant 'm, en neem er één mee terug. Bestaat al paar jaar, afgelopen ook via ISV/BB-gelden projecte gedaan	Langdurig	Loopt	Bolder	Wijkrad de Bolder
Kustrif	Doen heel veel op het gebied van sociale cohesie, check vooral het Tuin Klus Team	Langdurig	Loopt	Boswijk	Centrada, Ewaart Cleaning
Het Palet	Beplanting -> Bestrating en groenvlakken. Op verzoek van bewoners. Bewoners onderhouden zelf	Langdurig	Afgerond / Lopend	Atolwijk	Gemeente Lelystad
Schatelind	Herstel Jeu-de-boules-baan. Bewonersvereniging? Neemt zelf onderhoud!	Langdurig	Lopend	Atolwijk	Gemeente Lelystad
Urban Golf	Speeltuin beheerd door bewonersvereniging	Vereniging	Loopt	Waterwijk	???
Bultparkcomité	Golfen ter bevordering ontmoeting in de wijk	Langdurig	?	Zuiderzeewijk	Bottom Up
Buurtvereniging Het Palet	Zorgen voor leefbaarheid in het Bultpark door middel van verschillende projecten	Vereniging?	Lopend	De Bolder	???
Amstediep	Inschatting: activiteiten ter bevordering sociale cohesie in de wijk	Vereniging	Lopend	Atolwijk	???
Voorjaarschoonmaak	Dakrenovatie, bewoners hebben aannemer geholpen om kosten te beperken. Deel van een groter plan om meer renovatie te realiseren	Langdurig?	Afgerond / Lopend	Zuiderzeewijk	Gemeente Lelystad
Kempenaar 27	24 bewoners doen mee, schoonmaaksets mogen ze houden om vaker schoon te maken	Eenmalig	Afgerond	Waterwijk	Centrada
Elektrische oven + Stroomvoorziening	Aanleg groente- en fruitpluktuin	Eenmalig	Afgerond	De Bolder	Gemeente Lelystad, Welzijn
Waterwijk - Schateliand	Aanleggen Elektrisch Fournis zodat vrijwilligers makkelijker hapjes kunnen maken, sociale cohesie	Eenmalig	Afgerond	Havendiep	Centrada
Buurtvereniging Langevelderslag	Aanschaf containers	Eenmalig	Afgerond	Waterwijk	Gemeente Lelystad
Kunstwerk Ostrandpark	???	Vereniging	Lopend	Atolwijk	???
Bloembakken + Planten binnentuin	Bewoners Ostrandpark zorgden ervoor dat hun entree een kunstwerk kreeg	Eenmalig	Afgerond	Atolwijk	???
Moestuin	Binnentuin opfleuren, Bewoners deden zelf de werkzaamheden	Eenmalig	Afgerond	Havendiep	Centrada
Voorstraat	Gericht op verbouwen groenten en fruit	Langdurig	Opstart	Zuiderzeewijk	Welzijn Lelystad?
Tuin en schoonmaakset + Picknicktafel	Herinrichting carré in samenwerking met bewoners (hoorde bij onderhoud gemeente),	Eenmalig	Afgerond	Boswijk	Gemeente Lelystad, Centrada, Welzijn, Wijkrad
Verwijderen struiken, plaatsen bomen en gras	Onderhouden gezamenlijke bloembak en tuin, om ontmoetingsplek te creëren	Langdurig	Afgerond	Boswijk	Centrada
Attributen t.b.v. organiseren bijeenkomsten	Ook prullenbak geplaatst. Onderhoud Publieke ruimte en Fruitbomen wordt in de toekomst door bewoners gedaan	Eenmalig / Langdurig	Afgerond	Kustwijk	Centrada
Roundup-petitie	Partijtent, bbq, plantenbak, vuilnisbak	???	Afgerond	De Bolder	Centrada
	Petitie tegen het gebruik van het (soon to be) verboden middel Roundup door de gemeente Lelystad	Eenmalig	Afgerond	Lelystad	Politieke Partijen

Kempenaar 14	Plaatsen achterpad en boombank. Boombank door bewoners zelf gemaakt	Enmalig	Afgerond	De Bolder	Gemeente Lelystad, Centrada, Welzijn
Tuinhekken Jol	Plaatsen tuinhekken zodat	Enmalig	Afgerond	Kustwijk	Centrada
Schouw - Ruiltuin (zie ook in deze lijst: Ruiltuin)	Project volledig door buurtbewoners gedraaid, mensen kunnen planten daar in planten en andere plant meenemen	Langdurig	Lopend	De Bolder	Gemeente Lelystad
Vervangen defecte kerstverlichting	Saamhorigheid bevorderen door complex te versieren	Enmalig	Afgerond	Havendiep	Centrada
Nieuwe tuinhekken voorzijde woningen	Samen met de bewoners geplaatst	Enmalig	Afgerond	Kustwijk	Centrada
Tuinhekjes Blokkerhoek	Plaatsen tuinhekjes	Enmalig	Afgerond	Zuiderzeewijk	Centrada
Keteldiep	Schoonmaakactie	Enmalig	Afgerond	Zuiderzeewijk	Gemeente Lelystad
Vecht	Schoonmaakactie	Enmalig	Afgerond	Zuiderzeewijk	Gemeente Lelystad
Schor	Schoonmaakactie (jaarlijks)	Enmalig	Afgerond	Atolwijk	Gemeente Lelystad
Buurtfeest + Buurtbbq	Sociale cohesie bewoners verbeteren	Enmalig	Afgerond	Havendiep	Centrada
Organiseren BBQ	Sociale cohesie bewoners verbeteren	Enmalig	Afgerond	Waterwijk	Centrada
40 stoelen incl kussens en opslagboxen	Stoelen om op te zitten	Enmalig	Afgerond	Havendiep	Centrada
Bremenstraat	Twee bloembakken met planten / bloemen. Inrichting en onderhoud door bewoners zelf	Langdurig	Lopend	De Bolder	Gemeente Lelystad
Bewonerscommissie Waterwijzer	Woordvoerder + Activiteiten? Daar naar vragen.	Commissie	In opbouw?	Atolwijk	???
Bewonerscommissie Atolplaza	Woordvoerder + Activiteiten? Daar naar vragen.	Commissie	Lopend	Atolwijk	Welzijn
Bewonerscommissie Leyakkers	Woordvoerder + Activiteiten? Daar naar vragen.	Commissie	Lopend	De Bolder	Centrada
Fjordpark Atol	Quinta nog spreken hierover danwel Janet danwel Janneke			Atolwijk	Gemeente Lelystad

